

BIBLIOTEKA ORDYNACJI KRASIŃSKICH W ZBIORACH I PUBLIKACJACH BIBLIOTEKI NARODOWEJ

Biblioteka Ordynacji Krasińskich powstała w 1844 r., lecz początki jej księgozbioru sięgają, podobnie jak większości polskich rodowych kolekcji bibliotecznych, XVI stulecia. Ze zgromadzonych przez członków rodu książek i dzieł sztuki – nabywanych, darowanych, wnoszonych w posagu, dziedziczonych po mieczu i po kądzieli – utworzono w XIX wieku instytucję kultury, która nie tylko chroniła rodzinne pamiątki Krasińskich, ale chciała i potrafiła otoczyć opieką inne prywatne zbiory. W 1860 r. przyjęła, w skomplikowanych okolicznościach i ze wszystkimi zobowiązaniami, ważną i słynną kolekcję Konstantego Świdzińskiego – Muzeum Polskie. W XX wieku dla zbiorów bibliotecznych i artystycznych BOK wzniesiono siedzibę przy ul. Okólnik 9 w Warszawie, otwartą uroczystość w 1930 r. Tam, podczas II wojny światowej, obok najcenniejszych zbiorów specjalnych Krasińskich, okupanci złożyli cymelia dwóch stołecznych Bibliotek: Narodowej i Uniwersyteckiej. Po upadku powstania warszawskiego gmach Biblioteki i znajdujące się w nim bezcenne zabytki polskiego i europejskiego piśmiennictwa oraz zbiory artystyczne zostały przez hitlerowców spalane.

Po II wojnie światowej ocalała część księgozbioru Biblioteki Ordynacji Krasińskich – głównie druki dawne i nowsze – przekazano Bibliotece Narodowej. W roku 1952 zbiory te stały się formalnie jedną z jej najważniejszych kolekcji historycznych. Książki i czasopisma, także zachowane w niewielkiej części grafiki, rysunki, mapy i inne dokumenty Krasińskich, włączone do odpowiednich kategorii zbiorów BN, zachowują nadal szczególny charakter – egzemplarze archiwalnych, cymeliów, zbiorów szczególnie chronionych. O ich historycznej przynależności oraz o randze księgozbioru, z którego pochodzą, przypominają zapisy proveniencyjne w katalogach i bazach danych oraz charakterystyczne pieczętki na niemal każdym egzemplarzu należącym niegdyś do Biblioteki Ordynacji Krasińskich. Pieczętki te pojawiają się też na wielu stronach niniejszej publikacji. Przygotowano ją w 160. rocznicę powstania Biblioteki Ordynacji Krasińskich i w 60. – unicestwienia najcenniejszych zbiorów bibliotecznych Warszawy, przywołując w ten sposób pamięć nie tylko o ważnych dokonaniach i niezwykłych losach nieistniejącej już instytucji, lecz również dziejach całego polskiego bibliotekarstwa.

BIBLIOTEKA ORDYNACJI KRASIŃSKICH 1844-1944

DZIEJE

WSPÓŁTWÓRCY

PIŚMIENNICTWO
O BIBLIOTECE ORDYNACJI
KRASIŃSKICH

STRONA AUTORSKA
I REDAKCYJNA

Utworzona w roku 1844 pod zaborem rosyjskim jako instytucja ordynacka, Biblioteka Krasieńskich udostępniała swe bogate zbiory od roku 1860 w Warszawie, w pałacu Czapskich przy Krakowskim Przedmieściu, a od 1914 we własnej, wznoszonej jeszcze przez kilkanaście lat siedzibie przy ul. Okólnik. Na frontonie okazałego gmachu biblioteczno-muzealnego, który został zaprojektowany specjalnie dla zbiorów Krasieńskich, umieszczono ich rodowe zawołanie: *Amor patriae nostra lex* [miłość ojczyzny naszym prawem]. Podczas II wojny światowej władze okupacyjne włączyły Bibliotekę do Staatsbibliothek Warschau. Najcenniejsze zbiory bibliotek warszawskich złożone w jej siedzibie zostały spalone po upadku powstania warszawskiego.

SIEDZIBA - OKÓLNIK

ZBIORY

WYDAWNICTWA

AMOR PATRIAE

NOSTRA LEX

DZIEJE BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH 1844-1944

KRONIKA BOK

**KOLEKCYJONERSTWO
TOMASZA CZAPSKIEGO**

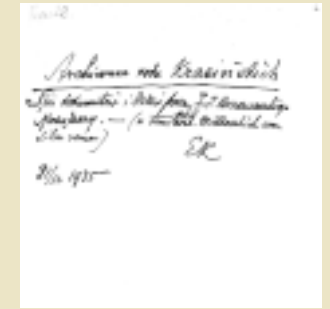

**MUZEUM POLSKIE
ŚWIDZIŃSKIEGO**

Okres prawdziwej świetności przeżywała w dwudziestoleciu międzywojennym, ulokowana, zorganizowana i dostępna dla użytkowników we własnym, nowoczesnym i stylowym zarazem gmachu przy ul. Okólnik (1930). Podczas II wojny światowej została włączona do utworzonej przez Niemców Staatsbibliothek Warschau, a jej siedziba służyła okupantom jako miejsce przechowywania najcenniejszych zbiorów bibliotecznych stolicy. Po upadku powstania warszawskiego, w październiku 1944 roku, gmach BOK i złożone w nim skarby piśmiennictwa i dzieła sztuki zostały spalone. Ocalałą część zbiorów Biblioteki Ordynacji Krasińskich przyjął po wojnie Biblioteka Narodowa.

Biblioteka Ordynacji hr. Krasińskich w Warszawie, utworzona w 1844 r. przez Wincentego Krasińskiego z księgozbiorów rodzinnych, publicznego charakteru nabrała w 1860 roku, w wyniku przyjęcia kolekcji Konstantego Świdzińskiego. Zobowiązana do publicznego udostępniania zbiorów oraz ogłaszania drukiem najważniejszych dokumentów, przez ponad pięćdziesiąt lat niewoli godnie wypełniała obowiązki naukowe i patriotyczne.

**ZACHOWANE
DOKUMENTY BOK**

WOJENNE LOSY BOK

POD ZNAKIEM ŚWIATŁA

AMOR PATRIAE

NOSTRA LEX

WSPÓŁTWÓRCY BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

WSPÓŁWŁAŚCICIELE I OPIEKUNOWIE

WINCENTY KRASIŃSKI

ZYGMUNT KRASIŃSKI

LUDWIK KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW KRASIŃSKI

ADAM KRASIŃSKI

JÓZEF KRASIŃSKI

EDWARD KRASIŃSKI

Wincenty Krasinski, sukcesor rodzinnych księgozbiorów, był zarazem twórcą i pierwszym opiekunem zinstytucjonalizowanej biblioteki ordynackiej, którą przejęli po nim syn, wnuk i prawnuk. Na początku XX wieku, po wygaśnięciu linii opinogórskiej, ordynacja i biblioteka przeszły na linię oboźnińską rodu i przypadły kolejno Józefowi i Edwardowi Krasieńskim z Radziejowic. W dziele opieki nad bogatymi, stale powiększonymi zbiorami bibliotecznymi i muzealnymi, dla których E. Krasinski wzniósł okazałą siedzibę przy ul. Okólnik w Warszawie, znaczący udział mieli również zasłużeni pracownicy Biblioteki Ordynacji Krasieńskich, wśród których byli znani uczeni i wybitni bibliotekarze.

PRACOWNICY

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI

IGNACY JANICKI

ZYGMUNT WOLSKI

ALEKSANDER REMBOWSKI

JÓZEF KALLENBACH

STANISŁAW KĘTRZYŃSKI

FRANCISZEK PUŁASKI

WITOLD KAMIENIECKI

PIOTR DEMBOWSKI

AUGUST ZALESKI

IGNACY BARANOWSKI

MARIA GORZECHOWSKA

HELENA DRÈGE

JAN MUSZKOWSKI

MARIA HORNOWSKA

WIKTOR ZIAJOWSKI

AMOR PATRIAE

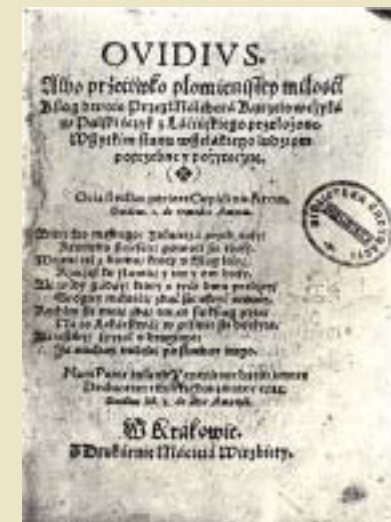
NOSTRA LEX

ZBIORY BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

PRZEDWOJENNE ZBIORY
BOK

UTRACONE CYMELIA

UDOSTĘPNIANIE
ZBIORÓW

Początki rodzinnych księgozbiorów składających się na zasób, z którego utworzono w roku 1844 ordynacką bibliotekę Krasińskich, sięgają XVI stulecia. Szczególnie cenna wśród nich była osiemnastowieczna biblioteka i zbiory dzieł sztuki Tomasza Czapskiego. Największą kolekcją włączoną do zbiorów BOK już po utworzeniu ordynacji Krasińskich było Muzeum Polskie Konstantego Świdzińskiego. Z czasem Biblioteka przyjęła wiele innych ważnych darów, spuścizn i depozytów, które przekazywano jej jeszcze do początku II wojny światowej. Najcenniejsze zbiory Krasińskich, pozostawione przez Niemców w siedzibie na Okólniku wraz z cymeliami Bibliotek: Narodowej i Uniwersyteckiej, splonęły, świadomie podpalone przez hitlerowców po upadku powstania warszawskiego. Ocalała część zbiorów BOK, głównie stare druki obce i druki nowsze, trafiła po wojnie do Biblioteki Narodowej.

ZBIORY BOK W
BIBLIOTECE NARODOWEJ

LEGENDA

AMOR PATRIAE

NOSTRA LEX

WYDAWNICTWA BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

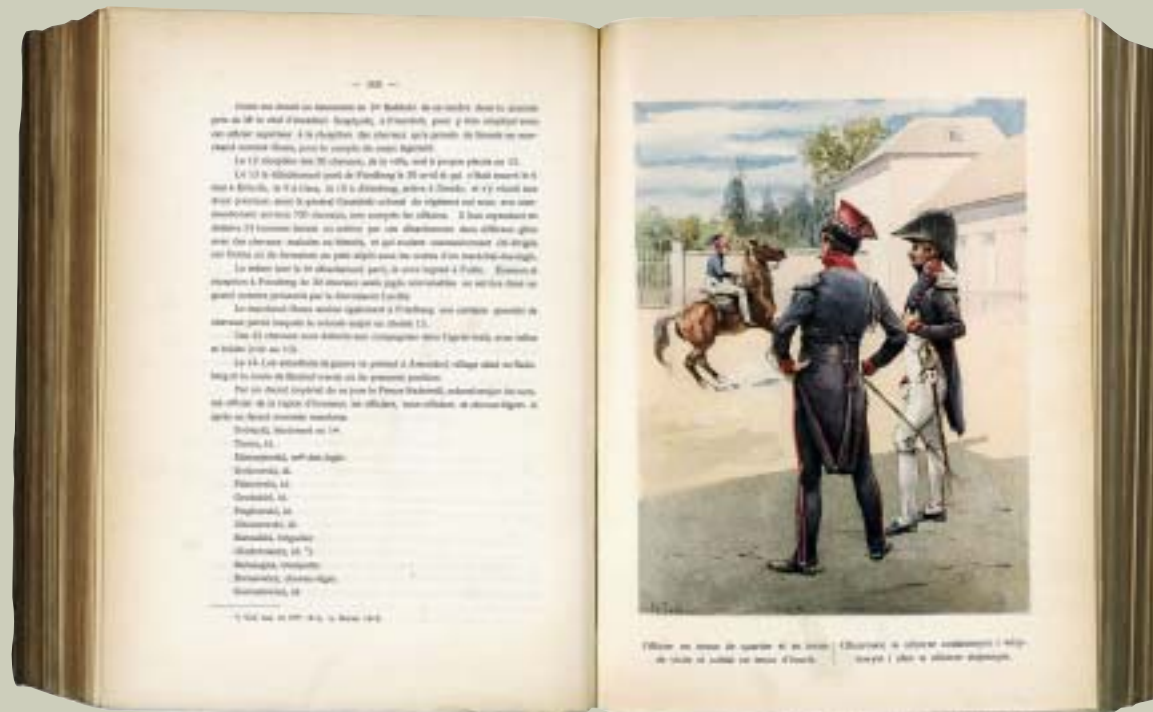
SERIA BIBLIOTEKA
ORDYNACJI KRASIŃSKICH

SERIA BIBLIOTEKA
ORDYNACJI KRASIŃSKICH-
MUZEUM KONSTANTEGO
ŚWIDZIŃSKIEGO

SERIA *COLLECTANEA*
BIBLIOTEKI ORDYNACJI
HR. KRASIŃSKICH

W 1868 roku rozpoczęto w Bibliotece Ordynacji Krasieńskich edycję najciekawszych dokumentów ze zbiorów rękopiśmiennych, głównie z zasobów Muzeum Polskiego. Wymóg udostępniania zbiorów oraz ogłaszania ich drukiem w formie corocznej publikacji zapisano w umowie z roku 1860, określającej warunki przyjęcia przez Krasieńskich cennej kolekcji Konstantego Świdzińskiego. Nakładem obu rodów ukazało się przez niemal pół wieku trzydzieści kilka tomów skomponowanych w trzy serie wydawnicze, w których ogłoszono w naukowym opracowaniu wybrane dokumenty, rękopisy i druki z połączonych zasobów Krasieńskich i Świdzińskiego. Wydawano także wiele innych publikacji, głównie katalogi oraz inwentarze zbiorów.

KATALOG
WYDAWNIW BOK

KATALOGI, INWENTARZE,
PUBLIKACJE O BOK

Ocalone dla potomnych

AMOR PATRIAE

NOSTRA LEX

SIEDZIBA BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

BUDOWA GMACHU
PRZY UL. OKÓLNIK

Neoklasycystyczną budowlę biblioteczną przy ul. Okólnik 9 w Warszawie wzniesiono z inicjatywy i nakładem Edwarda Krasińskiego. Projektował gmach Juliusz Nagórski, prowadził jego budowę Henryk Gay, a wykonawcą była polska firma Martens i Daab. Prace i zasiedlanie pałacu trwały dwadzieścia lat. Zbiory przechowywano w nim już od 1913 roku, udostępniano je, prowizorycznie, od stycznia 1914. Gmach przekazano oficjalnie użytkownikom w grudniu 1930 roku. Była to najokazalsza i najnowocześniejsza siedziba biblieczna Warszawy, podczas wojny wykorzystana przez okupantów jako miejsce przechowywania najcenniejszych zbiorów bibliecznych stolicy. Po upadku powstania warszawskiego celowo podpalona, spłonęła wraz ze złożonymi w niej skarbami piśmiennictwa i sztuki.

UROCZYSTE OTWARCIE
SIEDZIBY

„OKÓLNIK”
W CZASIE WOJNY

POWOJENNE DZIEJE
„OKÓLNIKA”

AMOR PATRIAE

NOSTRA LEX

DZIEJE BOK

- **KRONIKA BOK**
- **KOLEKCJONERSTWO CZAPSKIEGO**
- **MUZEUM POLSKIE ŚWIDZIŃSKIEGO**
- **ZACHOWANE DOKUMENTY BOK**
- **POD ZNAKIEM ŚWIATŁA**
- **WOJENNE LOSY BOK**
 - KRONIKA WOJENNA
 - MATERIAŁ FIMOWY
 - GMACH NA „OKÓLNIKU”
 - STRATY WOJENNE

SIEDZIBA BOK

- **BUDOWA GMACHU**
- **UROCZYSTE OTWARCIE SIEDZIBY**
 - UROCZYSTOŚĆ OTWARCIA
 - PRZEMÓWIENIE E. KRASIŃSKIEGO
 - PRZEMÓWIENIE J. MUSZKOWSKIEGO
 - RELACJE PRASOWE
 - MATERIAŁ FOTOGRAFICZNY
- **„OKÓLNIK” W CZASIE WOJNY**
- **POWOJENNE DZIEJE „OKÓLNIKA”**
 - O HISTORII „OKÓLNIKA”
 - POD ZŁĄ WRÓŻBĄ
 - CHWAŁA I KLĘSKA „OKÓLNIKA”

WSPÓŁTWÓRCY I OPIEKUNOWIE

- **WSPÓŁWŁAŚCICIELE**
 - WINCENTY KRASIŃSKI
 - ZYGMUNT KRASIŃSKI
 - LUDWIK KRASIŃSKI
 - WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
 - ADAM KRASIŃSKI
 - JÓZEF KRASIŃSKI
 - EDWARD KRASIŃSKI
- **PRACOWNICY**
 - WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
 - IGNACY JANICKI
 - ZYGMUNT WOLSKI
 - ALEKSANDER REMBOWSKI
 - JÓZEF KALLENBACH
 - STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
 - FRANCISZEK PUŁASKI
 - WITOLD KAMIENIECKI
 - PIOTR DEMBOWSKI
 - AUGUST ZALESKI
 - IGNACY BARANOWSKI
 - MARIA GORZECZOWSKA
 - HELENA DRÈGE
 - JAN MUSZKOWSKI
 - MARIA HORNOWSKA
 - WIKTOR ZIAJOWSKI

ZBIORY BOK

- **PRZEDWOJENNE ZBIORY BOK**
 - ZBIORY NA FOTOGRAFIACH
 - PRZEDWOJENNE KATALOGI I INWENTARZE
 - HISTORYCZNE KOLEKCJE
 - ZBIORY W RELACJACH PRASOWYCH
- **UDOSTĘPNIANIE ZBIORÓW**
 - CZYTELNICY W PAŁACU CZAPSKICH
 - CZYTELNIA NA OKÓLNIKU
 - OPRACOWYWANIE ZBIORÓW
 - UDZIAŁ W WYSTAWACH
- **UTRACONE CYMELIA**
- **ZBIORY BOK w BN**
 - RĘKOPISY
 - STARE DRUKI
 - DRUKI NOWSZE
 - DOKUMENTY ŻYCIA SPOŁECZNEGO
 - MAPY, PLANY, ATLASY
 - RYSUNKI I RYCINY
 - FOTOGRAFIE

WYDAWNICTWA BOK

- **SERIA BIBLIOTEKA ORDYNACJI KRASIŃSKICH**
- **SERIA BIBLIOTEKA ORDYNACJI KRASIŃSKICH MUZEUM KONSTANTEGO ŚWIDZIŃSKIEGO**
- **SERIA *COLLECTANEA* BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH**
- **KATALOG WYDAWNICTW BOK**
- **KATALOGI, INWENTARZE, PUBLIKACJE O BIBLIOTECE ORDYNACJI KRASIŃSKICH**
- **OICALONE DLA POTOMNYCH**

PIŚMIENNICTWO
O BIBLIOTECE ORDYNACJI KRASIŃSKICH

STRONA AUTORSKA
I REDAKCYJNA

PRZEDWOJENNE ZBIORY BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

ZBIORY ZACHOWANE
NA FOTOGRAFIACH

Przed II wojną światową zbiory biblioteczne ordynacji Krasińskich liczyły około 250 000 jednostek. Szacunki z 1930 r., dokonane w związku z otwarciem gmachu BOK przy Okólniku, wykazywały w tej liczbie m.in.: 5815 rękopisów, 1755 druków z XV i XVI wieku, 86 292 tytuły dzieł nowszych (w ponad 200 000 tomów), 809 atlasów, map i planów, 670 dyplomów. Poza wszelkimi spisami pozostawała jeszcze znaczna liczba rękopisów. Na ów zasób złożyły się w ciągu stu lat istnienia BOK historyczne kolekcje Krasińskich (w 1862 r. było to 4 688 dzieł), ich rodzinne zbiory i archiwa ofiarowywane sukcesywnie bibliotece ordynackiej, kolekcja Muzeum Polskiego Konstantego Świdzińskiego (30 000 woluminów) oraz wiele innych, pomniejszych księgozbiorów prywatnych, które przekazywano Bibliotece w darze, zapisywano w testamentach bądź powierzano jako depozyty.

PRZEDWOJENNE
KATALOGI
I INWENTARZE

HISTORYCZNE
KOLEKCJE
W ZBIORACH BOK

ZBIORY W RELACJACH
PRASOWYCH

AMOR PATRIAE

NOSTRA LEX

UDOSTĘPNIANIE ZBIORÓW

CZYTELNICY
W PAŁACU CZAPSKICH

OPRACOWYWANIE
ZBIORÓW

CZYTELNIA W GMACHU
NA OKÓLNIKU

Przez ponad 50 lat połączone zbiory Krasieńskich i Konstantego Świdzińskiego były udostępniane w pałacu Czapskich, w niewielkiej sali bibliotecznej. W miarę powiększania się zbiorów, dostęp do nich stawał się bardziej utrudniony, a po śmierci Adama Krasieńskiego Biblioteka utraciła prawo własności do dotychczasowej siedziby. W roku 1913 zbiory przeniesiono do nowego, częściowo wykończonego gmachu przy ul. Okólnik 9, gdzie już w styczniu 1914, w lokalu gotowego skrzydła mieszkalnego, zorganizowano oraz udostępniono użytkownikom prowizoryczną salkę czytelnianą. W grudniu 1930 r. uroczystie otwarto całkowicie wykończoną siedzibę BOK, a w niej znakomicie wyposażoną i wygodnie urządzonej stylową czytelnię z bogatym księgozbiorem podręcznym. Zbiory biblioteczne udostępniano prezencyjnie. Bywały też wypożyczane na zewnątrz w celach naukowych i na wystawy.

UDZIAŁ
W WYSTAWACH

LEGENDA

AMOR PATRIAE

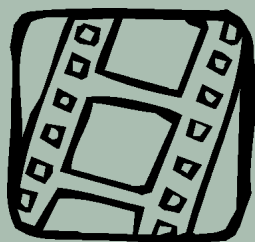
NOSTRA LEX

WOJENNE LOSY BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

KRONIKA WOJENNA

MATERIAŁ FILMOWY
3 MIN 24 S

We wrześniu 1939 roku zbiory biblioteczne ordynacji Krasińskich, liczące znacznie ponad 250 000 jednostek i przechowywane w twałych, nowoczesnie zabezpieczonych magazynach, nie poniosły niemal żadnych strat, chociaż podczas bombardowania zniszczeniu uległa centralna, reprezentacyjna część pałacu (w tym wyposażenie czytelnicy). Do sierpnia 1940 roku Biblioteka była zamknięta, w następnych miesiącach prowadzono pod kierunkiem Stanisława Kętrzyńskiego prace porządkowe i zabezpieczające. W maju 1941 roku okupanci włączyli BOK do utworzonej rok wcześniej Staatsbibliothek Warschau i rozpoczęli przemieszczanie stołecznych zbiorów bibliotecznych.

Gmach na Okólniku wyznaczono na siedzibę zbiorów najcenniejszych. Do pozostawionych w nim kolekcji specjalnych Krasińskich dołączono rękopisy i stare druki dwóch największych bibliotek warszawskich: Narodowej i Uniwersyteckiej, i niektórych innych. Podczas powstania warszawskiego, 5 września 1944 roku, zbombardowane magazyny BOK spłonęły niemal w całości. Część książek uratowano, wyrzucając je przez okna. Zniszczeniu nie uległy zbiory najważniejsze, przeniesione do piwnic. W połowie października, po upadku powstania warszawskiego, złożone w siedzibie Biblioteki Krasińskich zbiory zostały świadomie, z premedytacją spalone. Łącznie na Okólniku unicestwiono 26 000 rękopisów, 2500 inkunabułów, 80 000 starych druków, 100 000 rysunków i grafik, 50 000 nut i teatraliów, obszerne kolekcje map i atlasów oraz dużą część katalogów i inwentarzy.

GMACH NA OKÓLNIKU

STRATY WOJENNE

LEGENDA

AMOR PATRIAE

NOSTRA LEX

ZBIORY BOK W BIBLIOTECE NARODOWEJ

RĘKOPISY

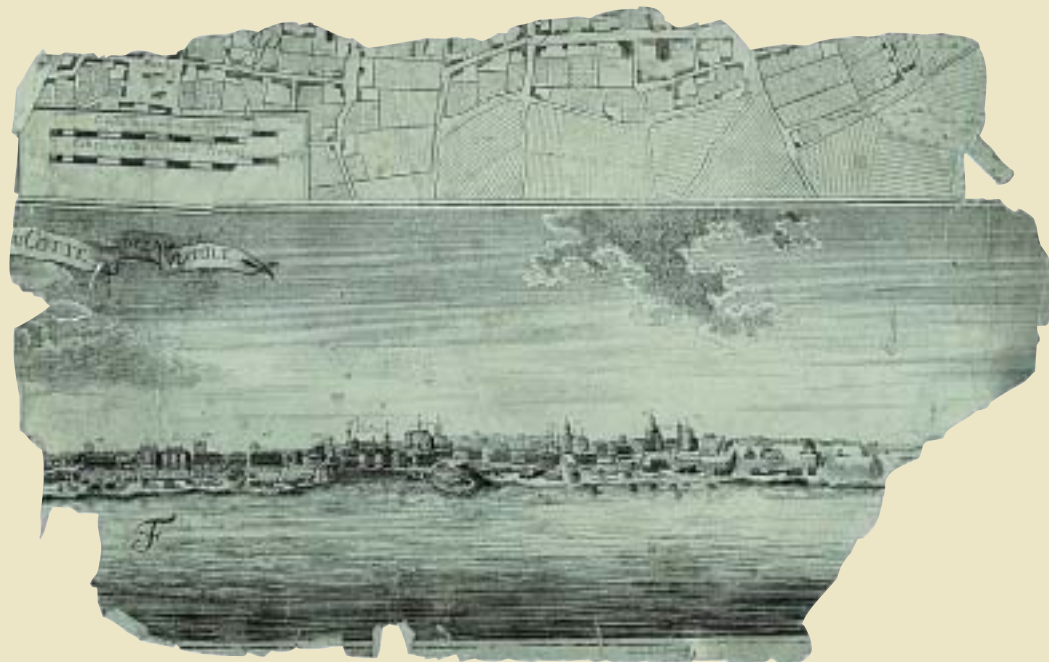
STARE DRUKI

DRUKI NOWSZE

DOKUMENTY ŻYCIA
SPOŁECZNEGO

Po II wojny światowej dalsze losy rozproszonych zbiorów bibliotecznych ordynacji Krasieńskich zostały związane od roku 1946 (oficjalnie od 1952), decyzją ówczesnych władz państwowych oraz członków rodu Krasieńskich, z Biblioteką Narodową, w której zbiorach znajdowała się od czasu wojny część księgozbioru BOK, włączona tam przez okupanta. Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie przekazała stopniowo do BN zbiory BOK zachowane w jej siedzibie. Wróciły niektóre obiekty wywiezione z Warszawy w czasie okupacji i w wyniku tzw. „akcji pruszkowskiej”. Przekatalogowane zbiory BOK włączano do odpowiednich kolekcji Biblioteki Narodowej. Nie tworzą wydzielonego zespołu; opatrzone charakterystycznymi pieczętkami i numerami katalogowymi BOK zajmują jednak, ze względu na swą proveniencję, szczególne miejsce w obecnych zasobach Biblioteki Narodowej.

MAPY, PLANY, ATLASY

RYSUNKI I RYCINY

FOTOGRAFIE

LEGENDA

AMOR PATRIAE

NOSTRA LEX

SERIA BIBLIOTEKA ORDYNACJI KRASIŃSKICH

*DIARIUSZ SEJMU
PIOTRKOWSKIEGO*

*AKTA POSELSKIE
I KORESPONDENCJE
FRANCISZKA KRASIŃSKIEGO
1558-1576*

*PRZYSZYNEK DO HISTORII
DYPLOMACJI W POLSCE
1566-1572*

Serią tą Biblioteka Ordynacji Krasińskich rozpoczęła w 1868 r. działalność wydawniczą, realizując zobowiązanie publikowania zbiorów Konstantego Świdzińskiego. Inicjatorem serii i jej nakładcą był Władysław Krasiński. W pięciu tomach tego cyklu ogłoszono drukiem w latach 1868-1872 zespoły rękopisów z Muzeum Polskiego – *Diariusz sejmu piotrkowskiego, r. p. 1565. Poprzedzony Kroniką 1559-1562* oraz dokumenty i korespondencje podkanclerzego koronnego Franciszka Krasińskiego z lat 1558-1576. Edytorem serii, nazywanej też rocznikiem, został Władysław Chomętowski, który przygotował do druku cztery tomy; jeden z tytułów opracował Ignacy Janicki. Autorem ogłoszonego anonimowo *Przyszyneku do historii dyplomacji* był Władysław Krasiński.

*AKTA PODKANCLERSKIE
FRANCISZKA KRASIŃSKIEGO
1569-1573 CZ. 1*

*AKTA PODKANCLERSKIE
FRANCISZKA KRASIŃSKIEGO
1569-1573 CZ. 2*

*AKTA PODKANCLERSKIE
FRANCISZKA KRASIŃSKIEGO
1569-1573 CZ. 3*

LEGENDA

AMOR PATRIAE

NOSTRA LEX

SERIA BIBLIOTEKA ORDYNACJI KRASIŃSKICH MUZEUM KONSTANTEGO ŚWIDZIŃSKIEGO

*KORESPONDENCJE JANA KAROLA
CHODKIEWICZA*

*MATERIAŁY DO DZIEJÓW
ROLNICTWA W POLSCE
W XVI I XVII WIEKU*

*PAMIĘTNIKI JANA WŁADYSŁAWA
POCZOBUTA ODLANICKIEGO
(1640-1684)*

*PERSKA KSIĘGA NA POLSKI JĘZYK
PRZEŁOŻONA OD JMCI PANA
SAMUELA OTWINOWSKIEGO*

*AKTA HISTORYCZNE
DO PANOWANIA STEFANA BATOREGO*

*LISTY WOJCIECHA JAKUBOWSKIEGO
DO JANA KLEMENSA BRANICKIEGO*

*PAMIĘTNIKI DO HISTORII ŻYCIA
I CZYNÓW JANA III SOBIESKIEGO*

Seria zaczęła ukazywać się w roku 1875, gdy Świdzińscy, zgodnie z umową, rozpoczęli jej finansowanie. Kolejne tomy rękopisów wychodziły początkowo w rytmie rocznym, w latach następnych – w miarę przygotowania poszczególnych tytułów. Do roku 1915 wydano 29 tomów w trzynastu woluminach, ogłaszając m. in. dokumenty do panowania Stefana Batorego, rokoshu Zebrzydowskiego, wojny moskiewskiej 1633 roku. Najokazalszą pozycją serii są *Źródła do historii pułku polskiego lekkokonnego*. Edytorami byli kolejno: Władysław Chomętowski, Ignacy Janicki, Aleksander Rembowski oraz Franciszek Pułaski, który zamknął serię katalogiem zatytułowanym *Opis 815 rękopisów Biblioteki Ord. Krasieńskich*.

*ROKOSH ZEBRZYDOWSKIEGO.
MATERIAŁY HISTORYCZNE
POPREDZONE PRZEDMOWĄ
I ROZPRAWĄ*

*DIARIUSZ WOJNY MOSKIEWSKIEJ
1633 R.*

*ŹRÓDŁA DO HISTORII PUŁKU
POLSKIEGO LEKKOKONNEGO
GWARDII NAPOLEONA I*

*GŁOS WOLNY KRÓLA
STANISŁAWA LESZCZYŃSKIEGO*

*ŹRÓDŁA DO POSELSTWA
JANA GNIŃSKIEGO WOJEWODY
CHELMIŃSKIEGO DO TURCJI
W LATACH 1677-1678*

*OPIS 815 RĘKOPISÓW
BIBLIOTEKI ORD. KRASIŃSKICH*

AMOR PATRIAE

NOSTRA LEX

SERIA COLLECTANEA BIBLIOTEKI ORDYNACJI HR. KRASIŃSKICH

*KATECHIZM BRZESKI
1553/54 r.*

*DIALOG PALINURA
Z CHARONEM*

Pomysłodawcą serii prezentującej pojedyncze rękopisy bądź druki ze zbiorów BOK był ordynat Adam Krasiński. Kolekcja ta, metodologicznie odmienna od serii podstawowej – *Biblioteka Ordynacji Krasińskich-Muzeum Konstantego Świdzińskiego* – różniła się także objętością tomików i formatem. Na wysokim poziomie pozostawała wartość historyczna publikowanych materiałów i ich merytoryczne opracowanie, mniej staranne było ich przygotowanie redakcyjne. Do wybuchu I wojny światowej, która przerwała działalność edytorską Biblioteki Krasińskich, ogłoszono dwa unikatowe szesnastowieczne druki (jeden we fragmencie odnalezionym w starej oprawie) oraz dwa niewielkie rękopisy z XV i XVII wieku (kolejne tytuły ukazywały się w latach 1908-1913). Opracowali je i przygotowali do druku Franciszek Pułaski oraz Ignacy Tadeusz Baranowski.

*INWENTARZE PAŁACU
KRASIŃSKICH, PÓŹNIEJ
RZECZYPOSPOLITEJ*

*SPIS RYCERSTWA POWIATU
WIZKIEGO I WĄSOSKIEGO*

LEGENDA

AMOR PATRIAE

NOSTRA LEX

KATALOGI, INWENTARZE I PUBLIKACJE O BIBLIOTECE ORDYNACJI KRASIŃSKICH

F. PUŁASKI *SPORY O BIBLIOTEKĘ I ZAPIS ŚWIDZIŃSKIEGO*

F. PUŁASKI *OPIS 815 RĘKOPISÓW BIBLIOTEKI ORD. KRASIŃSKICH*

I.T. BARANOWSKI *BIBLIOTEKA ORDYNACJI KRASIŃSKICH W WARSZAWIE*

W ciągu stu lat istnienia Biblioteki Ordynacji Krasieńskich powstało i ukazało się drukiem niewiele inwentarzy i katalogów czy przewodników po jej zbiorach. Równie niewiele napisano informatorów i prac o samej Bibliotece. Nieliczny personel koncentrował się przede wszystkim na porządkowaniu, katalogowaniu i opracowywaniu zbiorów, a i te prace zakłócały zarówno wypadkami wewnętrznymi (budowa gmachu i przerowadzka zbiorów), jak i wydarzeniami historycznymi (obie wojny światowe). Stosunkowo najwięcej publikacji tego typu powstało z okazji oficjalnego otwarcia nowego gmachu Biblioteki oraz towarzyszącej mu okazałej uroczystości (1930).

PRZEMÓWIENIE E. KRASIŃSKI PODCZAS OTWARCIA OKÓLNIKA

J. MUSZKOWSKI *BIBLIOTEKA ORDYNACJI KRASIŃSKICH*

RĘKOPISY BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH DOTYCZĄCE DZIEJÓW SZKOLNICTWA POLSKIEGO

LEGENDA

AMOR PATRIAE

NOSTRA LEX

UROCZYSTE OTWARCIE SIEDZIBY BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

UROCZYŚĆ
OTWARCIA

PRZEMÓWIENIE
E. KRASIŃSKIEGO

PRZEMÓWIENIE
J. MUSZKOWSKIEGO

2 grudnia 1930 roku, o godz. 18, odbyło się w Warszawie oficjalne otwarcie nowej siedziby Biblioteki i Muzeum Ordynacji Krasińskich. Uroczystość powiązana została z 70. rocznicą przekazania do publicznego użytku połączonych księgozbiorów Krasińskich oraz Konstantego Świdzińskiego, włączono ją ponadto do programu obradującego wówczas w Warszawie V Zjazdu Historyków Polskich. W uroczystościach na Okólniku uczestniczyli najwyżsi ówcześni dostojnicy: prezydent Rzeczypospolitej prof. Ignacy Mościcki, ks. kardynał Aleksander Kakowski, biskup Antoni Szlagowski minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego Sławomir Czerwiński, minister spraw zagranicznych August Zaleski, nuncjusz papieski Francesco Marmaggi, posłowie Szwajcarii, Szwecji oraz Francji. Z zagranicy przybył prezes Międzynarodowego Związku Bibliotekarzy i przewodniczący Międzynarodowej Federacji Związku Bibliotekarzy T.P. Svensma.

RELACJE PRASOWE

MATERIAŁ
FOTOGRAFICZNY

AMOR PATRIAE

NOSTRA LEX

POWOJENNE DZIEJE „OKÓLNIKA”

O HISTORII „OKÓLNIKA”

POD ZŁĄ WRÓŻBĄ

Po wojnie gmach na Okólniku otrzymała w roku 1958 Biblioteka Narodowa, której już wcześniej przekazano ocalałą część zbiorów Biblioteki Ordynacji Krasieńskich. W częściowo odbudowanym budynku dawnej BOK umieszczono niektóre pracownie BN, głównie drukarnię, introligatornię specjalistyczną i wydawnictwo. Nieprzystosowana do takich funkcji, nieremontowana i nierestaurowana budowla szybko niszczała i zmieniała swój charakter. Biblioteka Narodowa opuściła ją w roku 1989, po przeprowadzce do nowej siedziby na Polu Mokotowskim. Następnie był „Okólnik” przez pewien czas siedzibą NSZZ „Solidarność” – Regionu Mazowsze. Od wielu lat, z powodu niewyjaśnionego stanu prawnego, centralna część gmachu, opuszczona, niszczy. Zamieszkałe są skrzydła boczne. O minionej świetności ważnej dla polskiej kultury budowli przypomina jedynie niewielka tabliczka na drzwiach dawnej Biblioteki Ordynacji hr. Krasieńskich.

*CHWAŁA I KLĘSKA
„OKÓLNIKA”*

WINCENTY KRASIŃSKI (1782-1858)

Generał, senator-wojewoda Królestwa Polskiego

Syn Jana, starosty opinogórskiego i Antoniny Czackiej. Wcześniej osierocony przez ojca, jako dziewięcioletek wpisany do kawalerii narodowej. W 1803 roku ożenił się z Marią Urszulą Radziwiłłówną, z którą miał córkę Laurę, zmarłą zaraz po urodzeniu (1804), oraz syna Zygmunta (1812).

Wielki entuzjasta Napoleona Bonaparte, własnym sumptem wystawił szwadron jazdy. Mianowany dowódcą polskiego pułku szwoleżerów gwardii, ranny podczas rozruchów w Madrycie, nieobecny pod Samosierrą (później przypisywał sobie zasługę słynnej szarży swego pułku), odznaczył się w bitwie pod Wagram (1809). Generał brygady i hrabia Cesarstwa, uczestniczył w kampanii rosyjskiej i kampanii 1813 roku. W dniu swej abdykacji Napoleon mianował go dowódcą wszystkich oddziałów polskich, które nieba-

wem Krasiński oddał pod rozkazy Aleksandra I oraz Wielkiego Księcia Konstantego. W 1815 roku otrzymał potwierdzenie własności dóbr opinogórskich. Był marszałkiem pierwszego sejmiku Królestwa Polskiego. Lojalny wobec Rosji, jako jedyny głosował na Sejmiku za uznaniem członków Towarzystwa Patriotycznego winnych zbrodni stanu, stanął też u boku księcia Konstantego w chwili wybuchu powstania listopadowego.

U schyłku życia poświęcił się zapewnieniu przyszłości rodu. W 1837 roku otrzymał potwierdzenie tytułu hrabiowskiego. Akceptując wędrowny tryb życia syna Zygmunta, skłonił go jednak do małżeństwa i utworzył na jego imię ordynację opinogórską, której statut w artykule 2 ustanawiał Bibliotekę Ordynacji Krasińskich. Obejmowała ona pokaźne już wówczas zbiory (m.in. księgozbiór Tomasza Czapskiego oraz archiwum linii oboźnińskiej Krasińskich). Wincenty Krasiński gromadził nie tylko książki i rękopisy, ale także przedmioty muzealne – dzieła sztuki i militaria. Posiadał między innymi cenną kolekcję broni zabytkowej.

WINCENTY KRASIŃSKI

ZYGMUNT KRASIŃSKI

LUDWIK KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW KRASIŃSKI

ADAM KRASIŃSKI

JÓZEF KRASIŃSKI

EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI

IGNACY JANICKI

ZYGMUNT WOLSKI

ALEKSANDER REMBOWSKI

JÓZEF KALLENBACH

STANISŁAW KĘTRZYŃSKI

FRANCISZEK PUŁASKI

WITOLD KAMIENIECKI

PIOTR DEMBOWSKI

AUGUST ZALESKI

IGNACY BARANOWSKI

MARIA GORZECHOWSKA

HELENA DRÈGE

JAN MUSZKOWSKI

MARIA HORNOWSKA

WIKTOR ZIAJOWSKI

NAPOLEON STANISŁAW ADAM FELIKS ZYGMUNT KRASIŃSKI (1812-1859)

II ordynat opiniogórski. Poeta, dramaturg, powieściopisarz

Syn Wincentego i Marii Urszuli z Radziwiłłów. Urodzony w Paryżu, chrześniak Napoleona Bonaparte, odebrał staranne wykształcenie domowe. W latach 1827-1829 studiował prawo i administrację na Uniwersytecie Warszawskim. Od 1829 roku przebywał głównie za granicą.

W 1830 r. poznał w Genewie Adama Mickiewicza, a w 1836, w Rzymie – Juliusza Słowackiego, z którym się zaprzyjaźnił. Także w Rzymie zawarł znajomość z Cyprianem Norwidem, którego wspierał finansowo jak wielu innych artystów. Przeznaczył poważną kwotę na siedzibę dla Biblioteki Polskiej w Paryżu, planował edycję źródeł rękopiśmiennych ze zbiorów Biblioteki Ordynacji Krasińskich.

Jako autor *Nie-boskiej komedii* oraz *Iridiona* uznawany jest za najwybitniejszego przedstawiciela polskiej tragedii romantycznej. Szczególne miejsce w bogatej i różnorodnej spuściznie literackiej (powieści, liryki, poematy, szkice literackie, traktaty filozoficzne) po Zygmuncie Krasińskim zajmuje epistolografia. Prowadził trwającą do końca życia korespondencję z ojcem, Wincentym Krasińskim, i przyjacielem uniwersyteckim Konstantym Gaszyńskim; ze swoim kuzynem Adamem Sołtanem wymieniał listy w latach 1834-1854. Bogatą korespondencję prowadził z Delfiną Potocką, poznaną w 1838 roku w Neapolu swoją wielką miłością; swoistym uzupełnieniem tych listów jest korespondencja z Jerzym Lubomirskim, przyjacielem i powiernikiem poety do końca życia. W 1841 roku Krasiński rozpoczął wymianę listów ze Stanisławem Małachowskim oraz z Augustem Cieszkowskim.

Zygmunt Krasiński, ożeniony z Elizą Branicką, miał czworo dzieci: synów Władysława (1844-1873) i Zygmunta (1846-1867) oraz córki Marię Beatrix (1850-1884), późniejszą żonę Edwarda Raczyńskiego i Elżbietę (zmarłą w dzieciństwie).

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECHOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

LUDWIK JÓZEF ADAM KRASIŃSKI (1833-1895)

Przedstawiciel linii z Krasnego. Właściciel majątków ziemskich, przemysłowiec jeden z najbogatszych ludzi w Królestwie

Syn Augusta Krasieńskiego i Joanny z Krasieńskich. Przerwał studia rozpoczęte w Ecole des Mines w Paryżu wezwany przez ojca do pomocy przy porządkowaniu majątków rodzinnych. Współpracował z Hotelem Lambert jako korespondent „Biura” oraz z Dyrekcją „białych”. W roku 1863 wydalony z kraju przez namiestnika T. Berga za współpracę z organizacją narodową, powrócił rok później dzięki wstawieniu Leopolda Kronenberga. W tym czasie podjął intensywną działalność gospodarczą: uprzedkładał swoje dobra, doprowadzał do nich bocznicę kolejową, kupował i budował kamienice w Warszawie. Współdziałał z L. Kronenbergiem przy budowie kolei żelaznej warszawsko-terespolskiej. W 1875 roku należał do założycieli, a następnie był dłu-

goletnim prezesem Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, które przekształciło się w znaczący ośrodek propagandy postępu gospodarczego. Pasją Ludwika Krasieńskiego była hodowla koni. Stado z Krasnego było znane, pod nazwą stajni Dobrogost, dzięki koniom wystawianym w wielkich wyścigach, m.in. w Moskwie i Petersburgu.

W 1860 roku poślubił Elizę z Branickich, wdowę po Zygmuncie Krasieńskim. Jako opiekun nieletniego ordynata Władysława Krasieńskiego zajmował się sprawami Biblioteki Ordynacji Krasieńskich, przyczynił się do przyłączenia do jej zbiorów kolekcji Konstantego Świdzińskiego oraz zapisał rentę wieczystą zabezpieczającą byt Biblioteki.

Powtórnie ożenił się w 1882 roku z Magdaleną z Kieżgajło-Zawiszów. Miał córkę Ludwikę (późniejsza Adamowa Czartoryska).

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECZOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

WŁADYSŁAW WINCENTY ADAM KRASIŃSKI (1844-1873)

III ordynat na Opinogórze, prawnik, historyk, wydawca

Syn Zygmunta i Elizy Branickiej. Nauki początkowe pobierał w domu pod kierunkiem płk. Józefa Paszkowskiego i Ignacego Janickiego, późniejszego bibliotekarza Biblioteki Ordynacji Krasińskich. W 1865 roku ukończył prawo na uniwersytecie w Aix-en-Provence. Po osiągnięciu pełnoletności objął ordynację. Choć z powodu choroby płuc większość roku spędzał na południu Francji, to z wielkim oddaniem zajął się zbiorami bibliotecznymi, zawierającymi scalone, dzięki staraniom Ludwika Krasińskiego (który był opiekunem małoletniego Władysława) zbiory BOK i Konstantego Świdzińskiego. Poza budżetem biblioteki asygnował często dodatkowe kwoty na zakupy w kraju i za granicą. Wspólnie z bibliotekarzem

Władysławem Chomętowskim rozpoczęli porządkowanie, uzupełnianie oraz publikowanie zbiorów. Władysław Krasiński, biorąc na siebie dobrowolnie zobowiązania, których nie honorowali spadkobiercy K. Świdzińskiego, stał się twórcą serii Biblioteka Ordynacji Krasińskich. W latach 1868-1872 ukazało się jego nakładem pięć tomów szesnastowiecznych dokumentów – cztery poprzedzone jego wstępami, komentarz do piątego wydany został oddzielnie (*Przyczynek do historii dyplomacji w Polsce 1566-1572*).

W 1868 roku poślubił Różę Potocką, z którą miał syna Adama (1870-1909) oraz córki Elżbietę (1872-1906) i Zofię (1873-1891).

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECZOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

ADAM KRASIŃSKI (1870-1909)

Ostatni po mieczu potomek głównej linii ordynacji Krasińskich. Redaktor, pisarz, działacz społeczny i polityczny

Syn Władysława i Róży z Potockich. Studiował w Bonn, Fryburgu i Heidelbergu (doktorat w 1897 roku). We Fryburgu słuchał wykładów Józefa Kallenbacha, które rozbudziły jego zainteresowania twórczością dziada, Zygmunta Krasińskiego. Po powrocie do kraju osiadł w Warszawie, gdzie prowadził ożywioną działalność kulturalną, społeczną i polityczną. Szczególnie interesował się Biblioteką Ordynacji Krasińskich. Uregulował sprawę zobowiązań spadkobierców Konstantego Świdzińskiego, wzbogacił zbiory Biblioteki o cenne nabytki – spuściznę po Zygmuncie Krasińskim, archiwum Małachowskich do XVIII wieku, archiwum wojska polskiego z lat 1814-1831, zbiory po Władysławie Pobóg-Górskim, Józefie Wolffie, Felicjanie Faleńskim. Wspierał finansowo i merytorycznie jej wydawnictwo, które prowadził od 1901 roku, był twórcą serii

Collectanea Biblioteki Ordynacji Krasińskich.

W roku 1900 objął kierownictwo czasopisma „Biblioteka Warszawska”, do której utworzył dodatek zatytułowany „Praca” (od 1905), poświęcony zagadnieniom społeczno-ekonomicznym. Wspólnie ze Z. Lubomirskim, J. Tarnowskim i S. Czetwertyńskim utworzył własne stronnictwo polityczne „Spójnia”, zbliżone do Narodowej Demokracji, które wykupiło dwa czasopisma: „Gazetę Polską” i „Gazetę Warszawską” – wydawane od 1906 jako „Gazeta Polska”. Krasiński był jej stałym publicystą, opowiadając się za rozwiązywaniem problemów społecznych na drodze reform prawnych. Przyczynił się do utworzenia wielu towarzystw (m.in. Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Towarzystwa Miłośników Historii), był prezesem rady nadzorczej Macierzy Szkolnej, właścicielem prawnym Czytelni Naukowej, jednym z inicjatorów budowy i udziałowcem sanatorium przeciwgruźliczego w Zakopanem.

Ożeniony z Wandą Badeni (1874-1950), zmarł bezdzietnie.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECHOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

JÓZEF KRASIŃSKI (1848-1918)

V Ordynat, z linii młodszej Krasińskich, ziemianin

Syn Józefa Wawrzyńca i Anny Emilii Ossolińskiej ze Sterdyni. Właściciel majątku ziemskiego Radziejowice. W roku 1869 ożenił się z Heleną Stadnicką, z którą miał pięć córek: Franciszkę (1871), Izabelę (1877), Zofię (1883) – Jadwiga i Helena zmarły w dzieciństwie – oraz syna Edwarda (1870-1940). Aktywny uczestnik życia publicznego, prezes dochodów niestałych Towarzystwa Dobroczynności Miasta Warszawy, prezes Towarzystwa Wioślarskiego Warszawskiego, prezes wystawy pracy kobiet w Muzeum Przemysłu i Handlu, kawaler honorowy maltański od 1880 roku.

W roku 1909, po bezpotomnej śmierci Adama Krasińskiego, odziedziczył ordynację opinogórską. Od wielu lat ciężko chory, wcześniej już przekazał obowiązek prowadzenia własnych spraw majątkowych, a następnie spraw ordynacji synowi Edwardowi.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECZOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

EDWARD KRASIŃSKI (1870-1940)

Ostatni ordynat na Opinogórze, ostatni właściciel Biblioteki i Muzeum Ordynacji Krasińskich, działacz społeczny i kulturalny, pamiętnikarz

Urodził się w Radziejowicach, rodzowym majątku ojca, który sprzedał w 1909 roku, by kupić plac w Warszawie pod budowę gmachu bibliotecznego (przy ul. Okólnik 9). Prowadząc od tego roku, w zastępstwie chorego ojca, sprawy ordynacji Krasińskich, w sposób szczególny zajmował się rodową Biblioteką i Muzeum. Idea stworzenia dla nich godnej siedziby zrodziła się z poczucia odpowiedzialności wobec poprzedników i z troski o cenne, systematycznie powiększające się zbiory. Na realizację tego przedsięwzięcia poświęcił dwadzieścia lat pracy, wysiłków i zabiegów, a także znaczne własne fundusze. Stworzył świetnie zorganizowaną, znakomicie wyposażoną i efektownie eksponowaną placówkę naukową. Oficjalne otwarcie dla publiczności gmachu Biblioteki i Muzeum Ordynacji Krasińskich odbyło się 2 grudnia 1930 roku w obecności prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego, przybyłych na uroczystość dostojników państwowych i ko-

ścielnych, gości zagranicznych, przedstawiciele środowisk naukowych, kulturalnych i twórczych.

Zorganizowanie wielkiej instytucji użyteczności publicznej i zarazem wzniesienie dla niej nowoczesnego i funkcjonalnego gmachu bibliotecznego-muzealnego stało się dziełem życia ordynata, chociaż w zakresie jego zainteresowań i osiągnięć kulturalnych mieści się wiele innych dokonań. Był m.in. wieloletnim prezesem Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości, współzałożycielem Teatru Polskiego w Warszawie, członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, członkiem zarządu głównego Polskiej Macierzy Szkolnej, aktywnym działaczem katolickim, autorem tekstów literackich, wspomnień i pamiętników. Zmarł podczas II wojny światowej, zamęczony w obozie koncentracyjnym w Dachau.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECHOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI (1829-1876)

Pierwszy bibliotekarz Biblioteki Ordynacji Krasieńskich i zbiorów Muzeum Polskiego, literat, wydawca źródeł historycznych

Na zlecenie Władysława Krasieńskiego, od 1860 roku opiekował się zbiorami Biblioteki Ordynacji Krasieńskich – w latach 1861-1862 zajmował się przyjmowaniem księgozbioru Konstantego Świdzińskiego, a następnie porządkował i udostępniał połączone kolekcje. Podjął też edycję dokumentów powierzonych jego pieczy. Początkowo wykorzystywał materiały źródłowe w pracach literackich, dopełniając fikcyjną fabułą luki w archiwalnych dokumentach. Taką formę miały opowiadania *Książę Krzysztof Zbaraski, koniuszy konny, Przygody ks. Marcina Lubomirskiego* czy *Synowie hetmańscy*. W 1865 roku ogłosił Chomętowski pierwszą pracę ściśle edytorską – na łamach „Gazety Polskiej” ukazała się przygotowana przez niego do druku pierwsza

część *Dziennika Jana Stanisława Jabłonowskiego, wojewody ruskiego*.

Władysław Chomętowski opublikował, w ścisłej współpracy z ordynatem Władysławem Krasieńskim, o czym świadczą zachowane listy, cztery tomy serii wydawnictw źródłowych – Biblioteka Ordynacji Krasieńskich – które ukazały się w latach 1868-1871, oraz dwa pierwsze tytuły z serii Biblioteka Ordynacji Krasieńskich-Muzeum Konstantego Świdzińskiego (wydane w 1875 i 1876 roku). W pierwszej serii opublikował diariusz sejmu piotrkowskiego z 1565 roku oraz dokumenty podkanclerskie Franciszka Krasieńskiego, a w drugiej – korespondencję Jana Karola Chodkiewicza oraz inwentarze gospodarcze majątków, zarówno królewskich jak prywatnych z XVI i XVII wieku.

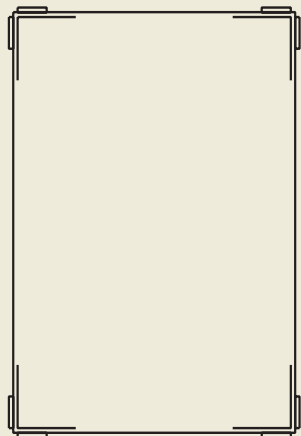
WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECHOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

IGNACY JANICKI (1823-1886)

Wieloletni pracownik Biblioteki Ordynacji Krasieńskich
bibliotekarz, fizyk, edytor

Od 1844 roku wykładowca fizyki na krakowskim uniwersytecie oraz matematyki w krakowskiej szkole technicznej. W 1853 roku opuścił stanowisko adiunkta w proteście przeciwko wprowadzeniu na uczelnię wykładowego języka niemieckiego. Zamieszkał w Warszawie, gdzie podjął pracę nauczyciela. W 1856 roku Zygmunt Krasieński powierzył mu wychowanie synów, z którymi wielokrotnie wyjeżdżał z Opinogóry za granicę – w latach 1857-1863 przy okazji pobytu w Paryżu uzupełniał swoje studia, m.in. fizyczne. W 1865 roku przedstawił na Uniwersytecie Jagiellońskim pracę „O zastosowaniu termometru do mierzenia wysokości” i na jej podstawie uzyskał tytuł doktora.

Po śmierci Władysława Chomętowskiego wszedł na jego miejsce do zarządu Biblioteki Ordynacji Krasieńskich – został kustoszem i podjął prace edytorskie rozpoczęte przez Chomętowskiego. Zredagował kolejny tom Biblioteki Ordynacji Krasieńskich zawierający korespondencję Franciszka Krasieńskiego (1872) oraz tomy serii Biblioteka Ordynacji Krasieńskich – Muzeum Konstantego Świdzińskiego: *Ogród różany* perskiego poety Saady z Szirazu (1879), akta historyczne z czasów panowania Stefana Batorego (1881) oraz pamiętniki Filipa Duponta, inżyniera artylerii przy Janie III Sobieskim (1885).

WINCENTY KRASIEŃSKI
ZYGMUNT KRASIEŃSKI
LUDWIK KRASIEŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIEŃSKI
ADAM KRASIEŃSKI
JÓZEF KRASIEŃSKI
EDWARD KRASIEŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECZOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

ZYGMUNT WOLSKI (1862-1931)

Bibliotekarz, nauczyciel, bibliofil-kolekcjoner

Studiował na Wydziale Filologiczno-Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Zaraz po studiach, w 1886 roku, podjął pracę w Bibliotece Ordynacji Krasieńskich. Był w niej zatrudniony do 1902 roku jako pomocnik bibliotekarza – najpierw Ignacego Janickiego, a następnie Aleksandra Rembowskiego. Do jego obowiązków należało prowadzenie kwerend, porządkowanie zbiorów oraz pomoc w pracach wydawniczych.

Z. Wolski zajmował się także działalnością pedagogiczną. Od 1891 roku był nauczycielem w szkole realnej rządowej i w szkole Zgromadzenia Kupców w Warszawie. Podejmował też samodzielne prace edytorskie i bibliograficzne, ale znany był przede wszystkim jako wybitny znawca i kolekcjoner książek. W 1910 roku jego biblioteka liczyła ok. 20 000 tomów i zawierała dzieła z zakresu literatury polskiej, sztuki, historii, bibliografii,

bibliotekarstwa, etnografii, krajoznawstwa. Ten księgozbiór oraz bogaty zbiór ekslibrisów polskich ofiarował Towarzystwu Biblioteki Publicznej w Warszawie. Po I wojnie światowej zgromadził ok. 3000 druków z różnych dziedzin oraz nowy zbiór ekslibrisów. Kolekcja ta po śmierci Wolskiego trafiła do biblioteki gimnazjum w Białej Podlaskiej, którego był absolwentem.

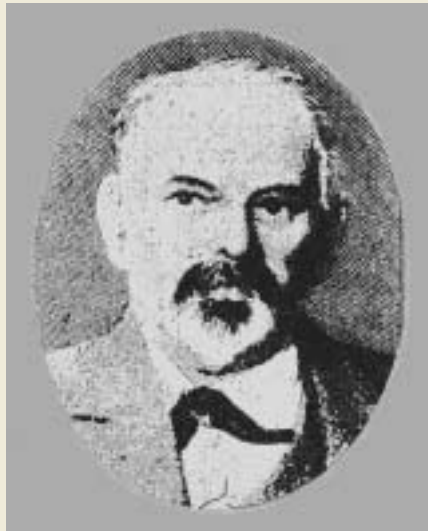
WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECZOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

ALEKSANDER ANTONI REMBOWSKI (1847-1906)

Wieloletni dyrektor Biblioteki Ordynacji Krasieńskich
historyk, prawnik, publicysta, edytor

Studiował na Wydziale Prawa w Szkole Głównej w Warszawie (w latach 1865-1869), a następnie na uniwersytecie w Heidelbergu, gdzie w 1872 roku otrzymał tytuł doktora filozofii. Zajmował się polską myślą społeczną i polityczną (od XV do XVIII wieku oraz czasów Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego), a zwłaszcza dziejami politycznego ustroju Polski ujętymi na szerokim tle europejskim.

W latach 1886-1901 kierował Biblioteką Ordynacji Krasieńskich. Jego zasługi dla Biblioteki to przede wszystkim wzbogacanie zbiorów oraz działalność naukowa i edytorska. Pieczę nad księgozbiorem powierzył swemu zastępcy Zygmuntovi Wolskiemu, koncentrując się na pracach badawczych i wydawniczych związanych z serią

Biblioteka Ordynacji Krasieńskich – Muzeum Konstantego Świdzińskiego. Wydał materiały źródłowe dotyczące rokoszu Zebrzydowskiego (1893), wojny moskiewskiej 1633 roku (1895), historii pułku polskiego lekkokonnego gwardii napoleońskiej (1899) oraz rękopis (w części autograf) *Głosu wolnego* króla Stanisława Leszczyńskiego (1903). Opublikował także archiwum generała Maurycego hr. Hauke (1905). Każde z tych wydawnictw A. Rembowski opatrzył wstępem rysującym znakomicie tło epoki.

Liczne kontakty i cierpliwe zabiegi Rembowskiego zaowocowały darami dla Biblioteki Krasieńskich od osób prywatnych. Szczególnie cenny pochodził od Ludwika Górskiego, który ofiarował fragment rodzinnego archiwum ze Sterdyni obejmujący m.in. archiwum Ossolińskich i część archiwum domowego króla Jana Kazimierza. Rembowski, ciężko chory, zrezygnował po szesnastu latach z funkcji dyrektora BOK, zachowując do śmierci stanowisko redaktora jej wydawnictw. Bibliotece przekazał też w testamencie część swego księgozbioru.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECHOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

JÓZEF HENRYK KALLENBACH (1861-1929)

Dyrektor Biblioteki Ordynacji Krasieńskich, historyk literatury
nauczyciel akademicki

Doktor filozofii, studia z zakresu filologii klasycznej i polskiej odbył na Uniwersytecie Jagiellońskim, a kontynuował w Lipsku, Monachium i Paryżu, badania archiwalne prowadził w Paryżu, Bazylei oraz Watykanie. W 1887 roku wrócił do Krakowa i objął stanowisko bibliotekarza Akademii Umiejętności; w tym samym roku habilitował się. Uznawany był za drugiego po Aleksandrze Brücknerze odkrywcę zabytków literatury – wydobyl i opublikował ze zbiorów prywatnych i publicznych, w kraju i za granicą, wiele autografów, listów, tekstów i dokumentów.

W 1889 roku objął katedrę języków i literatur słowiańskich na uniwersytecie we Fryburgu, gdzie poznał studiującego tam Adama Krasieńskiego, którego namówił do odszukania Henryka Reeva, przyjaciela Zygmunta Krasieńskiego, przechowującego autografy młodzięczych utworów poety

(Kallenbach później opracował je i ogłosił drukiem). Krasieński skłonił go do rezygnacji z kariery uniwersyteckiej we Fryburgu i przyjęcia stanowiska dyrektora Biblioteki Ordynacji Krasieńskich, z zadaniem uporządkowania jej zbiorów. W roku 1901 nastąpiło rozdzielenie obowiązków redaktora wydawnictwa (pozostał nim A. Rembowski) i bibliotekarza–dyrektora księżnicy, które przejął Józef Kallenbach. Podczas jego krótkiej kadencji podjęte zostały intensywne prace nad inwentaryzacją księgozbioru (uczestniczył w nich F. Pułaski). Dzięki dostępowi do archiwum Zygmunta Krasieńskiego Kallenbach ogłosił z autografów wiele listów i utworów poety, a w 1904 roku wydał obszerną monografię *Zygmunt Krasieński. Życie i twórczość lat młodych (1812-1838)*.

W roku 1904 Kallenbach przeniósł się do Lwowa i na ponad dziesięć lat związał z tamtejszym uniwersytetem. W 1917 roku zamieszkał w Krakowie, gdzie był dyrektorem Muzeum Czartoryskich i profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Jagiellońskiego, a w latach 1928-1929 jego rektorem.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECZOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

STANISŁAW KĘTRZYŃSKI (1876-1950)

Dyrektor Biblioteki Ordynacji Krasieńskich, historyk mediewista,
bibliotekarz, archiwista, dyplomata

Studia historyczne na uniwersytecie we Lwowie zakończył doktoratem na Uniwersytecie Jagiellońskim (1899). W następnych latach podróżował w celach naukowych do Rzymu, Paryża i Monachium. Zainteresowania Kętrzyńskiego koncentrowały się wokół wczesnej historii Polski oraz dyplomatyki, sfragistyki, paleografii oraz polskich urzędów kancelaryjnych XIII-XV wieku.

W latach 1904-1911 sprawował funkcję dyrektora Biblioteki Ordynacji Krasieńskich. Zainicjował systematyczne opracowanie zbiorów – stworzył katalog alfabetyczny i inwentarz biblioteki, wprowadził ustawienie książek według formatów oraz statystykę frekwencji. Sporządził inwentarz rękopisów, który stał się podstawą

dla drukowanego katalogu F. Pułaskiego *Opis 815 rękopisów Biblioteki Ordynacji Krasieńskich*. Ustupując ze stanowiska dyrektora BOK, zachował Kętrzyński, na życzenie Edwarda Krasieńskiego i na mocy specjalnej umowy, ogólny nadzór nad Biblioteką, której kierownikiem został Ignacy Tadeusz Baranowski.

W 1913 r. Kętrzyński przedstawił na UJ rozprawę habilitacyjną, w latach 1918-1923 wykładał na Uniwersytecie Warszawskim. Od 1920 związał się z Ministerstwem Spraw Zagranicznych – krótko kierował tym resortem po wyborze G. Narutowicza na prezydenta. Był ministrem pełnomocnym i posłem nadzwyczajnym w Moskwie i Hadze. W 1934 r. objął na Uniwersytecie Warszawskim katedrę historii średniowiecznej Polski. Latem 1939 r. E. Krasieński zlecił Kętrzyńskiemu opiekę nad Biblioteką. Od października 1939 r. prowadził działania zabezpieczające uszkodzony podczas wrześniowych bombardowań gmach na Okólniku. Zainicjował prace biblioteczne, kierując grupą historyków-wolontariuszy (m.in. Józef Siemieński, Janusz Woliński, Marian Łodyński). Prowadzono je od sierpnia 1940 r. do końca maja 1941, kiedy Niemcy usunęli ekipę pracowników z BOK. W 1943 r. aresztowany w związku z konspiracyjną działalnością syna i zesłany do Oświęcimia. Po wyzwoleniu prowadził zajęcia na Uniwersytecie Jagiellońskim, następnie przeniósł się do Warszawy.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECHOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

FRANCISZEK JAN PUŁASKI (1875-1956)

Historyk, historyk literatury, polityk i dyplomata, pracownik Biblioteki Ordynacji Krasieńskich i dyrektor Biblioteki Polskiej w Paryżu, dyrektor programowy Polskiego Radia

Studiował archeologię, historię oraz historię literatury na uniwersytetach w Kijowie, Odessie, Lwowie i Heidelbergu. Około 1900 roku zamieszkał w Warszawie i objął stanowisko prywatnego sekretarza, a także bibliotekarza ordynata Adama Krasieńskiego. W Bibliotece Ordynacji Krasieńskich pracował w latach 1903-1912. Zatrudniony na etacie – początkowo jako bibliotekarz, potem kustosz – opracowywał zbiory rękopiśmienne, zwłaszcza z kolekcji Świdzińskiego. Od 1904 roku współpracował z S. Kętrzyńskim, który dał nowy impuls pracom w BOK wprowadzając naukowe metody do praktyki bibliotekarskiej. Wspólnie sporządzili inwentarze druków i rękopisów oraz pierwszy katalog alfabetyczny zbiorów. W tym czasie powstały główne prace Pułaskiego czerpiące z bogatej kolekcji Biblioteki Krasieńskich: edytorskie, historyczno-źródłowe, bibliograficzne i bibliote-

koznawcze. Ogłaszał teksty literackie, listy i dokumenty. W „Bibliotece Warszawskiej” zamieszczał informacje o nabytkach Biblioteki i jej działalności. W serii Biblioteka Ordynacji Krasieńskich-Muzeum Konstantego Świdzińskiego wydał dokumenty Jana Gnińskiego, wojewody chełmińskiego z poselstwa do Turcji w latach 1677-1678 (1907) oraz katalog *Opis 815 rękopisów Biblioteki Ord. Krasieńskich* (1915). Opracował też *Inwentarz zbiorowni Ordynacji Hr. Krasieńskich* (1909).

Franciszek Pułaski, równoległe z pracą bibliotekarską i pisarską, prowadził ożywioną działalność organizacyjno-naukową (był współzałożycielem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego). Podczas I wojny światowej rozwinął aktywność polityczną – z czynnego uprawiania polityki zrezygnował w połowie lat dwudziestych. W latach 1925-1935 współpracował z Polskim Radiem. W 1926 roku wyjechał do Paryża jako delegat PAU przy Bibliotece Polskiej. Z placówką tą pozostał związany do końca życia jako jej organizator i administrator.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECZOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

WITOLD KAMIENIECKI (1883-1964)

Historyk, działacz polityczny, dwukrotnie piastował stanowisko dyrektora Biblioteki Ordynacji Krasieńskich

Studiował historię, historię literatury i filozofię na uniwersytetach w Wiedniu i Krakowie (doktorat uzyskał na Uniwersytecie Jagiellońskim w 1906 roku). W latach 1912-1914 był „pomocnikiem bibliotekarza”, czyli faktycznie wicedyrektorem Biblioteki Ordynacji Krasieńskich. Powrócił do niej w 1936 roku jako dyrektor.

Przedmiotem naukowych zainteresowań Witolda Kamienieckiego była historia ustroju Litwy. Wybuch I wojny światowej zastał go na kresach uniemożliwiając objęcie stanowiska profesora historii na Uniwersytecie Warszawskim; ten splot okoliczności skierował go ku polityce. W. Kamieniecki był zastępcą szefa Departamentu Ogólnego Rady Regencyjnej, a w latach 1919-1922 posłem do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. W 1919 roku wspólnie z Wacławem Sieroszew-

skim prowadził rokowania z delegacją Taryby Litewskiej w Warszawie. Był chargé d'affaires Polski na Łotwie i członkiem polskiej delegacji na pertraktacje pokojowe w Rydze. Od 1928 roku był senatorem z listy BBWR.

Po II wojnie światowej W. Kamieniecki wykładał na Uniwersytecie Warszawskim. Zajmował się także odtwarzaniem i uzupełnianiem swoich prac naukowych zniszczonych w czasie wojny. Jest jednym z autorów opracowania *Starty bibliotek i archiwów warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych* (1955), dla którego przygotował wykaz utraconych zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki Ordynacji Krasieńskich.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECHOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

PIOTR DEMBOWSKI (1840-1928?)

Prawnik, bibliotekarz, bibliolog, bibiofil

Absolwent instytutu szlacheckiego w Warszawie, studiował prawo na Uniwersytecie w Louvain. Uczestnik powstania styczniowego. Ostatnie dwadzieścia lat życia związał zawodowo z największymi bibliotekami Warszawy: w Bibliotece Ordynacji Krasieńskich pracował od roku 1909, następnie był zatrudniony w Bibliotece Uniwersyteckiej. Zmarł w Żbikowie pod Warszawą.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECZOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

AUGUST ZALESKI (1883-1972)

Dyplomata, minister spraw zagranicznych Rzeczypospolitej
w latach 1926-1932

Studia prawnicze, rozpoczęte na Uniwersytecie Warszawskim i przerwane wydarzeniami roku 1905, kontynuował w Londynie – podjął naukę w High School of Economics poświęcając się głównie historii gospodarczej. Po powrocie do kraju, w 1912 roku, rozpoczął pracę w Bibliotece Ordynacji Krasieńskich.

Wybuch I wojny światowej zdecydował o dalszej karierze A. Zaleskiego, kierując go na drogę działalności politycznej. W 1915 roku wyjechał do Londynu, gdzie wkrótce objął kierownicze stanowisko w Polskim Komitecie Informacyjnym, którego celem było przedstawianie Anglikom sytuacji w Polsce. Następnie przyjął obowiązki nieoficjalnego przedstawiciela Rady Regencyjnej. Na przełomie 1918 i 1919 roku był przedstawicielem Rzeczypospolitej w Bernie. Od 1920 roku pełnił

funkcję dyrektora departamentu politycznego Ministerstwa Spraw Zagranicznych. W latach 1922-1926 był posłem polskim przy Kwirynale. Jego największymi osiągnięciami na tym stanowisku było doprowadzenie do udziału Włoch w uznaniu przez zachodnie mocarstwa wschodnich granic Polski oraz do przyznania Polsce pożyczki tytoniowej, co przełamało niechęć kapitału zagranicznego do angażowania środków w Polsce.

Po zamachu majowym został powołany na fotel ministra spraw zagranicznych. Funkcję tę sprawował do listopada 1932 roku. Nie przyjął propozycji objęcia ambasady Polski w Londynie i wycofał się ze służby państwowej – został prezesem Banku Handlowego. W październiku 1939 roku został ministrem spraw zagranicznych w gabinecie Władysława Sikorskiego. W 1947 roku objął urząd emigracyjnego prezydenta i pozostał na tym stanowisku do śmierci.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECZOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

IGNACY TADEUSZ BARANOWSKI (1879-1917)

Dyrektor Biblioteki Ordynacji Krasieńskich, historyk, bibliotekarz

Absolwent wydziału historyczno-filologicznego uniwersytetu w Moskwie. Doktorat z filozofii uzyskał w 1906 roku w Krakowie. Jako urzędnik w Archiwum Skarbowym w Warszawie zetknął się z dokumentami dotyczącymi historii gospodarczej Polski – w późniejszych pracach zajmował się dziejami wsi polskiej oraz zagadnieniami historii gospodarczej i społecznej Polski wraz z ziemiami litewsko-ruskimi.

Stanowisko dyrektora Biblioteki Ordynacji Krasieńskich objął Baranowski w 1911 roku i piastował je do śmierci. Współpracował z Edwardem Krasieńskim przy opracowywaniu koncepcji nowej siedziby bibliotecznej dla zbiorów BOK. W 1910 roku odbyli podróż do Austrii, Francji, Niemiec i Belgii dla zapoznania się z nowoczesnym budownictwem bibliotecznym i organizacją pracy w bibliotekach europejskich. W październiku 1913

roku zbiory BOK, również dzięki jego staraniom systematycznie powiększane, przeniesiono z pałacu Czapskich do świeżo wykończonego magazynu na Okólniku. Działania Baranowskiego koncentrowały się wokół gromadzenia i katalogowania rękopisów i druków (zakończono prace nad katalogiem rzeczowym, powstał katalog działowy), rozpoczęto tworzenie działów dyplomów, starych druków, rycin, map. W niedokończonym jeszcze gmachu (w skrzydle mieszkalnym) wydzielono pokój na czytelnię oraz przedłużono godziny otwarcia Biblioteki, aby ułatwić pracę osobom korzystającym ze zbiorów.

W opracowaniu I. Baranowskiego ukazały się: *Inwentarze Pałacu Krasieńskich, później Rzeczypospolitej* (1910) oraz *Spis rycerstwa powiatu Wizkiego i Wąsoskiego, które uczestniczyło w wyprawie Wołoskiej 1497 r.* (1913). Jest także autorem publikacji *Biblioteka Ordynacji hr. Krasieńskich w Warszawie* (1917). Jego przedwczesna śmierć oznaczała wielką stratę dla Biblioteki i przyjęta była z powszechnym żalem.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECZOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

MARIA GORZECHOWSKA (1883-1961)

Bibliotekarka, nauczycielka, działaczka społeczna
pracownica Biblioteki Ordynacji Krasieńskich

W latach 1900-1905 studiowała historię, historię literatury i filozofię na Uniwersytecie Latającym w Warszawie. Od 1900 roku pracowała w Warszawie jako nauczycielka, a równocześnie prowadziła jedną z czytelń WTD i organizowała nielegalne biblioteczki ruchome dla robotników. Pracę bibliotekarki podjęła w 1906 roku w Bibliotece Kolejowej Drogi Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej.

W latach 1913-1914 pracowała w Bibliotece Ordynacji Krasieńskich (na zdjęciu pomiędzy Janem Plinkiewiczem a Heleną Drège). W 1915 roku objęła kierownictwo Wydziału Czytelń WTD. Brała udział w tworzeniu jednolitej sieci bibliotek oświatowych. Równocześnie, od 1922 roku, była dyrektorem

Towarzystwa Bibliotek Powszechnych w Warszawie, którego celem była unifikacja bibliotek: Towarzystwa Czytelń m. Warszawy, Wydziału Czytelń WTD oraz Towarzystwa Biblioteki Publicznej (24 placówki) i kierowała nimi do czasu przejęcia bibliotek przez Zarząd Miejski w 1935 roku. W 1936 roku przeszła na emeryturę. Od 1958 roku pracowała w Bibliotece Towarzystwa Naukowego Lekarskiego, a następnie w Bibliotece Akademii Medycznej w Łodzi, którą współtworzyła.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECHOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

HELENA JULIA DRÈGE (1888-1956)

Bibliotekarka, długoletnia pracownica Biblioteki Ordynacji Krasieńskich

W 1907 roku uczęszczała do Szkoły Artystyczno-Dekoracyjnej Chalusa i Duvin w Warszawie, w latach 1912-1913 studiowała bibliotekarstwo w Berlinie. Była też wolną słuchaczką na uniwersytetach warszawskim i wileńskim oraz na Kursach Naukowych (lata 1918-1922). Współpracowała z Janem Muszkowskim prowadząc zajęcia z księgoznawstwa, bibliotekoznawstwa i bibliografii organizowane przez Towarzystwo Kursów Naukowych.

Pierwszą pracą bibliotecarską H. Drège było katalogowanie biblioteki stryja, Józefa Drège a, która została przekazana do Biblioteki Ordynacji Krasieńskich. W latach 1909-1919 (z przerwą na berlińskie studia) pracowała w BOK – najpierw jako asystent, a w latach 1917-

1919 jako pełniąca obowiązki kierownika po śmierci Ignacego Baranowskiego.

W 1920 roku przeniosła się do Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego i w tym samym roku – do Uniwersyteckiej Biblioteki Publicznej w Wilnie, gdzie kierowała działem rycin (które zinentaryzowała). W latach 1929-1942 była wicedyrektorem i kierownikiem Działu Zbiorów Specjalnych w wileńskiej Bibliotece im. E. i E. Wróblewskich.

Helena Drège uczestniczyła aktywnie w pracach Związku Bibliotekarzy Polskich – była współorganizatorką Koła Warszawskiego i jego sekretarzem w latach 1917-1920. Brała udział w opracowywaniu przepisów katalogowania alfabetycznego. Była też czynnym członkiem wileńskiego Towarzystwa Bibliofilów Polskich oraz jego sekretarzem.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECHOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

JAN MUSZKOWSKI (1882-1953)

Wieloletni dyrektor Biblioteki Ordynacji Krasieńskich, bibliotekarz, bibliograf, bibliolog i bibliofil, działacz oświatowy, publicysta

Przez większość życia był związany z Warszawą, ze środowiskami radykalnej i lewicującej inteligencji twórczej. Bibliotekarz-praktyk, ceniony w kraju i za granicą jako teoretyk i znawca problematyki zawodowej, jeden z założycieli Związku Bibliotekarzy Polskich. Kierując Biblioteką Ordynacji Krasieńskich w latach 1920-1936, uczynił ją wyspecjalizowanym i cennym warsztatem pracy naukowej. Za jego kadencji wykończono gmach na Okólniku, wyposażono go i zaaranżowano jako instytucję muzealno-biblioteczną. Podczas uroczystego otwarcia siedziby BOK w dniu 2 grudnia 1930 roku Muszkowski wygłosił okolicznościowy wykład poświęcony dziejom i dokonaniom Biblioteki, ogłoszony także drukiem.

Księgarz, wydawca i redaktor przedwojennego „Przewodnika Księgarskiego” i „Przeglądu Księgarskiego”, w latach 20. był pionierem statystyki produkcji wydawniczej na forum międzynarodowym (IFLA). Jako zapalony bibliograf był współtwórcą koncepcji Instytutu Bibliograficznego przy Bibliotece Narodowej, pomysłodawcą i realizatorem pierwszej, przedwojennej kontynuacji *Bibliografii polskiej* Karola Estreichera, czyli bibliografii polskiej XX wieku – jego dorobek, zgromadzony przez ćwierć wieku pracy (ponad 120 000 opisów z lat 1901-1925), spłonął podczas powstania warszawskiego. Wieloletni wykładowca akademicki, profesor Wolnej Wszechnicy Polskiej, niestrudzony propagator wprowadzenia studiów bibliotekoznawczych do programów uniwersyteckich, podczas II wojny światowej zaangażowany był w tajne nauczanie. W latach powojennych związał się z Uniwersytetem Łódzkim jako organizator życia naukowego, twórca pierwszej uniwersyteckiej katedry bibliotekoznawstwa, inicjator „Encyklopedii Wiedzy o Książce”.

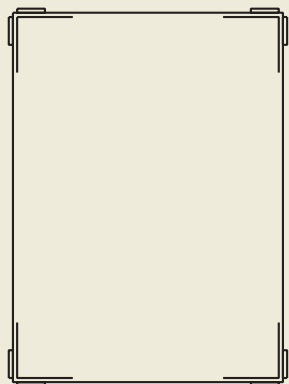
WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECZOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

MARIA HORNOWSKA (1875-1944)

Działaczka oświatowa, bibliotekarka

W 1900 roku, podczas studiów filozoficznych odbywanych w Krakowie, podjęła pracę w bibliotece pedagogicznej oraz w piśmie „Reforma Szkolna”, których działalność finansował Adam Szymański, były zesłaniec. Od tego czasu datuje się zainteresowanie Hornowskiej problemami pedagogiki teoretycznej, które skłoniło ją do podjęcia studiów w tym kierunku w Heidelbergu, Paryżu i Londynie (1903-1912).

W latach 20. Maria Hornowska rozpoczęła inwentaryzację materiałów do dziejów szkolnictwa w bibliotekach ordynacji Zamoyskiej i ordynacji Krasieńskich. W roku 1928 zatrudniła się na etacie bibliotekarki w BOK, a w

1930 ukazał się przygotowany przez nią katalog *Rękopisy Biblioteki Ordynacji Krasieńskich dotyczące dziejów szkolnictwa polskiego*. Jej ówczesne prace stanowią cenny ślad po obu ordynackich księgozbiorach, w znacznej części zniszczonych podczas II wojny światowej.

Od 1930 roku do wybuchu II wojny światowej M. Hornowska pracowała w Centralnej Bibliotece Wojskowej, w dziale melioracji katalogu, a następnie w katalogu systematycznym. Do kręgu jej zainteresowań należała też historia bibliotek średniowiecznych w Polsce. Dzięki dostępowi do rewindykowanych rękopisów, przekazywanych Polsce po traktacie ryskim, odtworzyła znaczne fragmenty zasobów dawnych bibliotek klasztornych – duża część tego materiału przepadła w powstaniu warszawskim, a ocalałą wydano w 1947 roku w książce *Zbiory rękopiśmienne w Polsce średniowiecznej*.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECZOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

WIKTOR ZIAJOWSKI (1872-1953)

Magazynier, pracownik udostępniania w Bibliotece Ordynacji Krasieńskich

Ukończył cztery klasy gimnazjum oraz złożył egzamin na stopień czeladnika w cechu rękawiczników. W 1895 roku rozpoczął pracę w Bibliotece Ordynacji Krasieńskich, gdzie przez 46 lat z wielką sumiennością i zamięłowaniem pełnił obowiązki magazyniera i pracownika czytelnicy. Dzięki doskonałej znajomości księgozbioru oddawał duże usługi pracownikom naukowym poszukującym materiałów źródłowych, zyskując sobie ich wdzięczność i szacunek, ujawniany w relacjach i wspomnieniach związanych z Biblioteką Ordynacji Krasieńskich.

Szczególne zasługi „pana Wiktora” są związane z ostatnim okresem istnienia BOK. Od wybuchu II wojny światowej do sierpnia 1940 roku czuwał samotnie nad częściowo zniszczoną podczas bombardowania we wrześniu 1939 roku i zamkniętą przez władze okupacyjne Biblioteką. Następnie uczestniczył w pracach nad zabezpieczaniem zbiorów – zainicjowanych przez Stanisława Kętrzyńskiego i prowadzonych od sierpnia 1940 do maja 1941. Po włączeniu Biblioteki Ordynacji Krasieńskich do Staatsbibliothek Warschau, został przeniesiony przez władze okupacyjne do Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, gdzie pełnił funkcje magazyniera, woźnego i szatnia-
rza.

WINCENTY KRASIŃSKI
ZYGMUNT KRASIŃSKI
LUDWIK KRASIŃSKI
WŁADYSŁAW KRASIŃSKI
ADAM KRASIŃSKI
JÓZEF KRASIŃSKI
EDWARD KRASIŃSKI

WŁADYSŁAW CHOMĘTOWSKI
IGNACY JANICKI
ZYGMUNT WOLSKI
ALEKSANDER REMBOWSKI
JÓZEF KALLENBACH
STANISŁAW KĘTRZYŃSKI
FRANCISZEK PUŁASKI
WITOLD KAMIENIECKI
PIOTR DEMBOWSKI
AUGUST ZALESKI
IGNACY BARANOWSKI
MARIA GORZECZOWSKA
HELENA DRÈGE
JAN MUSZKOWSKI
MARIA HORNOWSKA
WIKTOR ZIAJOWSKI

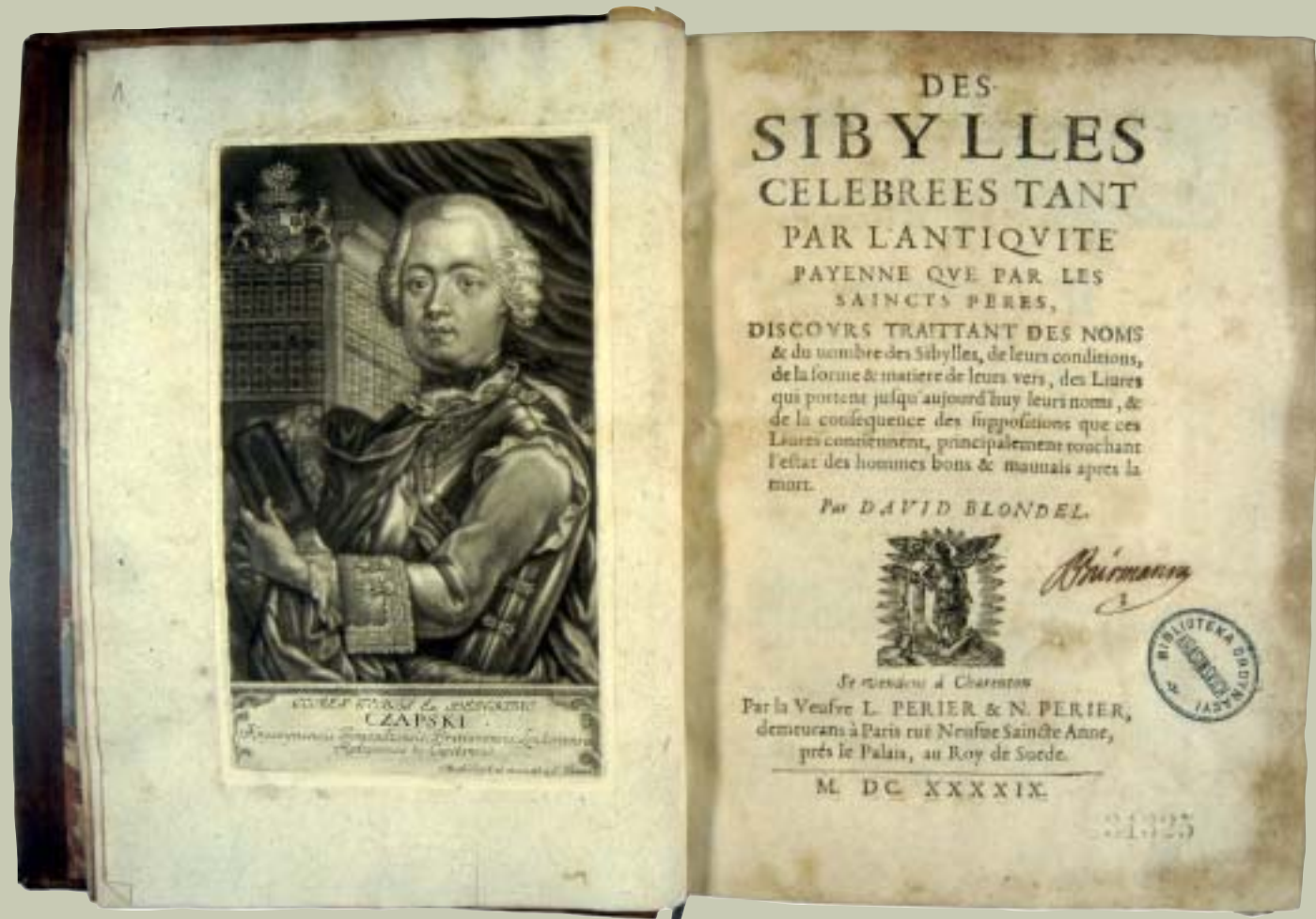

Halina Tchórzewska-Kabata

„Pod znakiem światła”

Biblioteka Ordynacji Krasieńskich: idea – realizacja – znaczenie

Konrad Ajewski

Kolekcjonerstwo starosty knyszyńskiego Tomasza Czapskiego
U źródeł Biblioteki Ordynacji Krasieńskich

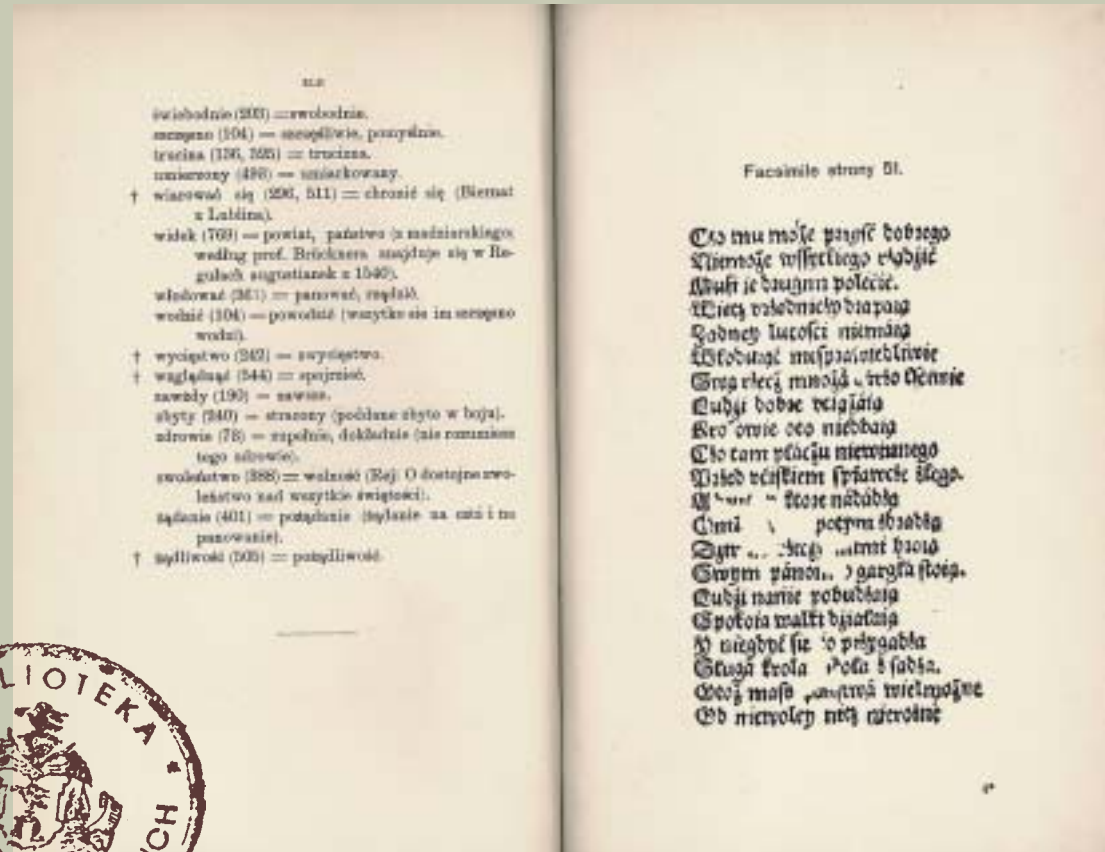

Konrad Ajewski

Kolekcjonerstwo Konstantego Świdzińskiego
Z dziejów Biblioteki i Muzeum Ordynacji Krasieńskich

Halina Tchorzewska-Kabata

Ocalone dla potomnych

Serie wydawnicze Biblioteki Ordynacji Krasieńskich. Propozycja badawcza

Halina Tchórzewska-Kabata

Chwała i klęska „Okólnika”

Stanisław Czajka

O historii „Okólnika”

Jerzy S. Majewski

Pod złą wróżbą...

Agnieszka Jabłonka

Średniowieczne rękopisy z Biblioteki Krasińskich

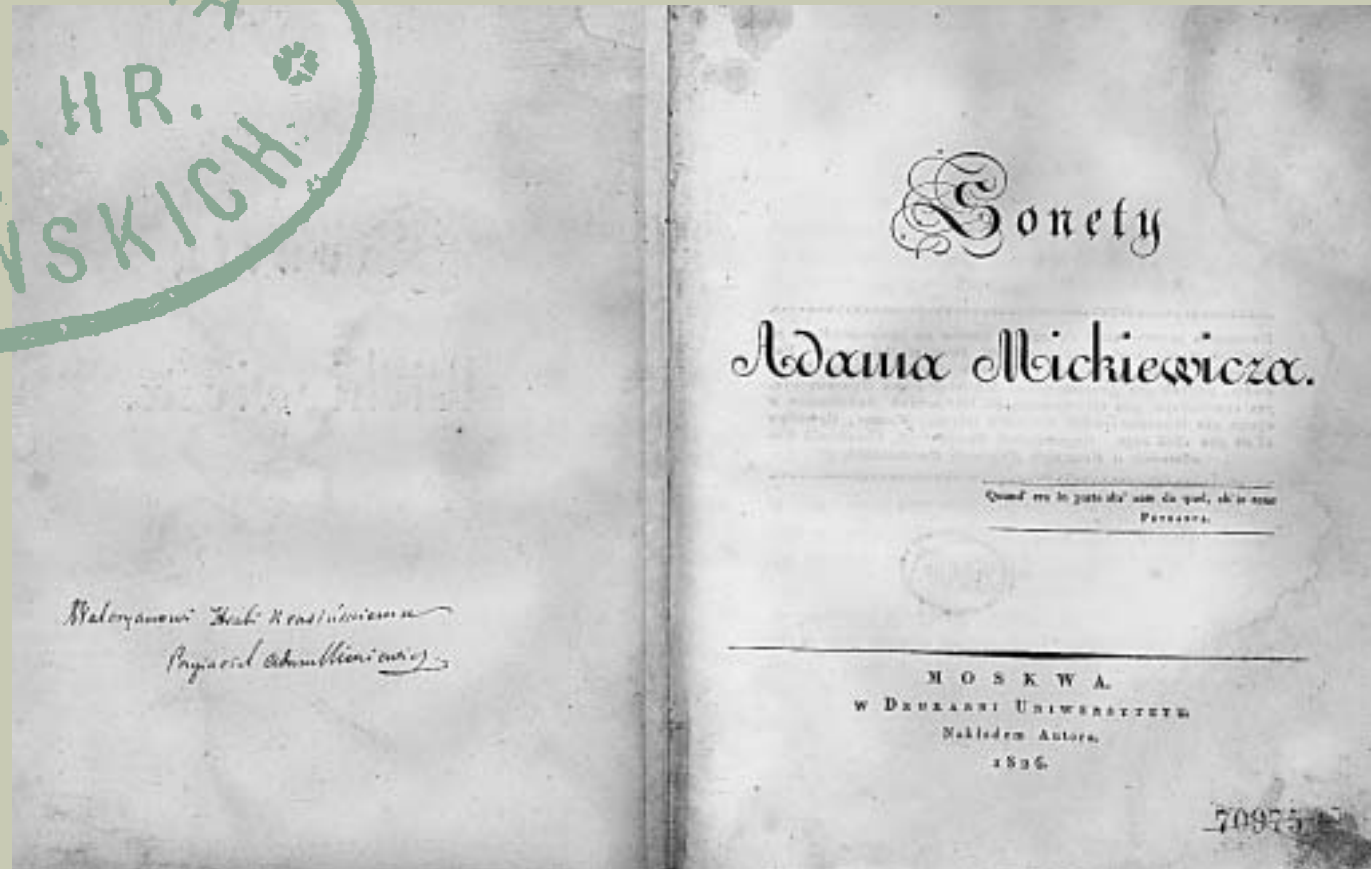

Elżbieta Wojnowska

„Kras. 52” – europejski zabytek polskiej kultury muzycznej z I połowy XV wieku

Anna Kałudzka

Kolekcja druków zwartych nowszych ze zbiorów BOK

Barbara Michalik
Małgorzata Nowik

Czasopisma Biblioteki Ordynacji Krasieńskich
Do przekatalogowania z autopsji...

Ewa Mahrburg

Kolekcja katalogów ze zbiorów Biblioteki Ordynacji Krasińskich

Elżbieta Walczyk, Hanna Derlatka

Konserwacja rysunków i grafik z kolekcji Krasieńskich

Hanna Widacka

Grafika w kolekcji Krasieńskich

Paulina Bielecka

Rysunki z kolekcji Ordynacji Krasińskich – charakterystyka zbioru

Willa Ulana i Biadego Orka w Krypcy.

Przy Źródle w Krypcy.

Renata Słoma

Album fotograficzny Edwarda Krasińskiego

Barbara Majewska

Zbiory kartograficzne Biblioteki Ordynacji Krasiejskich

EXPRESS PORZYNY

1 A 1930

W nowym gmachu Biblioteki Krasieńskich w Warszawie

1) Prezydent Rzeczypospolitej, 2) min. Czerwiński, 3) kardynał Kakowski, 4) dr. Ketrzyński, 5) ordynat hr. Krasieński, 6) min. Zaleski, 7) szef protokołu dyplomatycznego Romer, 8) szef kancelarii wojskowej płk. Glogowski, 9) szef kancelarii cyw. dr. Lisiewicz, 10) wojew. Jaroszewicz.

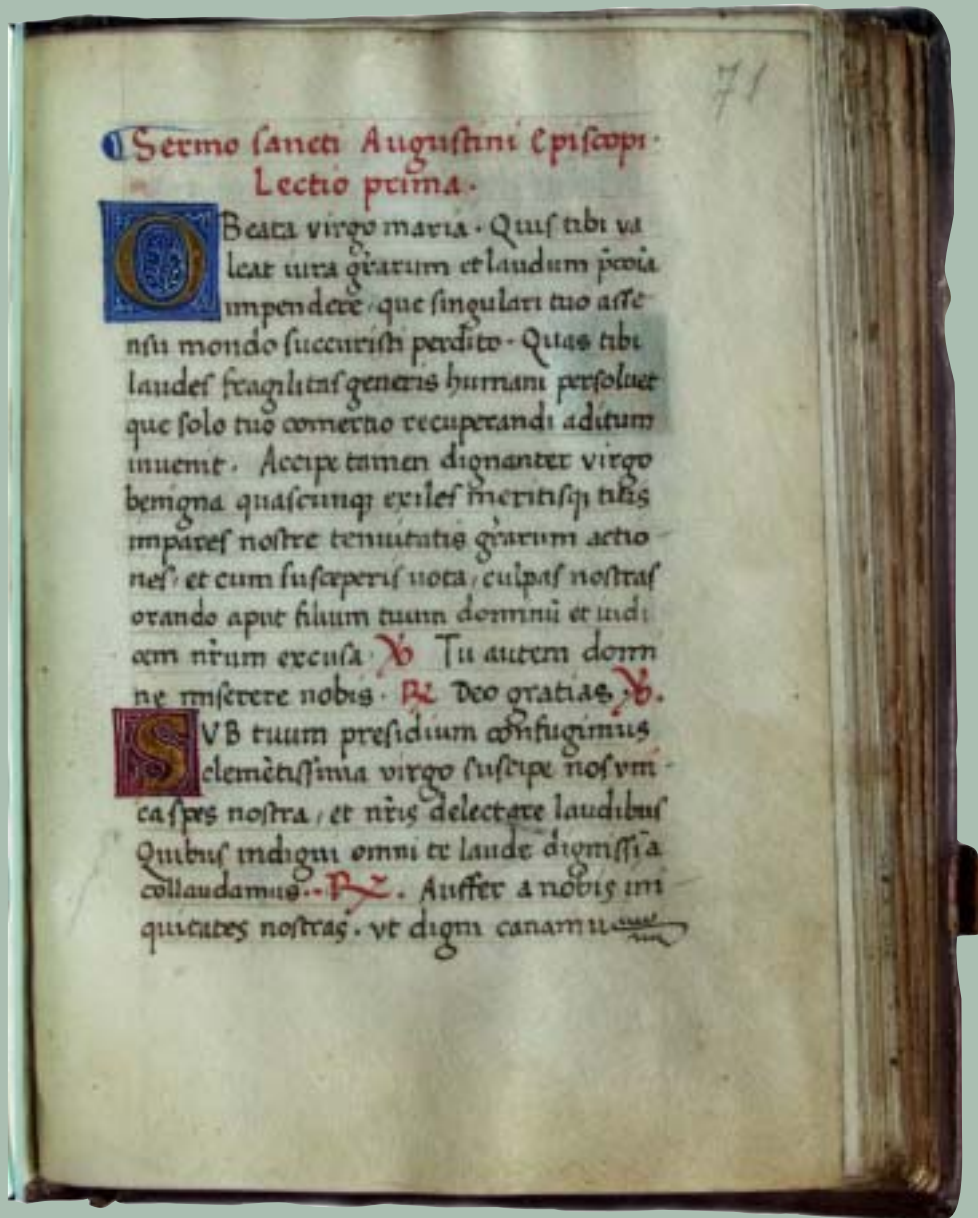
Halina Tchórzewska-Kabata

Uroczyste otwarcie siedziby Biblioteki Ordynacji Krasieńskich

REKOPISY BOK W ZBIORACH BIBLIOTEKI NARODOWEJ

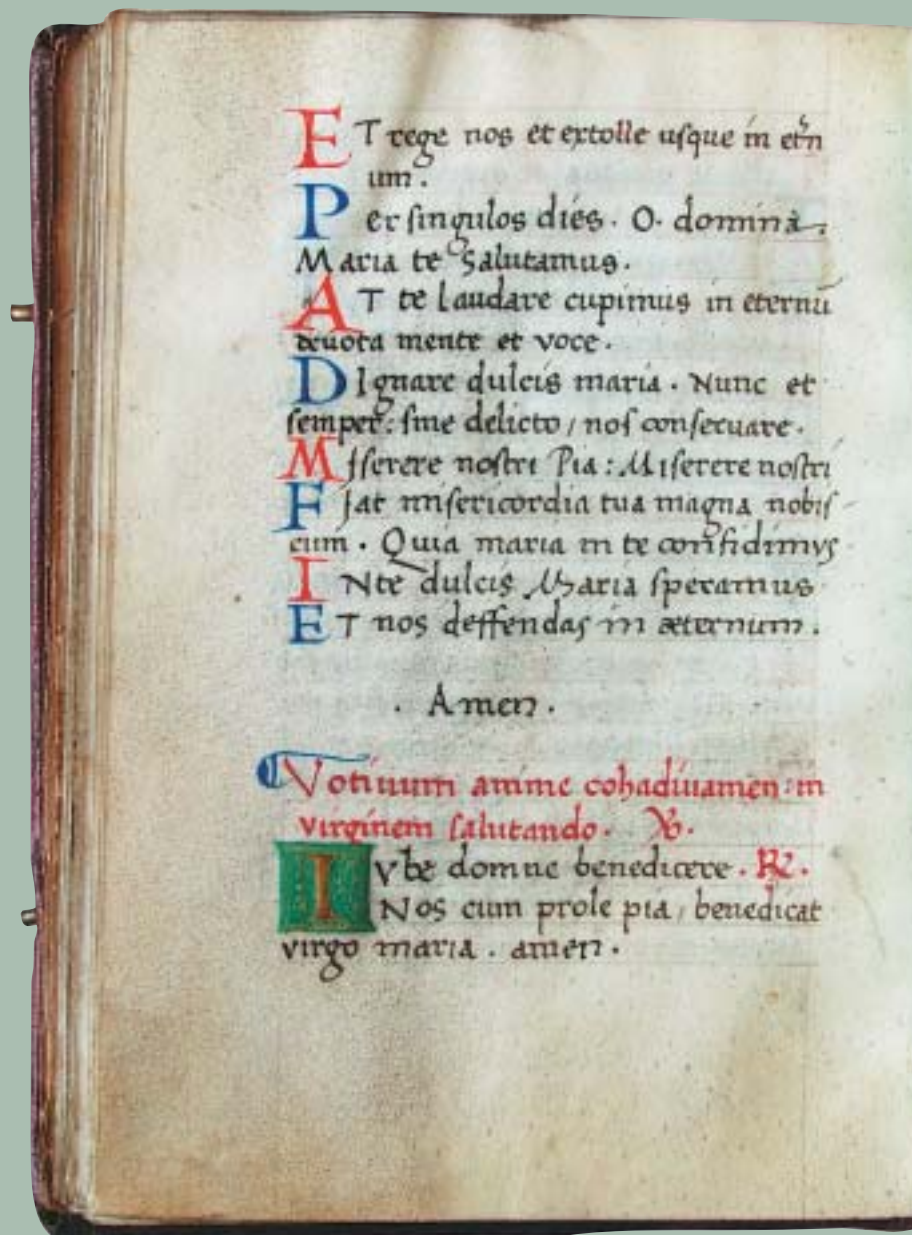
Modlitewnik. Rękopis w języku łacińskim, iluminowany.
XV/XVI w. 12,5x9 cm. 87+24 k. Oprawa XVII w.
akc. 11576 (dawna sygn.Kras 19).

WPROWADZENIE

ŚREDNIOWIECZNE RĘKOPISY

Modlitewnik. Rękopis w języku łacińskim, iluminowany. XV/XVI w. 12,5x9 cm. 87+24 k. Oprawa XVII w. akc. 11576 (dawna sygn.Kras 19).

STARE DRUKI BOK W ZBIORACH BIBLIOTEKI NARODOWEJ

WPROWADZENIE

Giovanni Battista Ferrari

Hesperides sive de malorum aureorum cultura et usu libri quatuor ... Senensis e Societate Iesv.

Romae, sumptibus Hermanni Scheus, ex typographia Vitalis Mascardi, 1646. 2°. BN. XVII.4.10505

23617

HESPERIDES
SIVE
DE MALORVM AVREORVM
CVLTVRA ET VSV
Libri Quatuor
IO: BAPTISTAE FERRARII SENENSIS
E SOCIETATE IESV.

R O M A E,
Sumptibus Hermanni Scheus.
M D C X L V I.

SVPERIORVM PERMISSV.

Luksusowy egzemplarz w bogatej oprawie włoskiej, obcięta kart zdobione dekoracją malarską z motywami hesperyjskimi.

Oprawa z XVII wieku: safian brązowy, tektura, tłoczenie złocone, obcięta kart złocone, puncowane i malowane.

Giovanni Battista Ferrari
*Hesperides sive de malorum aureorum cultura
et usu libri quatuor ...* Senensis e Societate Iesv.
Romae, sumptibus Hermanni Scheus,
ex typographia Vitalis Mascardi, 1646. 2°.
BN. XVII.4.10505

Luksusowy egzemplarz w bogatej oprawie włoskiej, obcięcia kart zdobione dekoracją malarską z motywami hesperyjskimi. Oprawa z XVII wieku: safian brązowy, tektura, tłoczenie złotone, obcięcia kart złotone, puncowane i malowane.

Giovanni Battista Ferrari
*Hesperides sive de malorum aureorum
cultura et vsu libri quatuor ...*
Senensis e Societate Iesv.
Romae, sumptibus Hermanni
Scheus, ex typographia Vitalis
Mascardi, 1646. 2°.
BN. XVII.4.10505

Luksusowy egzemplarz w bogatej oprawie włoskiej, obcięta kart zdobione dekoracją malarską (motywy hesperyjskie.

Oprawa z XVII wieku: safian brązowy, tektura, tłoczenie złożone, obcięta kart złożone, puncowane i malowane.

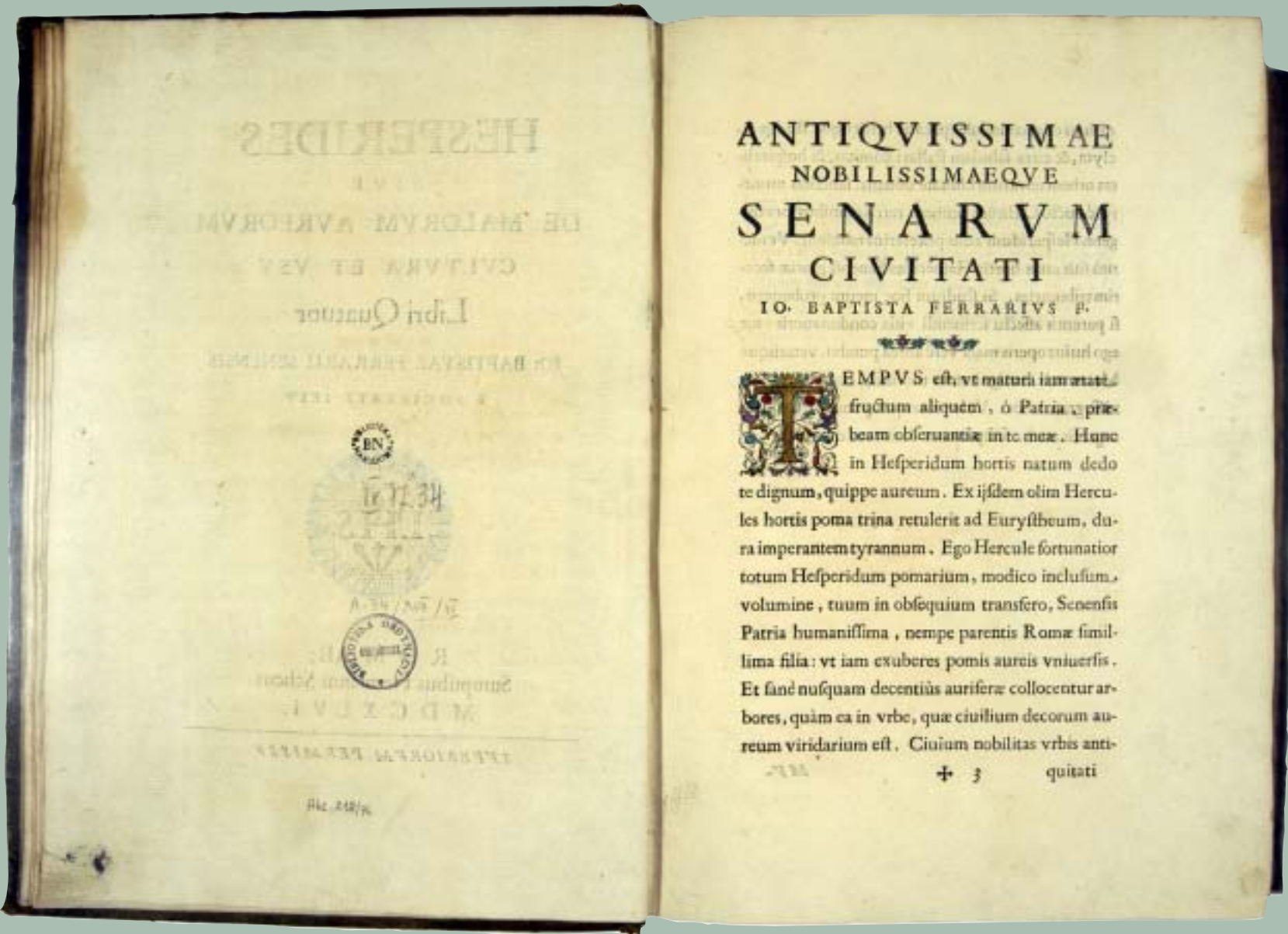
Giovanni Battista Ferrari
*Hesperides sive de malorum aureorum cultura et usu
libri quatuor ...* Senensis e Societate Iesv.
Romae, sumptibus Hermanni Scheus,
ex typographia Vitalis Mascardi, 1646. 2°.
BN. XVII.4.10505

Luksusowy egzemplarz w bogatej oprawie włoskiej, obcięta kart zdobione dekoracją malarską z motywami hesperyjskimi. Oprawa z XVII wieku: safian brązowy, tektura, tłoczenie złożone, obcięta kart złożone, puncowane i malowane.

Giovanni Battista Ferrari
*Hesperides sive de malorum aureorum cultura et usu
libri quatuor ...* Senensis e Societate Iesv.
Romae, sumptibus Hermanni Scheus,
ex typographia Vitalis Mascardi, 1646. 2°.
BN. XVII.4.10505

Luksusowy egzemplarz w bogatej oprawie włoskiej, obcięcia kart zdobione dekoracją malarską z motywami hesperyjskimi. Oprawa z XVII wieku: safian brązowy, tektura, tłoczenie złotone, obcięcia kart złotone, puncowane i malowane.

ANTIQUISSIMAE
NOBILISSIMAEQUE
SENARVM
CIVITATI

IO. BAPTISTA FERRARIUS P.

TEMPVS est, vt matuta iam atati
fructum aliquem, o Patria, ptes
beam obseruantie in te meae. Hunc
in Hesperidum hortis natum dedo
te dignum, quippe aureum. Ex ipsilem olim Hercu-
les hortis poma trina retulerit ad Eurystheum, du-
ra imperantem tyrannum. Ego Hercule fortunator
totum Hesperidum pomarium, modico inclusum,
volumine, tuum in obsequium transfero, Senensis
Patria humanissima, nempe parentis Romae simil-
lima filia: vt iam exuberet pomis aureis vniuersis.
Et sane nusquam decentius auriferæ collocentur ar-
bores, quam ea in vrbe, quæ ciuiliū decorum au-
reum viridarium est. Ciuium nobilitas vrbs anti-
quitati

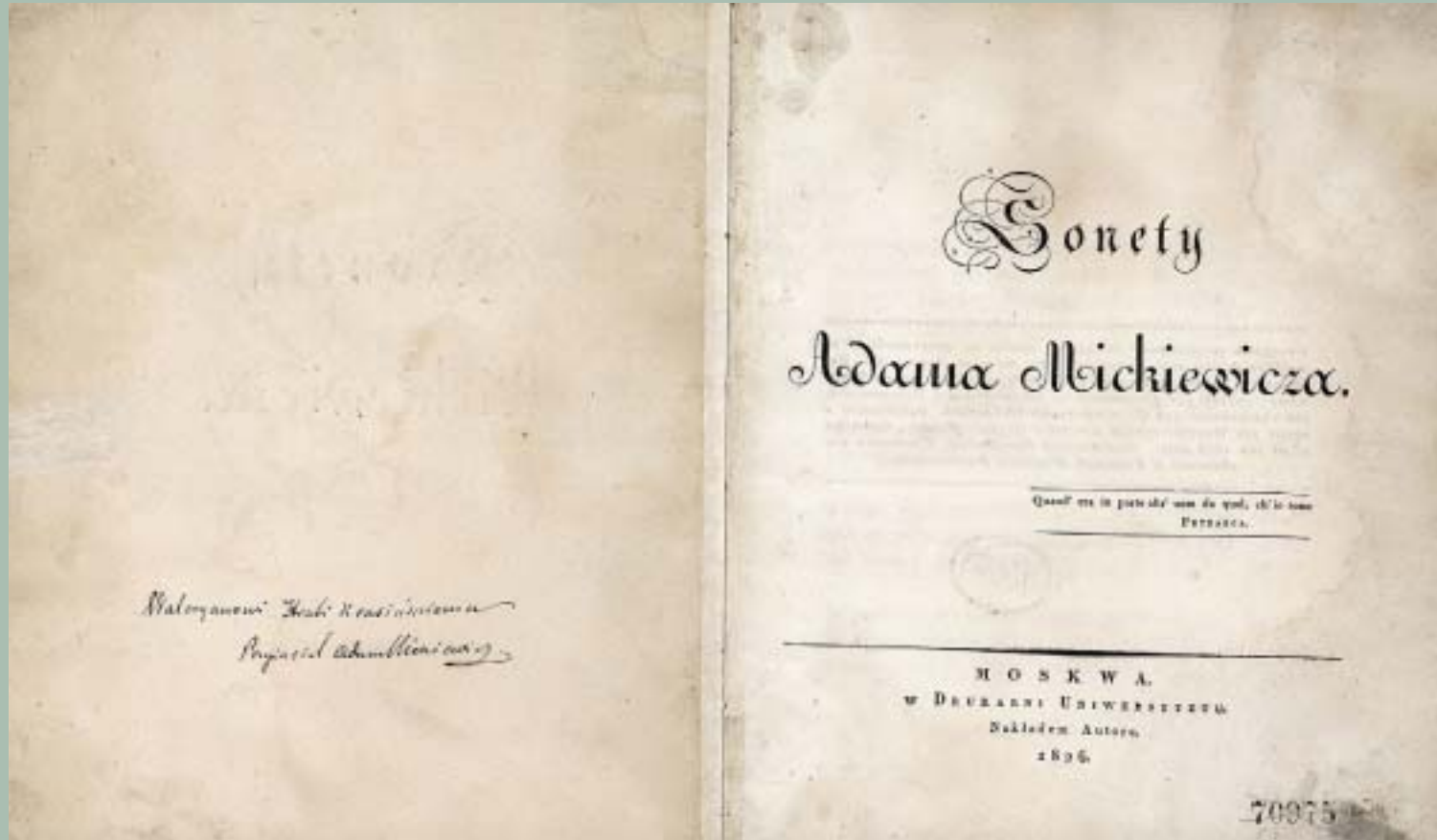
Giovanni Battista Ferrari
*Hesperides sive de malorum
avreorum cultura et vsu libri
quatuor ...* Senensis e Societate
Iesv.

Romae, sumptibus Hermanni
Scheus, ex typographia Vitalis
Mascardi, 1646. 2°.
BN. XVII.4.10505

Luksusowy egzemplarz w bogatej oprawie włoskiej, obcięcia kart zdobione dekoracją malarską z motywami hesperyjskimi. Oprawa z XVII wieku: safian brązowy, tektura, tłoczenie złocone, obcięcia kart złocone, puncowane i malowane.

DRUKI NOWSZE BOK W ZBIORACH BIBLIOTEKI NARODOWEJ

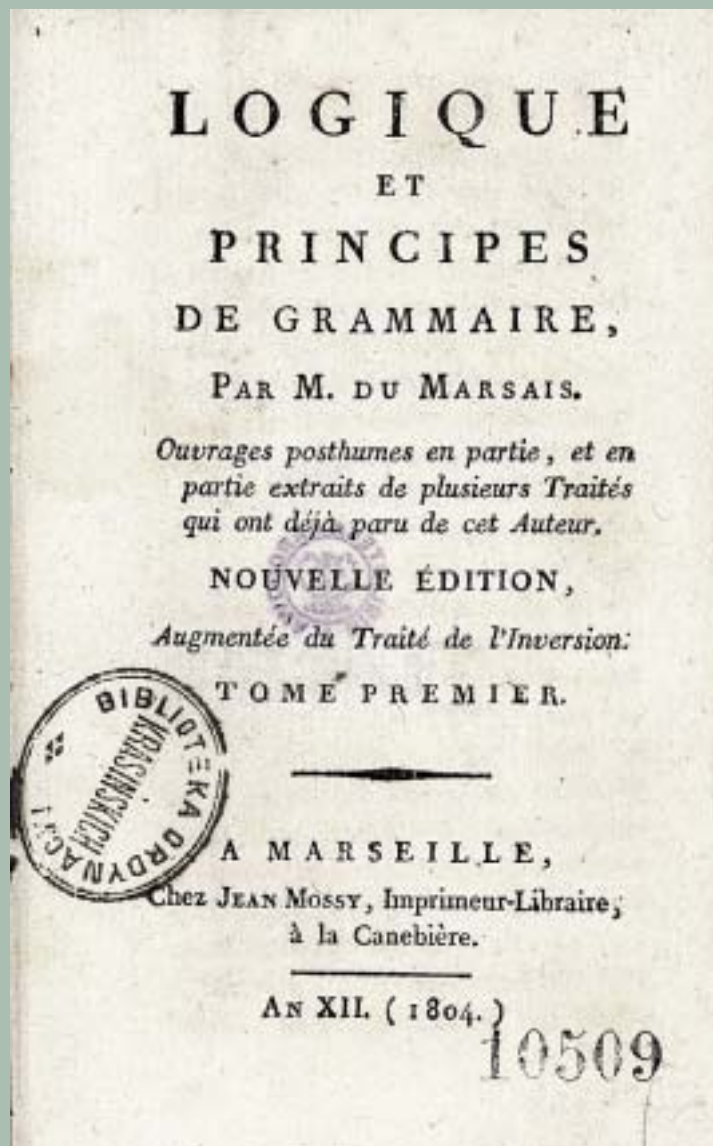

KSIĄŻKI

CZASOPISMA

ZBIORY
BIBLIOLOGICZNE

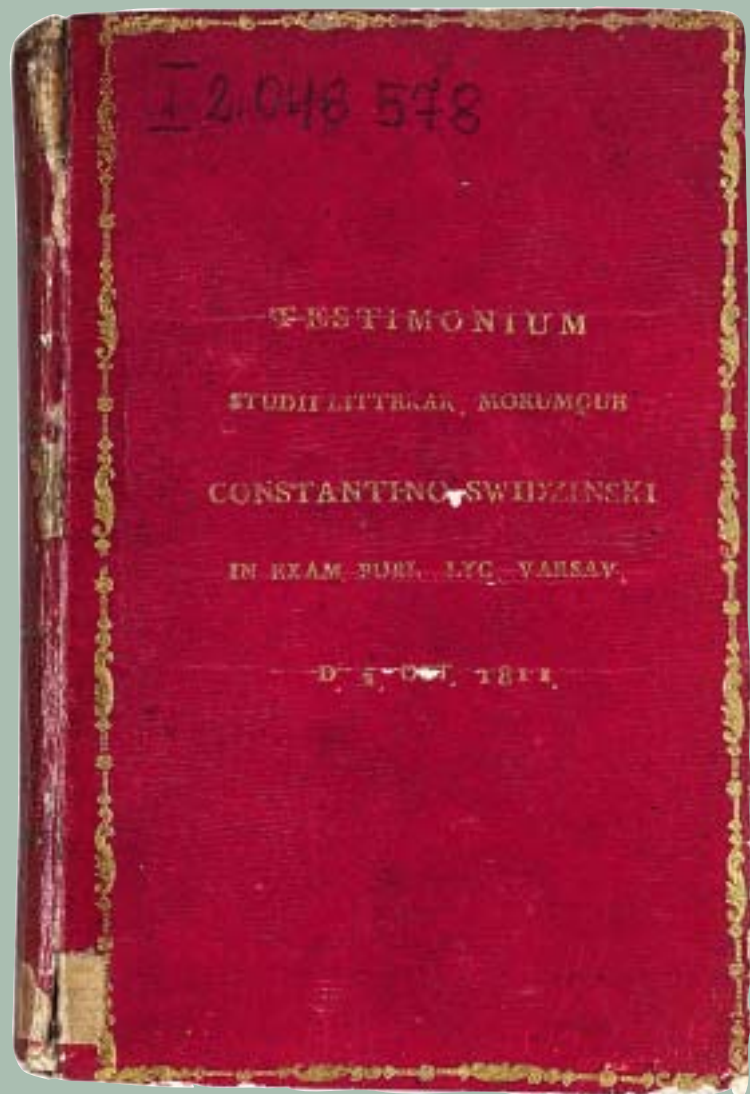
Cesar Chesneau du Marsai *Logique et principes de grammaire*. T. 1. Marseille 1804.

Na stronie pierwszej nieliczbowanej, pod odręcznym napisem: „Najwyższa Izba Edukacji Publiczney”, autografy: Ignacego Potockiego, Stanisława Staszica, Onufrego Kopczyńskiego, Karola Diehla i Samuela Bogumiła Lindego.

KOLEKCJA DRUKÓW ZWARTYCH

Cesar Chesneau du Marsai *Logique et principes de grammaire*. T. 1. Marseille 1804.

Na stronie pierwszej nieliczbowanej, pod odręcznym napisem: „Najwyższa Izba Edukacji Publiczney”, autografy: Ignacego Potockiego, Stanisława Staszica, Onufrego Kopczyńskiego, Karola Diehla i Samuela Bogumiła Lindego.

Najwyższa Izba
Edukacji Publicznej
Potocki Wł. Potocki
Stanisław Staszic
Onufry Kopczyński.
Karol Diehl.
Samuel Bogumił Linde.

Cesar Chesneau du Marsai *Logique et principes de grammaire*. T. 1. Marseille 1804.

Na stronie pierwszej nieliczbowanej, pod odręcznym napisem: „Najwyższa Izba Edukacji Publicznej”, autografy: Ignacego Potockiego, Stanisława Staszica, Onufrego Kopczyńskiego, Karola Diehla i Samuela Bogumiła Lindego.

„La Mode Illustrée. Journal de la famille”. A. 6 (1865).
Paris: La Librairie de Firmin Didot Freres, 1865.
37x27 cm, sygn. Kras. 95021

Tom rocznika w oprawie płóciennej, grzbiet skórzany, tytuł złożony.

KOLEKCJA CZASOPISM

„La Mode Illustrée. Journal de la famille”. A. 6 (1865).
 Paris: La Librairie de Firmin Didot Freres, 1865.
 37x27 cm, sygn. Kras. 95021

Tom rocznika w oprawie płóciennej, grzbiet skórzany,
 tytuł złożony.

„La Mode Illustrée. Journal de la famille”. A. 6 (1865).
Paris: La Librairie de Firmin Didot Freres, 1865.
37x27 cm, sygn. Kras. 95021

Tom rocznika w oprawie płóciennej, grzbiet skórzany,
tytuł złożony.

„La Mode Illustrée. Journal de la famille”. A. 6 (1865).
Paris: La Librairie de Firmin Didot Freres, 1865.
37x27 cm, sygn. Kras. 95021

Tom rocznika w oprawie płóciennej, grzbiet skórzany,
tytuł złożony.

СЛОВОЛИТНЯ
С. ОРГЕЛБРАНДА СЫНОВЕЙ
ВЪ ВАРШАВѢ.

ODLEWNIA CZCIONEK
S. ORGELBRANDA SYNÓW
W WARSZAWIE.

№ 6254. ПЕТЕРБУРГЪ ВАРШАВА ПЛОЦКЪ.

PETERSBURG RADOM WARSZAWA № 2255.

№ 675. ХАРЬКОВЪ МОХИЛЕВЪ.

CZĘSTOCHOWA PUŁTUSK № 102.

№ 3146. СЕВАСТОПОЛЬ.

KONSTANTYNOPOL № 5.

№ 415. ВАРШАВА.

SANDOMIERZ № 8.

3 ДНІЕРН РЕН ДНІЕ 2

4. КНИЖНИЙ.

GDY NYGUS 8

4 РАДОМЪ.

MIŁOSNA 5

7 УРАДЬ.

PŁOCK 7.

ПЕТЕРБУРГЪ СЛАВУТСКЪ УФА ВАРШАВА.

WARSZAWA PETERSBURG SIBISTR KIELCE.

MIŁOSNA WARSZAWA RADOM.

PETERSBURG WARSZAWA KROKOWA WROCLAW KRAKOWA WARSZAWA.

ПЕТЕРБУРГЪ МОСКВА УФА.

ŁĘCZYCA PETERSBURG KIELCE.

ПЕТЕРБУРГЪ ВЪНА.

URAL PETERSBURG.

Wzornik odlewni czcionek S. Orgelbranda i Synów.
Warszawa 1900 [?].

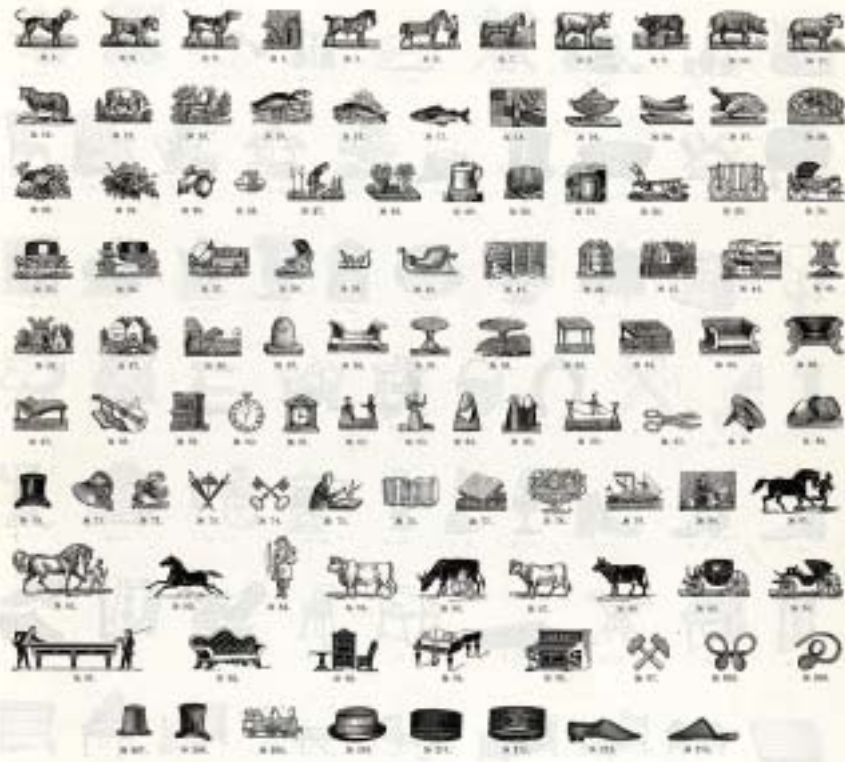

СЛОВИТНІЯ
С. ОРГЕЛБРАНДА СЫНОВЕЙ
ВЪ ВАРШАВѢ.

ODLEWIA CZCIONEK
S. ORGELBRANDA SYNÓW
W WARSZAWIE.

ГАЗЕТНЫЯ ВИНЬЕТЫ.

За каждую строчку 10 коп.

За каждую строчку 20 коп.

WINIETY GAZETOWE.

За каждую строчку 10.

За каждую строчку 20.

DOKUMENTY ŻYCIA SPOŁECZNEGO BOK W ZBIORACH BIBLIOTEKI NARODOWEJ

Pierwsza polska mapa geologiczna, wykonana przez Stanisława Staszica i dołączona do jego dzieła *O Ziemiordztwie Karpatów ...* [Warszawa 1815]. Skala ok. 1:1 200 000. 1806 r. Miedzioryt ręcznie kolorowany. 66x475 cm.

ZBIORY KARTOGRAFICZNE

33141¹⁰

O

Ziemiorodztwie Karpatow,

i innych gor i rownin Polski

przez

STANISŁAWA STASZICA.

H. Majewski

w WARSZAWIE ROKU 1815.

W Drukarni Rządowej.

33140

S. Staszic *O ziemiorodztwie Karpatow i innych gor i nizin Polski.*
W Warszawie Roku 1815, w Drukarni Rządowej.
[Warszawa 1815].

RYSUNKI I RYCINY BOK W ZBIORACH BIBLIOTEKI NARODOWEJ

Aleksander Orłowski *Umundurowania i uzbrojenia rosyjskie.*
1818. Farby wodne na papierze czerpanym, 51,5x39,2.
Nr inw. Rys. 33 (stan po konserwacji).

KONSERWACJA

KOLEKCJA RYSUNKÓW

AKTA POSELSKIE I KORRESPONDENCYE

FRANCISZKA KRASIŃSKIEGO

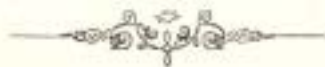
1558—1576.

SKRZYSKO I OBRACOWANIE

Dr. Ignacy Janicki,

WYDAŁ

Władysław Hr. Krasiński.

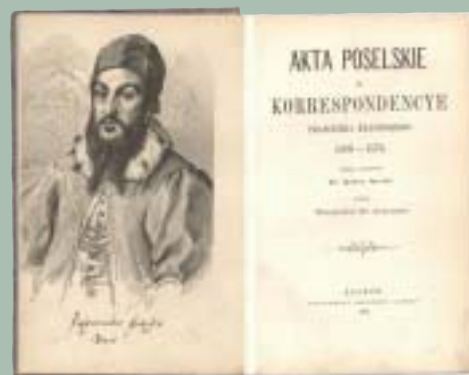

KRAKÓW.

CZCIONKAMI DRUKARNI „CZASU.”

1872.

Akta poselskie i korespondencje Franciszka Krasińskiego. 1558-1576
oprac. i przedmowa I. Janicki
Kraków 1872
[2], [10], 366, VIII s., ryciny
Biblioteka Ordynacji Krasińskich

WPROWADZENIE

SERIA BIBLIOTEKA ORDYNACJI KRASIŃSKICH

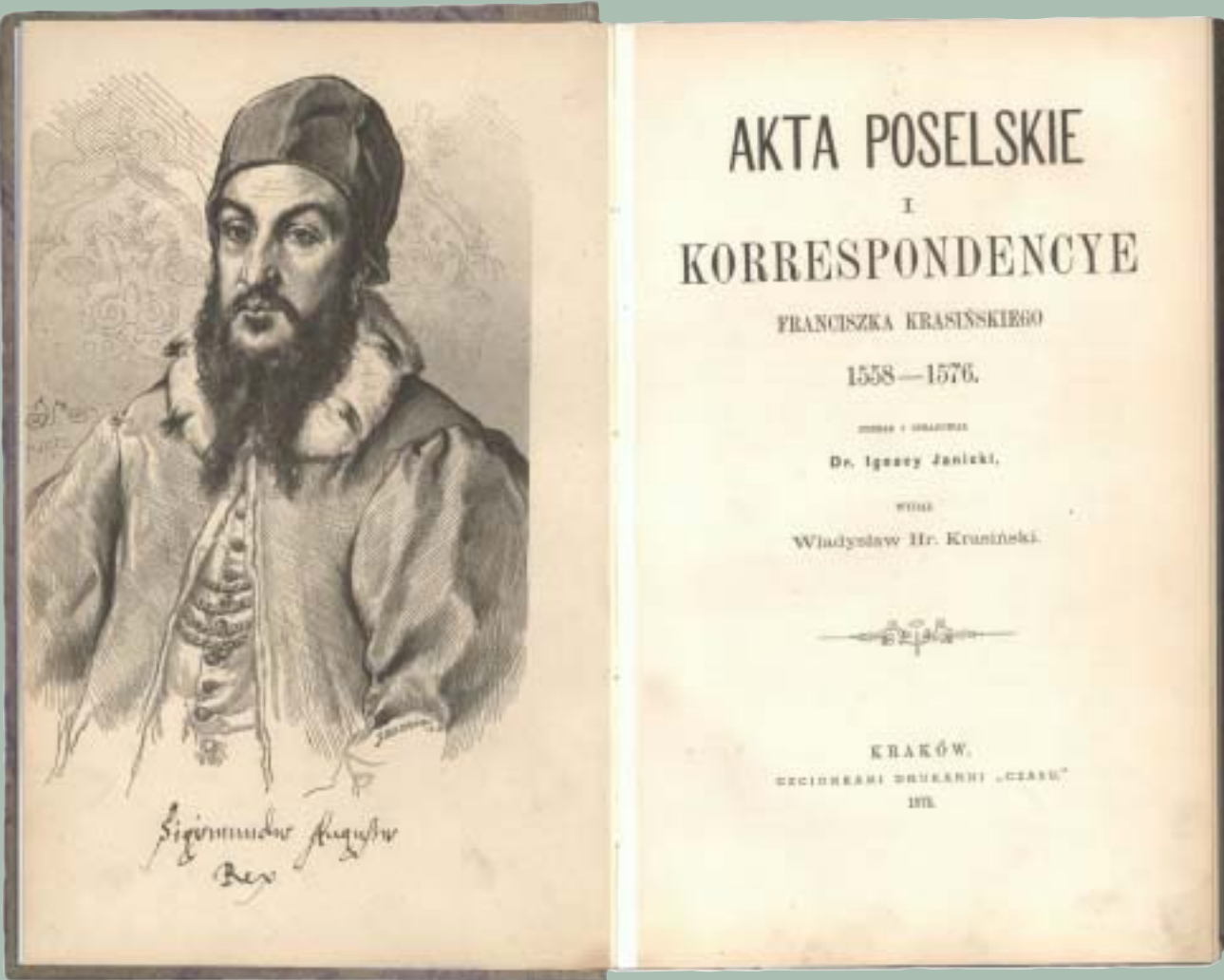
*Akta poselskie i korespondencje Franciszka Krasińskiego.
1558-1576*

oprac. i przedmowa I. Janicki

Kraków 1872

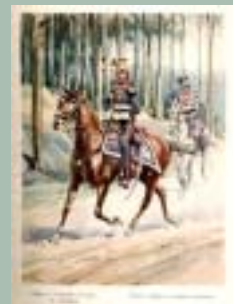
[2], [10], 366, VIII s., ryciny

Biblioteka Ordynacji Krasińskich

Rycina przedstawiająca króla Zygmunta Augusta

Źródła do historii pułku polskiego lekkokonnego gwardii Napoleona I
oprac. i przedmowa A. Rembowski, tłum. na język francuski
K. Przeclawski, E. Titeux
Warszawa 1899
[4], CLXVIII, 829, [1] s., faksymilia, il.
Biblioteka Ordynacji Krasieńskich-Muzeum
Konstantego Świdzińskiego t. 14-18

LE GAL VINCENT KRASIŃSKI

*Źródła do historii pułku polskiego lekkokonnego gwardii
Napoleona I*

oprac. i przedmowa A. Rembowski, tłum. na język francuski
K. Przeclawski, E. Titeux

Warszawa 1899

[4], CLXVIII, 829, [1] s., faksymilia, il.

Biblioteka Ordynacji Krasieńskich-Muzeum

Konstantego Świdzińskiego t. 14-18

Portret Wincentego Krasieńskiego

PRZEDMOWA WYDAWCY.

*Źródła do historii pułku polskiego lekkokonnego gwardii
Napoleona I*

oprac. i przedmowa A. Rembowski, tłum. na język francuski
K. Przeclawski, E. Titeux

Warszawa 1899

[4], CLXVIII, 829, [1] s., faksymilia, il.

Biblioteka Ordynacji Krasieńskich-Muzeum
Konstantego Świdzińskiego t. 14-18

Karta tytułowa przedmowy A. Rembowskiego

Podobizna pieczęci, znajdującej się przy dyplomie hrabiowskim Generała
Wincentego Krasińskiego.

Fac-simile du sceau, apposé sur le diplôme de comte du Général
Vincent Krasiński.

(avers).

*Źródła do historii pułku polskiego lekkokonnego gwardii
Napoleona I*

oprac. i przedmowa A. Rembowski, tłum. na język francuski
K. Przeclawski, E. Titeux

Warszawa 1899

[4], CLXVIII, 829, [1] s., faksymilia, il.

Biblioteka Ordynacji Krasińskich-Muzeum

Konstantego Świdzińskiego t. 14-18

Podobizna pieczęci znajdującej się przy dyplomie
hrabiowskim generała Wincentego Krasińskiego

*Źródła do historii pułku polskiego lekkokonnego gwardii
Napoleona I*

oprac. i przedmowa A. Rembowski, tłum. na język francuski
K. Przecławski, E. Titeux

Warszawa 1899

[4], CLXVIII, 829, [1] s., faksymilia, il.

Biblioteka Ordynacji Krasińskich-Muzeum

Konstantego Świdzińskiego t. 14-18

Podobna pieczęć znajdująca się przy dyplomie
hrabiowskim generała Wincentego Krasińskiego

Źródła do historii pułku polskiego lekkokonne-
go gwardii Napoleona I

oprac. i przedmowa A. Rembowski,
tłum. na język francuski K. Przeclawski,
E. Titeux

Warszawa 1899

[4], CLXVIII, 829, [1] s., faksymilia, il.
Biblioteka Ordynacji Krasieńskich-Mu-
zeum Konstantego Świdzińskiego
t. 14-18

Dyplom hrabiowski Wincentego
Krasieńskiego z podpisem Napoleona

Cheval-léger-lancier en tenue de campagne.

Ułan w ubiorze polowym.

*Źródła do historii pułku polskiego lekkokonnego gwardii
Napoleona I*

oprac. i przedmowa A. Rembowski, tłum. na język francu-
ski K. Przecławski, E. Titeux

Warszawa 1899

[4], CLXVIII, 829, [1] s., faksymilia, il.

Biblioteka Ordynacji Krasieńskich-Muzeum

Konstantego Świdzińskiego t. 14-18

Bronisław Gembarzewski *Ułan w ubiorze polowym*,
przed 1899, akwarela

Cheval-léger en grande tenue.

Szwależer w ubiorze paradnym.

Źródła do historii pułku polskiego lekkokonnego gwardii Napoleona I

oprac. i przedmowa A. Rembowski, tłum. na język francuski K. Przeclawski, E. Titeux

Warszawa 1899

[4], CLXVIII, 829, [1] s., faksymilia, il.

Biblioteka Ordynacji Krasieńskich-Muzeum

Konstantego Świdzińskiego t. 14-18

Bronisław Gembarzewski *Szwależer w ubiorze paradnym*,
przed 1899, akwarela

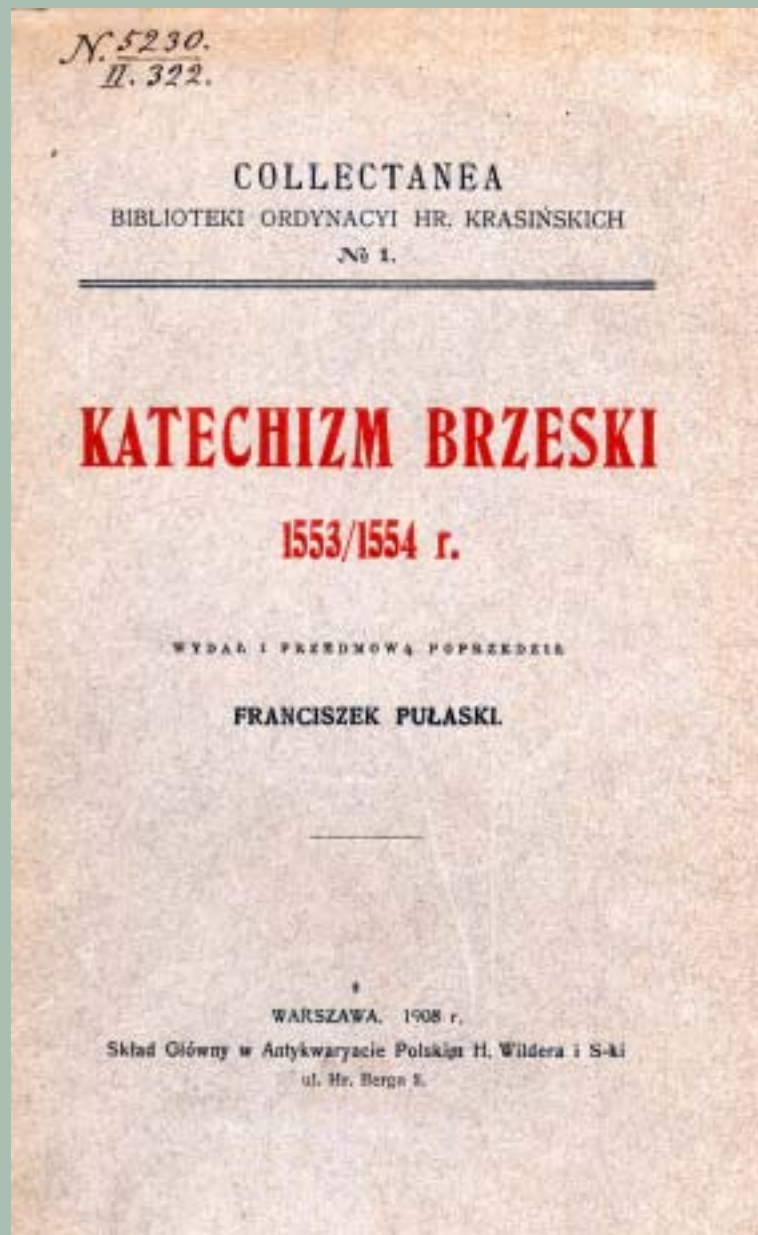
05
Officier et trompette en tenue
de campagne.

Officer i trębacz w ubiorze polowym.

*Źródła do historii pułku polskiego lekkokonnego
gwardii Napoleona I*

oprac. i przedmowa A. Rembowski,
tłum. na język francuski K. Przeclawski,
E. Titeux, Warszawa 1899
[4], CLXVIII, 829, [1] s., faksymilia, il.
Biblioteka Ordynacji Krasieńskich-Muzeum
Konstantego Świdzińskiego t. 14-18

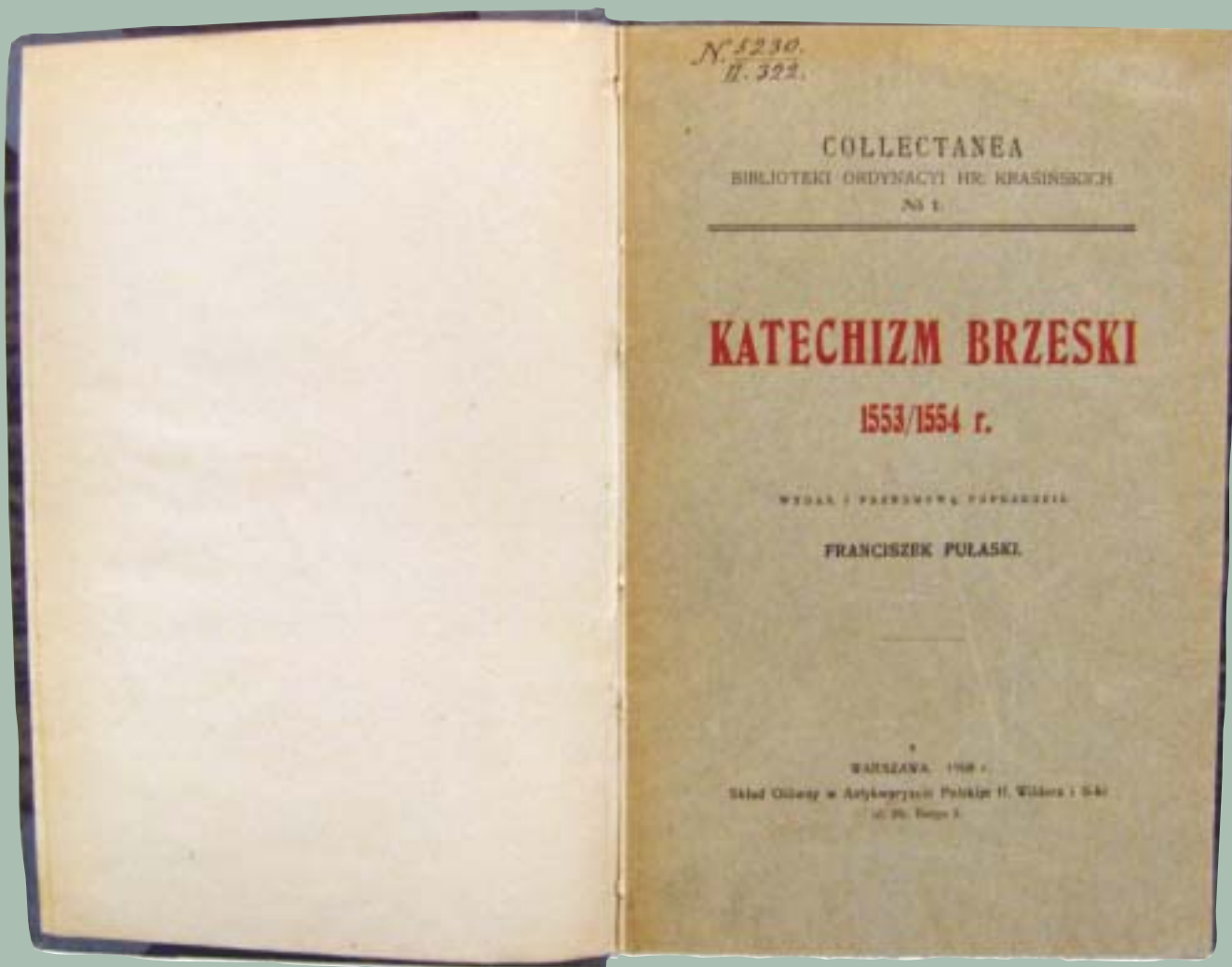
Bronisław Gembarzewski *Officer i trębacz w ubio-
rze polowym*, przed 1899, akwarela

Katechizm brzeski 1553/54 r.
oprac. i przedmowa F. Pułaski
Warszawa 1908
[4], XXVI, 77, [3] s.
Collectanea Biblioteki Ordynacji Hr. Krasieńskich
nr 1

WPROWADZENIE

Katechizm brzeski 1553/54 r.

oprac. i przedmowa F. Pułaski

Warszawa 1908

[4], XXVI, 77, [3] s.

Collectanea Biblioteki Ordynacji Hr. Krasieńskich
nr 1

Pierwszy tom nowej serii Collectanea
Biblioteki Ordynacji Hr. Krasieńskich,
okładka tekturowa

Facsimile 133 strony:

W na inssym myysau/ Chodźcie do miye **Mat.**
wssysey ktorzyscy obcyaseni grzechami a
ya ochłodze was ic.

Syn

W dobrych uczynkow z cipliwoscya dla
czego yest potrzeba :

Ocyec

Dla tego abyśmy imi poświęcali/w nas
wyare prawa w paná Krystusa.

Synu/ Summa/ stanu krzesciyanistwego
zalecy w vprzymey bozaim Dozey a w
wycze swozey. A tak iwe spráwuyac/ do
stánycjs tu synu láski Boskcy y grze
chow odpuszczeyna / y po snycerci
dusznego zbaweyenya/ a sywotá
wreczn^o przez Jez^u Kr^{yst}
stá Paná y pośredni
lá yedynego ná
ff^o Amen.

Aby karta prosta nyczo stala przydatk.

Katechizm brzeski 1553/54 r.

oprac. i przedmowa F. Pułaski

Warszawa 1908

[4], XXVI, 77, [3] s.

Collectanea Biblioteki Ordynacji Hr. Krasieńskich
nr 1

Faksimilowa reprodukcja strony z unikatowego
egzemplarza *Katechizmu brzeskiego* ze zbiorów
BOK.

KATALOGI, INWENTARZE, INFORMATORY O BIBLIOTECIE ORDYNACJI KRASIŃSKICH

BIBLIOTEKA ORDYNACJI KRASIŃSKICH
Muzeum Konstantego Świdzińskiego
Tomy XXIII–XXIX

Franciszek Pułaski

Opis 815 rękopisów

Biblioteki Ord. Krasińskich

WARSZAWA 1915
Nakładem funduszu Świdzińskiego

Franciszek Pułaski *Opis 815 rękopisów*
Biblioteki Ord. Krasińskich
Warszawa 1915
Biblioteka Ordynacji Krasińskich –
Muzeum Konstantego Świdzińskiego,
Tom 23-29

OTWARCIE OKÓLNIKA

Przemówienie
Edwarda Krasieńskiego
na uroczystym
otwarciu Biblioteki i Muzeum
Ordynacji Krasieńskich

Kiedy General Wincenty Krasieński tworzył fundum rodzinne opinogórskie, pomyślał równocześnie o utworzeniu przy nim zbiorów ksiąg, archiwaliów, dzieł sztuki, cennej zbrojowni, pamiątek historycznych i rodowych. Składały się one bądź z rzeczy, odziedziczonych po przodkach, bądź nabytych drogą kupna lub pochodzących z darów. Zaraz też pospieszyli z ofiarami i inni członkowie rodziny i w ten sposób stworzony został – już na owe czasy – poważny zbiór, potężniejący z latami, dołączone bowiem zostały cenne kolekcje z Radziejowic, Krasnego, Zegrza, Sterdyni itp. Wreszcie układ ze spadkobiercami śp. Konstantego Świdzińskiego pomnożył pierwszorzędnymi rękopisami, księgami i przedmiotami gromadzone pamiątki. Rosnące z biegiem czasu zaufanie publiczne do Biblioteki Krasieńskich, do jej właścicieli i przewodników, kierowało dary lub zapisy pod jej skrzydła, tak, że przyszła chwila, iż znalazłem się w położeniu wymagającym poważnego zastanowienia się nad przyszłym rozrostem powiększających się stale skarbów, nad ich racjonalnym skupieniem i umieszczeniem – znajdując się bowiem w prywatnych komnatach nie dawały one należytej rękojmi konserwacji, ani możliwości odpowiedniego udostępnienia ich społeczeństwu polskiemu w celach naukowych i artystycznych.

Wyjazdy za granicę ze śp. Ignacym Baranowskim, przyjacielem i gorącym myśli mej popiecznikiem, w celu rozpatrzenia się w zdobyczach technicznych nowożytnych księżnic i muzeów, umocniły mnie w zamiarze zbudowania odpowiedniego gmachu, zjednoczyć mającego wielki już, bogaty, różnorodny zbiór w jedną zgodną całość.

Pierwsze plany, rysowane przez inż. arch. Juliusza Nagórskiego (wybrałem z kilku projektów styl pierwszego cesarstwa), kontynuowane i przetworzone przez inż. arch. Henryka Gaya (który ponadto stworzył piękne dzieło magazynu 8-mio piętrowego), uzgodnione i przemyślane we wszystkich szczegółach, doprowadziły do stworzenia pałacu wykonanego mniej więcej w pierwotnie zamierzonych granicach – całkowicie przez przedsiębiorców, rzemieślników i robotników polskich.

I oto mam dziś wielki zaszczyt goszczenia w tych murach wielkiego uczonego, a zarazem Prezydenta Najjaśniejszej Rzeczypospolitej, Ignacego Mościckiego, księży kardynałów, panów ministrów, ambasadorów, historyków całej Polski, właścicieli zbiorów, ofiarodawców, prasę, gości, krewnych i życzliwych – w gmachu, który stawiany w najcięższej dobie narodowego życia, wśród nieprawdopodobnych przeszkód i trudów – chciałbym, aby pozostał nie tylko świątynią przeszłości, ale żywą krynicą naukowego życia dla przyszłości.

Za czasów niewoli była ta biblioteka jedną z najgłówniejszych, gdzie uczeni czerpali tajemnie wiedzę i nadzieję w pomyślniejsze losy Ojczyzny – dziś wolne całe społeczeństwo może w jasności dnia bożego oddawać się naukom i sztukom i wnosić z tej naszej pomocniczej placówki zasoby mądrości, moralności domowej i publicznej, myśli społecznej, myśli państwowej, może ono, nieścieśniane niczym, udoskonalać się wewnętrznie, tworzyć nowe wartości życia, abyśmy, pod znakiem światła, stali się mocnymi.

Dążąc żywiłowo do wzniesienia się w kręgi najwyższych myśli i czynów idziemy, my Polacy, w bój za wolność, za wielką ideę kultury narodowej, za cele powszechne ludzkości – w imię tego jedynie prawdziwego

postępu, który każe kroczyć poprzez oświecenie, poprzez nauki, sztuki, do jedyne go celu człowieka, do Boga, do poznania Go, do umiłowania i zasłużenia sobie na rozkwit pod Jego Okiem – z własnego, ciągłego, nieśmiertelnego wysiłku.

Otwierając z całego serca podwoje Biblioteki i Muzeum naszemu ogółowi, zapraszając do nauki, do pracy – wyrażam niezmierną wdzięczność moim Najszanowniejszym Współpracownikom, a rzewnie wspominam tych wszystkich, którzy kładli podwaliny rozwoju instytucji, a nie doczekali radosnej chwili dzisiejszej.

Upraszam wreszcie Pana Ministra Oświecenia, zarządy wyższych zakładów naukowych, uczonych, całą powszechność polską oraz Pana Prezydenta Miasta o moralną opiekę nad Biblioteką i Muzeum, które, śmiem marzyć, staną się nie tylko pożytkiem dla kraju, ale też i ozdobą Warszawy, zaszczytem dla naszej rodziny, a – gdyby jej nie stało – pamiątką po Krasińskich.

2 grudnia 1930 r.

Biblioteka Ordynacji Krasieńskich w latach 1844-1930

Przemówienie
Jana Muszkowskiego
wygłoszone w skróceniu
na inauguracji nowego gmachu
dnia 2-ego grudnia 1930 roku

Wchwili kiedy, dzięki ofiarności osobistej Edwarda Krasieńskiego, obecna dyrekcja Biblioteki i Muzeum Ordynacji Krasieńskich szczęśliwa, niezasłużona, bo zbierająca owoce pracy pokoleń, ma wielki zaszczyt witać w tych murach tak znakomite grono dostojników państwowych i kościelnych, mężów stanu, uczonych, przyjaciół i gości – niechaj mi wolno będzie przypomnieć w kilku słowach działalność tych, których istotnej, acz cichej zasłudze zawdzięczamy możliwość święcenia dzisiejszej uroczystości.

We wszystkich siedzibach licznej i szeroko na ziemiach polskich rozgałęzionej rodziny Krasieńskich istniały z dawna zasoby ksiąg, dokumentów, rękopisów, które w całości lub częściowo wpłynęły z czasem do zbiorów tej instytucji, zawdzięczającej swoje powstanie gen. Wincentemu Krasieńskiemu. Człowiek wysoce ukształcony, zamiłowany i pełen smaku zbieracz, nie tylko otoczył troskliwą opieką bibliotekę dziada swej żony, Tomasza Czapskiego, nie tylko sam przez całe życie gromadził przedmioty muzealne, książki i rękopisy, lecz nadto założył podwaliny pod instytucję obecną, ustanawiając w art. 2 statutu ordynacji z dnia 30 lipca 1844 r. „Bibliotekę Ordynacji Krasieńskich”, obejmującą naówczas pokaźny już księgozbiór oraz archiwum domowe linii oboźnickiej. Wymienił tam tylko bibliotekę, ponieważ obfite zbiory muzealne wyobrażał sobie zapewne jako część umeblowania i ozdobę rezydencji rodowych w Warszawie i w Opinogórze.

Jakkolwiek tym sposobem zadokumentowane było już na wszystkie czasy istnienie instytucji, to jednak miała ona na razie charakter czysto prywatny. Ale jako ciało stałe zanurzone w roztworze przyciąga cząsteczki

DOKUMENTY BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

Kras. 9. 4

Archivum rodu Krasińskich

Speci dokumentow i listow pism J. V. Baranowskiego
Monszajony. — (w tem ant. Melleski od
Silva rerum)

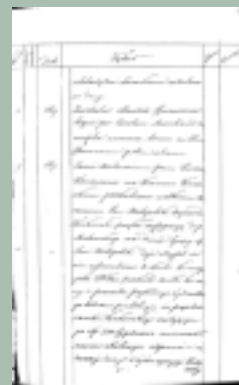
EK

31/12 1935

Data	Tytuł	Liczba	Wymiary
1695	Consensus sennodni wulbellu in Kotarkow Amulac Opinogora in terra Lubanowinow Janowi, Ca- simiro Krasiński castellano War- awinow Dabuc.		W1
1661	Wskazownica Starostawow sua Korony Krasińskich Biskupie wskazownica Korony wojewo- dztwa sandomierskiego Margaryta Lubowicka zaga, aby wyplacił asygnacye 10000 paw. krola na catego bracki wozynia		
1662	Jan Kazimierz sua Korony Krasiński Biskupie, Krolki Korony, Kamery, Kie- moyki, Nowowijki he abo Starosta, perim- la Wskazownica Starow, Wojewodow Biskupie wskazownica Biskupie wskazownica sua Biskupie, Biskupie sua zaga suoy 10000 zpa z postawow bracki na polach i opalowa gawerowow bracki		

Karty inwentarza siedemnastowiecznych rękopisów z archiwum rodziny Krasińskich, na które składają się listy i dokumenty od XVII do XVIII wieku. Sygn. rps IV.8315

№	Dzień	Data	Tytuł	Folio	Rozpr.
4		1665	Plata quinquagesima pro parte magistri Thomae Hecausarii Regni		
5		.	Wysłowienie Inowrocławskie przed samym sądem do Grafa Blumenau mającego na sobie 2000 Krasinokope u M. Termeri scabulo minima. Pod mianem Janowi Krasinowskiemu Krasinowskiemu, Olszackiemu, Krasinowskiemu Krasinowskiemu. Libor. Lu. Ry. 1665.		
6		1666	Plata in quatuor septuaginta illustri et magistro Thomae Ca sini in Krasnie Krasinowski supra Hecausarii Regni ad re spondendum et restituendum con tra dictum nostrum contra mancipale ratione quae non possibile percolationis viginti quatuor nullum subterranum et liberum.		
7		.	Litterae de nostro S. Michaeli absoluta		

Karty inwentarza siedemnastowiecznych rękopisów z archiwum rodziny Krasieńskich, na które składają się listy i dokumenty od XVII do XVIII wieku.
Sygn. rps IV.8315

Tom niniejszy mający uzupełnić Akta Podkanclerskie z lat 1569 do 1572,¹⁾ zawiera pisma które do osoby Podkanclerzego, lub do urzędów poprzednio przez niego pełnionych odnosić się mogą. Są to materyały z różnych zbierane źródeł, uporządkowane wedle treści i czasu; że zaś główną i jedyną drogą na której Fr. Krasieński dosłużył się Podkanclerstwa był zawód dyplomatyczny, z samej więc natury rzeczy wypadło zbiór ten podzielić na dwie części: I. Akta Poselskie, II. Korespondencye.

Poselstwa do których odnosi się część pierwsza były następujące:

I. Dwukrotne Poselstwo do Rzymu, w imieniu Duchowieństwa Polskiego, odprawione w latach 1555 i 1558.

Akta tych Legacyj trudne są bardzo do odszukania, z powodu że główne ich źródło, jakim byłyby dawne Archiwa Prymasowskie, uległo zatraceniu. Nieraz wprawdzie zdarzyło nam się spotkać Księgę noszącą wszelkie cechy Prymasowskiego Archiwum; w Konsystorzu Warszawskim nie mało jest Ksiąg z tego pochodzących źródła, sięgających XVI i XV wieku; są nawet między nimi księgi szczegółowo latami 1555 i 1558 oznaczone: ale są to „Acta actorum concordiarum, obligationum, quietationum, sententiarum,” etc. czyli księgi obejmujące sprawy które podlegały sądom duchownym i w których wyroki Arcybiskup wydawał. Ksiąg zawierających „Acta Legationum” nie napotkaliśmy nigdzie, i poszukiwania nasze pod tym względem tak w Warszawie, jak w Gnieźnie i Poznaniu przedsiębrane, nie przyniosły żadnego rezultatu.

Tak więc do Poselstwa z r. 1555 nie mamy żadnych Aktów. Znajdują się o niem tylko wzmianki w niektórych pomnikach historycznych drukowanych, jak w Theinerze²⁾ i korespondencyach Kardynała Puteusza³⁾. Wiadomo zaś w ogóle, że poselstwo to ze strony Duchowieństwa wyprawione, było spowodowane ówczesnym stanem Kościoła katolickiego w Polsce i postanowieniami Sejmu Piotrkowskiego z tegoż roku.

Nie wiele także mamy dokumentów do Poselstwa z r. 1558. W jednym z rękopismów Biblioteki Kórnickiej znaleźliśmy listy i instrukcyje, jakimi Poseł przy powtórnym wyjeździe do Rzymu był

*Zachowano pisownię oryginału

opatrzone; i temi rozpoczynamy szereg Aktów Poselskich. (str. 3 do 8).

2. Poselstwo do Maksymiliana II. w sprawie Siedmiogrodzkiej, wyprawione przez Zygmunta Augusta w r. 1565.

Jedynym do tego Poselstwa źródłem były dla nas Archiwa Państwa w Wiedniu; wszystko też co nam tak „Polonica” jak „Hungarica” w tej sprawie dostarczyć mogły, wypisaliśmy i na właściwym podajemy miejscu (str. 9 do 26). Brakuje tu instrukcyi, poleceń królewskich, i relacyj poselskich, których nie napotkaliśmy nigdzie w rękopismach Bibliotek krajowych.

3. Z początkiem 1566 r. Poseł nasz wyjeżdża znowu na Sejm Rzeszy Niemieckiej zbierający się w Augsburgu, a po ukończeniu Sejmu przenosi się do Wiednia spełniając w tem wolę królewską: „Sejm jeżeli się tak rychło jako piszecie dokona, tedy Wy przedsie dla spraw naszych przy Cesarzu J. M. do Wiednia, albo tam gdzie się obróci, jedźcie; a to coby nam wiedzieć należało, znać dawajcie. Myśmy też postę opatrzyć i postanowić dawno rozkazali, byście nam tym bezpieczniej o wszystkim pisywać mogli.”⁴⁾ Odtąd przez całe następne dwa lata, to jest do końca Kwietnia 1568 r., pozostaje Krasieński przy dworze Cesarskim jako Poseł Rzpltej. Z tego to czasu pozostawił Dyaryusz Poselstwa który w całości podajemy, (str. 27 do 226). Znajdzie tu czytelnik instrukcye, polecenia królewskie, przemowy Posła publiczne do Cesarza i Stanów Rzeszy, memoriały do kancelaryi cesarskiej podawane i odpowiedzi na nie; wreszcie niektóre allegata tyczące się spraw Dyaryuszem objętych. Sprawy te jednak są tylko urzędowe, to jest takie które przez obiedwie kancelarye przeprowadzane były. Sprawy poufne do jakich należały sprawa Królowej Katarzyny, sprawa następstwa tronu itp. które zwykle załatwiały się ustnie między Cesarzem i Posłem, w Dyaryuszu nie mają miejsca; z tego też powodu nie znajdujemy tu i sprawozdań poselskich które z natury swej musiały być ściśle poufne, i w listach tylko królewskich znajdujemy o nich wzmianki że były częste i szczegółowe. Cokolwiekby, nie wątpimy że Dyaryusz z wielu względów okaże się ciekawym zabytkiem służącym do wyjaśnienia i uzupełnienia historii stosunków dyplomatycznych Zygmunta Augusta z Domem Austriackim. Same listy królewskie, w Dyaryuszu przytoczone, tak pod względem treści jak języka zasługują na publikacyą. Redakcya ich zdaje się być pióra Księdza Scibora Krzykowskiego Kanonika Krakowskiego, i Sekretarza kancelaryi królewskiej; na wniosek ten naprowadzają słowa: „Sześciory listy w tych czasie mieliśmy od Was, na które iż tak

nierychło Wam odpisują, przyczyną była choroba Księdza Krzykowskiego, który tę odprawę ma zleconą.”⁵⁾ Co do samego rękopismu z którego tekst Dyaryusza drukujemy, jest on własnością Biblioteki Kornickiej, i odszukanie go zawdzięczamy Dr. Kętrzyńskiemu. Nie jest to jednak oryginał ale kopia nieco późniejsza, którą, o ile z pisma wnosić można, do początków XVII wieku odnieść należy. Oprócz pierwszej kartki od dołu uszkodzonej, cały zresztą rękopism dobrze przechowany obejmuje 252 stronnic, folio mniejsze, bitego pisma jednej ręki. Pismo czytelne, nie brak jednak błędów tak w tekście szczególnie łacińskim, jak w datach. Do usunięcia błędów przez kollacyonowanie, nie mieliśmy ani oryginału Dyaryusza, ani drugiej kopii; poszukiwania nasze w tym względzie były bezowocne i rękopism Biblioteki Kornickiej zdaje się być unikatem. Brak ten staraliśmy się zastąpić szczegółowem porównywaniem pojedynczych dokumentów z ich oryginałami, o ile te w Archiwach Wiedeńskich odszukać się dały. Ale przy tej właśnie pracy przekonaliśmy się że Archiwa Wiedeńskie, nawet pod względem dokumentów urzędowych, są wielce niekompletne, jak to na właściwych miejscach wykazujemy; z tego też powodu Dyaryusz tem większej nabiera wartości, że brak ten choć w części wypełnia.

Na tem kończy się szereg Aktów Poselskich. Najważniejszą ich część stanowi Dyaryusz; jakakolwiek zaś z ogłoszenia tego zabytku okaże się zasługa, w znacznej części przypada ona JW. Janowi hr. Działyńskiemu, który i ze zbiorów Kornickich korzystać nam pozwolił, i z całą gotowością udzielił rękopismu na cel publikacji.

Część druga niniejszego tomu, z dwóch działów złożona, zawiera korespondencye które dotąd nie były jeszcze publikowane.

Dział pierwszy obejmuje listy odnoszące się do spraw publicznych i prywatnych (str. 229 do 328). Tu włączona jest cała korespondencya Podkanclerzego z Cesarzem Maxymilianem II i osobami dworu cesarskiego. Materiały do tego działu czerpane są prawie w zupełności z Archiwów Wiedeńskich; wszystkie także wyjaśnienia i cytaty jakie w przypiskach umieszczamy, z tego samego pochodzą źródła.

Za możliwość zebrania tak obfitego materiału winniśmy złożyć podziękowanie J. Ex. Dr. Arnethowi i J W. Radcy Fiedlerowi pod których zarządem i nadzorem pozostają Archiwa Państwa w Wiedniu; ich uprzejmość była wielkiem dla pracy naszej ułatwieniem.

Dział drugi korespondencji odnosi się do spraw kościelnych. Są tu listy Podkanclerzego do Kapituły Krakowskiej z czasów jego Biskupstwa (str. 329 do 350); odpisaliśmy je z oryginałów przechowanych w Archiwum kapitułnym, gdzie znaleźliśmy w ogóle 24 listów Biskupa Krasińskiego, a z tych podajemy tylko niektóre, zawierające jakiegokolwiek szczegóły służyć mogące do historii kościoła lub do biografii samego Biskupa.

Zamykamy zbiór nasz dwoma dokumentami odnoszącymi się do sprawy Konfederacji Warszawskiej z r. 1573 (str. 351 do 366). Znajdzie tu czytelnik Apologią Biskupa Krakowskiego, o której współczesne kroniki wspominają, która jednak nigdzie dotąd drukowaną nie była.

Ks. Kanonikowi Pietrzykowskiemu, Zawiadowcy Archiwum Kapituły Krakowskiej, składamy podziękowanie, za chętną pomoc jakąśmy u niego znaleźli.

Dwa drzeworyty do tomu tego dołączone przedstawiają wizerunki Zygmunta Augusta i Maksymiliana II. Pierwszy wzięty jest z oryginalnego portretu olejnego, nieznanego pędzla, pochodzącego z tej samej przybliżonej epoki, do której odnoszą się dokumenta tym zbiorem objęte. Portret ten, dar niegdyś Króla dla Magistratu miasta Gdańska, służył już za wzór do znanej ryciny Miliusa; obecnie należy on do zbioru obrazów W. P. Antoniego Makowskiego, którego uprzejmości zawdzięczamy możliwość upowszechnienia tak cennej pamiątki.

Za wzór do wizerunku Maksymiliana II służył drzeworyt Suyderhoofa wykonany według portretu Rubensa.

Zbytecznym byłoby mówić o stronie artystycznej rysunków na drzewie: imiona artystów więcej w tym względzie przemawiają, jakby słowa nasze dokonać mogły. Zygmunta Augusta rysował na drzewie P. Jan Matejko, Maksymiliana P. Floryan Cynk; winniśmy podziękować im publicznie, że nam pomocy swej nie odmówili.

Rytowanie na drzewie powierzyliśmy P. Janowi Holewińskiemu, którego prace znane są z pism ilustrowanych warszawskich.

Oddajemy zbiór niniejszy na użytek publiczny, mimo przekonania że wiele w nim znajduje się niedostatków i niedokładności. Ktokolwiek jednak zajmował się u nas poszukiwaniem zabytków historycznych, temu wiadomo jak trudnym jest zadanie, gdy o złożenie jakiejś całości się

rozchodzi: Archiwa bowiem krajowe, o ile tyczą się wieków dawnych, są zwykle niekompletne, a zbiory rękopiśmienne nieopatrzone katalogami, co wielce utrudnia wszelkie poszukiwania. Ten wzgląd powinienby nam wyjednać pobłażanie u znawców i badaczy dziejów ojczystych, dla których użytku głównie książka ta przeznaczona.

IJ [IGNACY JANICKI]

Kraków dnia 15 Sierpnia 1872 r.

¹ Biblioteka Ordynacji Krasińskich z lat 1869 1870 1871

² Theineri Vetera Monumenta Tom. II. Pag. 576. Doc. DCL VIII.

³ Latini Latini Viterbiensis Lucubrationes. Romae typis Tynassii MDCLIX.

⁴ List z 14 kwietnia 1566. (str. 104)

⁵ List królewski z 10 lipca 1566 r. Nr XXIII. (str. 129).

Katechizm większy i mniejszy, który tu przedrukowujemy, znajduje się w jedynym, o ile nam wiadomo, egzemplarzu w bibliotece Ord. hr. Krasińskich w Warszawie (inwentarza inkunabułów i druków XVI w. No 1426). Nabyty został w grudniu 1907 r. od p. J. Łuckiewicza. Poprzednio znajdował się w bibliotece ś. p. Tatura w Mińsku, a dawniej, jak domyślać się można, w bibliotece Chreptowiczów w Szczorsach. Pieczęci tych zbiorów książeczka nie posiada.

Ma ona format zwykłej, małej ósemki (9,6 X 14,7 cm.). Całość składa się z dziewięciu arkuszy, oznaczonych kustoszami A.—J. Każdy arkusz ma po ośm kart, z wyjątkiem arkusza H, który ma kart 4. Strony są nieliczbowane. W przedruku oznaczyliśmy je liczbami porządkowymi (w nawiasach), dla ułatwienia powoływania się i odszukiwania słów i wyrażeń, pomieszczonych w słowniczku. Stron, w ten sposób ponumerowanych, licząc karty tytułowe, jest 136.

Zachowanie książeczki jest jaknajlepsze; robi wrażenie, że wcale czytana nie była i jakby świeżo z pod prasy wyszła. Ztąd nasuwa się przypuszczenie, że wieki musiała przeleżeć, albo w bibliotece klasztornej katolickiej, gdzie jej z zasady nie czytano, albo też w bibliotece prywatnej, w której dobrze wiadano o jej wysokiej rzadkości. Razem z Katechizmem jest oprawna mało dotąd znana książeczka, której tytuł brzmi:

„Summáryuss? dżyesyęcyorá Przykazánýa? Bożego, w ktorýmże to yáko ? wezwyerscyedle náyásnyey ssym oglądano á obaczono być ? może, yákyemi, ktoremi, y yák wyelá ? obyczáyow człowyek w Bożých | przykázanyach, chociaż nye ? ostrożnye á nye obáč ? nye grzessy. ? Przez Krzystophá Imlerá | Hádámáryussá popisány. ? Z łácińskyego ná polskye teraz nowo wy | łożony Roku 1553”.¹

Oprawa jest pergaminowa, z końca XVIII lub z początku XIX wieku, dosyć staranna. Na grzbiecie przyklejone są dwa szyldziki ze skóry koloru brudno-czerwonego, otoczone złotą ramką. Mają one tłoczone złotem napisy KATECHISM i MNYEYSZY ? IMLER.

Brzegi obcięte i żółto barwione. Ta wspólna oprawa obu książeczek nie jest przypadkową. Przy bliższem bowiem rozpatrzeniu okazuje się, że pochodzą one z tego samego czasu i tej samej drukarni.

* Zachowano pisownię oryginału

Papier jest typu właściwego dla połowy XVI w., więc dość sztywny, drobno prążkowany, każda strona jest podzielona czterema prostopadłymi wodnemi liniami na trzy części, mające po 3 cm. szerokości. Wodny znak umieszczony był po środku arkusza. Dziś jest on bardzo mało widoczny z tego powodu, że arkusze zostały złożone w ósemkę, a następnie, przy oprawie książki, dość głęboko obcięte. Z tego powodu widzimy tylko ślady wodnego znaku w górnym środkowym rogu książki. Po starannem przekalkowaniu tych fragmentów, okazało się, że wszystkie arkusze nosiły ten sam znak. Udało się nawet owe luźne fragmenty powiązać, i ułożyć z nich całość, aczkolwiek nie zupełnie kompletną, ale dającą pojęcie o ogólnym rysunku. Załączona rycina przedstawia odtworzony w ten sposób znak, który wyobraża tarcz o ozdobach roślinnych z umieszczonym w środku kijem i wijącym się dookoła wężem.

Druk obu książeczek jest identyczny, gocki o trzech rodzajach czcionek, które na reprodukowanych kartach uwidoczniliśmy. Krój ich przypomina najwięcej druki brzeskie, a w szczególności „Komentarz na prorocтва Hozeasza” wydany w 1559 r.² (Wierzb. 2336). Osobliwości typograficznych nie mamy do zaznaczenia. Całość jest dosyć pstra (szczególniej w mniejszym katechizmie), bo wszystkie trzy rodzaje czcionek są tam na każdej prawie stronie użyte. Niema tego w drugiej części, gdzie druk drobny przeważa. Skróty są rzadkie, ograniczają się tylko do go wyrażanego przez ° (w końcówkach, a niekiedy nawet zamiast zaimka go). Monogramy są następujące: ss, st, sk, ch; znaki pisarskie (kropka, kreska w zastępstwie przecinka i niekiedy znak zapytania) stawiane są nieprawidłowo, czego w przedruku nie uwzględniliśmy, wprowadzając własną interpunkcję. Ozdób drukarskich nie wiele. Są tylko dwa znaczki bardzo zresztą zwykłe, trzy listki koniczyny pod tytułem, wstawka na str. 133 (ob.facsimile), oraz inna na końcu, którą tu na rycinie przedstawiamy. Ta ostatnia ma dla nas większe znaczenie, bo udowadnia identyczność druku z innym dziełkiem, o którym niżej.

Aby zakończyć z właściwościami typograficznymi, nadmienić winniśmy, że na marginesach są w skrótach podane cytaty i tytułiki (te ostatnie w większym katechizmie), co zachowaliśmy w przedruku.

Zupełnie ten sam układ typograficzny, przy użyciu tych samych (trzech rodzajai) czcionek i tych samych ozdób drukarskich (wstawka na końcowej karcie, trzy listki koniczyny pod tytułem i t. d.)

znajdujemy w trzeciej, zgoła już nieznannej, a wielce ciekawej książeczce, którą jednocześnie z dwiema powyższymi do biblioteki Ord. hr. Krasińskich nabyliśmy, i która, sądząc z identycznej oprawy, pochodzić musi z tej samej biblioteki.

Jest to utwór Wojewódki, właściwie tłumaczenie z Rhegiusa,³ p. t.:

„Sposoby | A Obyczáye nye- | ktore, Ostrożnye y krom zgorssenyá mowyenyá, |; o Przednyeys-
sych Krześciyańskyeý nauki myey | scach, dla młodych sło- | wá Bożego, w Ksyęst- | wie Lune-
burskim sług á kaznodzei. | Przes Urbáná Rhegiusá nápisane. | Z łacińskye° wyłozone”.

Przedmowa, podpisana całkowitem imieniem i nazwiskiem Wojewódki, dedykowana jest wojewodzinie wileńskiej Elżbiecie z Szydłowca Radziwiłłowej dnia 22 Stycznia 1554.⁴

Książeczka ta dla określenia czasu i miejsca druku naszego katechizmu ma wielkie znaczenie. Jest bowiem drukowana nie tylko w tej samej drukarni—jak świadczą identyczne czcionki i ozdoby drukarskie—ale i w tym samym czasie, bo papier jest ten sam, z tym samym wodnym znakiem (z wyjątkiem arkusza A i B). Na ostatniej zaś karcie tej książeczki czytamy wyraźnie:

„Drukowano | zá wolą y zá rozkazanyem | Oświeconego Páná Páná | Mikołáyá Rádziwiłá Ksyą
| żęcyá ná Ołyce i Nyeśwyeżu, Woye | wody Wileńskiego, naywyzsse° Már | ssałká y Kánclerzá
Wyełkyego Ksyęstwá Litewskyego, starosty Brzeskye | go, Borusowskyego y Ssáwleń | skyego etc.
| W Brześcyu Litewskyem | przez Bernátá Woyewodkę, | Roku Národzenia Pánskye | go M.° D.°
L.° III.° | Myesyącá Stycz-nyá | Dnyá XIX”.

Ten dopisek rozwiązuje w zupełności zagadnienie. Na jego podstawie możemy nie tylko przypuszczać, ale wprost mamy prawo twierdzić, że katechizm nasz drukowanym był w Brześciu za rządów drukarskich Wojewódki, t. j. w roku 1553, lub w pierwszej połowie 1554 r.

Przypuszczenie to potwierdzają luźne wzmianki, jakie napotykamy w korespondencji Hozyusza. Znajdujemy tam wiadomość, że Mikołaj Radziwiłł, zwany przez niechętnych mu katolików „bożyszczem brzeskiem” (idole Brestiense),⁵ sprowadził w 1553 roku do Brześcia Wojewódkę i Trzebieskiego dla tłumaczenia i drukowania książek nowierczych. Donosił o tem Hozyuszowi Jan Benedykt, kanonik krakowski, w liście z dnia 13 Grudnia 1553 r.⁶ Sprawa postępowała szybko, bo 25 Stycznia 1554 Szymon Maricius, potwierdzając tę wiadomość, donosił Hozyuszowi, że Wojewódka już wydał katechizm (jak by można z brzmienia listu się domyślać—nawet dwa katechizmy), oraz inne jeszcze dzieła.⁷

I zapewne jest tu mowa o naszym katechizmie i książeczkach powyżej opisanych. Nie mamy bowiem ani w wykazach bibliograficznych, ani w literaturze wzmianek o jakichkolwiek innych książkach w tym czasie w Brześciu wydanych.

Mówiąc o wykazach bibliograficznych, musimy na tem miejscu zaznaczyć, że właściwie znane dotąd bibliografom wydawnictwa brzeskie rozpoczynają się dopiero od roku 1559,⁸ co naprowadziło na domysł, że drukarnia w Brześciu powstała dopiero w 1558 lub w 1559 r. Takie twierdzenie wypowiedzieli Bandtkie, Lelewel i Łukaszewicz, a inni to zdanie powtórzyli.⁹

Co prawda Lelewel i Bandtkie wspominają o Wojewódce, jako o drukarzu brzeskim,¹⁰ ale obaj mylnie przypisują mu prace drukarskie przy wydaniu Biblii, która wyszła dopiero w 1563 r., t. j. w dziewięć lat po śmierci Wojewódki”¹¹.

Wracając do naszych książeczek, musimy na podstawie powyższych danych uznać je za najpierwsze dotąd znane druki brzeskie z pierwszego okresu istnienia tej drukarni, mianowicie z czasów zarządu Wojewódki.

Ustaliwszy to twierdzenie, wypadałoby na tem miejscu jeszcze wykazać – czy nasz katechizm jest tylko tłumaczeniem z obcego wzoru, jak to ma miejsce z obu innymi dziełkami, czy też jest samoistną pracą polskiego autora. Następnie należałoby dowieść, kto był owym tłumaczem lub autorem.

Odpowiedź na te zapytania jest dość trudna. Nie kusząc się o ostateczne ich rozwiązanie, winniśmy na tem miejscu wskazać na te dane, na jakie w poszukiwaniach naszych natrafiliśmy, a także podzielić się niektórymi własnymi spostrzeżeniami¹².

Naprzód katechizm nasz nie jest tłumaczeniem dosłownem żadnego z istniejących w owych czasach katechizmów nowierczych. Stawiamy to twierdzenie na podstawie porównania tekstu ze wszystkimi, a w szczególności z kalwińskimi katechizmami tej epoki, w czem główną i wysoce łaskawą pomoc nam okazał x. prałat I. Warmiński. Porównał on mianowicie katechizmy: Kalwina francuski z 1537, łaciński z 1538, francuski z 1542, łaciński z 1545; Leona Judae: niemiecki z 1534, niemiecki mniejszy z 1541 r., łaciński 1539; Jana Łaskiego: katechizm większy (łaciński i holenderski) z 1551, katechizm mniejszy z 1554. Żaden z nich nie okazał pokrewieństwa, ani co

do układu, ani co do wykładu. Mimo to jednak w katechizmie naszym daje się wysledzić pewien dość znaczny wpływ literatury postronnej i to nie tylko kalwińskiej, której ideami autor szczerze i całkowicie się przejął, ale także literatury luterskiej i wogóle nowierczej. Dowodzą tego następujące zebrane przez nas dane.

I. Przedmowa jest prawie dosłownym tłumaczeniem dedykacji, jaka znajduje w katechizmie Urbana Rhegiusa, wydanym w 1543 r. w Magdeburgu p. t.:

Cate | chesis | illustriss. Princi- | pi Francisco Othoni Brun- | svicensium Luneburgensiumq; | Duci, puero ge nerossissimo, | et toti scholae ducali | dicata per | Vrbanum Rhegium | Cellae Saxonum | Magdeburgae | MD. XLIII.

Dla wykazania jak dalece nasz autor korzystał z tej dedykacji podajemy ją w całości — w oryginalnym brzmieniu.

Illustrissimo | principi, Francisco | Othoni, Brunsvicensium ac | Luneburgensium duci inclyto, puero studiosissimo, veram | iustitiam et salutem in Domino | .

Ommes aliae literae huius seculi doctum quidem hominem efficere possunt, solae autem sacrae literae pie doctum et docte pium reddunt, prima igitur tibi cura esto, ut verae pietatis dogmata exacta cognita habeas, et unicam Christianorum sapientiam Christum ex scripturis sanctis diligenter discas, a quo sacro sanctum illud nomen et summam nobilitatem habemus, quod Christiani et filii Dei vocamur. Ita enim et Christus nos hortatur: Primum quaerite regnum Dei et iustitiam eius. Spero autem hanc studiorum tuorum partem, imo caput, non-nihil adiutum iri hac nostra Catechesi, quam tantopere fidelissimus praeceptor tuus ac fratrum tuorum, magister ^{2/3}Guilielmus Megales Francus, amicus meus literarius a me efflagitat. Quare eam tibi compatri meo charissimo strenae loco ad instantem domini natalem mitto, Christumque praecor, ut adsit ipse studiis tuis, tuorum-que natalium claritati, et hoc rarum decus addat, ut pie doctus princeps et habearis et sis. Ex Phronisterio meo Cellae, quarta septimanae ante primam Dominicam Adventus, Anno XL. Vrbanus Rhegius.

Z porównania tej dedykacji z przedmową naszego katechizmu (ob. str. I) okazuje się, że tylko ostatni ustęp, odnoszący się do syna księcia Lunebergskiego, jako nie mający najmniejszego zastosowania na Litwie, opuszczonym został.

Pomimo to jednak, pomimo tej identyczności przedmów, katechizm Rhegiusa i katechizm Brzeski różnią się w zupełności co do treści i przy najstaranniejszym ich porównaniu, nie udało się nam znaleźć ani jednego zdania, ani jednego zwrotu podobnego. I nic w tym dziwnego. Katechizm Rhegiusa jest czysto luterskim, datuje bowiem czasu, kiedy ten reformator, stanowczo już przeszedł na stronę Lutra i pod opiekuńczym skrzydłem ks. Ernesta Lunebergskiego, krzewił owo wyznanie. Porównaliśmy także najskrupulatniej nasz katechizm z drugim katechizmem tegoż Rhegiusa wydanym p. t. „Catechismus minor puerorum, generoso puero Ottoni Fürster dicatus” wydany w Württembergu w 1535 i przedrukowanym następnie w 1538 i 1540, ale znowu żadnego rysu podobieństwa odszukać się nie dało.

2. Jako wzór do zewnętrznego układu pierwszej części katechizmu — posłużył naszemu autorowi niewątpliwie „Katechizm Mały” Seklucyana¹³. Udowadniają to ustępy w objaśnieniach dekalogu i identyczny w obu porządek rozdziałów. Na dowód tego pokrewieństwa cytujemy tu objaśnienie do trzeciego przykazania (a u Seklucyana drugiego)¹⁴:

U Seklucyana.

Mamy się Boga bojeć i miłować, byśmy przez jego imię nie klęli, przysięgali, czarowali, lgali albo schytrzyli, ale we wszystkiej potrzebnosci wzywać, modlić się, chwalić i dziękować mu.

W katechizmie Brzeskim.

Mamy się Boga bać i jego miłować, abyśmy przez imię jego nie przysięgali, ani złorzeczyli, ani kogo przeklinali, ani czarowali, ani bluźnili, ani przeciw jemu szemrali, ale je zawsze chwalili, wyznawali, jemu dziękowali i ućciwie je wspominali.

Chociaż zewnętrznie tyle podobne są objaśnienia tych obu katechizmów, to jednak w kwestyach spornych między wyznaniem luterskim a kalwińskim, różnice są rażące i katechizm brzeski staje w tych wypadkach na gruncie wierzeń czysto kalwińskich, lub zbliżonych do osyandryzmu. Niepotrzebujemy dodawać, że zaznaczone tu podobieństwo zewnętrzne odnosi się tylko do części pierwszej mianowicie do „małego katechizmu”.

3. Do drugiej dialogowej części p. t. „Katechizm Większy”, a właściwie do ostatniego rozdziału, zatytułowanego: „Pytanie potrzebne a pożyteczne” (o życiu chrześcijańskim i przygotowaniu się do śmierci), autor nasz korzystał z innej znów pracy Urbana Rhegiusa wydanej w języku

łacińskim p. t. „Medicina Animae” w Würtemberdze w 1535 roku. Porównanie tej książki z wzmiankowanym rozdziałem dowodzi, że autor nasz, pisząc swój katechizm, albo posiadał pod ręką owo dzieło Rhegiusa, albo miał je dobrze utrwalone w pamięci, bo następstwo rozdziałów, cały układ tego traktatu i poszczególne nieraz myśli i zdania są te same. Różnica jednak zachodzi w tem, że dzieło Rhegiusa jako dydaktyczno scholastyczne, jest pisane sucho, stylem niewytwor- nym, a „katechizm większy”, a w szczególności omawiany rozdział o przygotowaniu się do śmierci, jest nadzwyczaj obrazowy, pisany żywo i barwnie, a przytem ujęty w przystępną formę dyalo- gową.

Odnosząc się raz jeszcze do cytowanego wyżej artykułu ¹⁵ podajemy tu, na dowód pokrewieństwa tych obu dzieł, porządek tytułów z końcowej części rozprawy Rhegiusa. Są one wielce podobne do tytułków umieszczonych na marginesie katechizmu większego i brzmią: 1) Cum peccata con- scientiam agitant; 2) Cum mors terrorem inicit; 3) Cum infernus seu damnatio aeterna occurens terret; 4) Parennesis ad omnes Christi nomen professos (te same przykłady z Pisma św.); 5) De fide et operibus .

Nie ulega wątpliwości, że oprócz zacytowanych tu źródeł, autor naszego katechizmu korzystał jeszcze z niejednego dzieła teologicznego swego czasu. Odczytanie jego przebija ze śmiałości wy- kładu, z pewności z jaką traktuje najbardziej zawiłe i sporne wówczas kwestye. Ale nie chodzi nam na razie o wykazanie tych wszystkich źródeł, z których autor wiadomości swoje czerpał. Zacytowane tu szczegóły, jako też porównanie ze wszystkimi katechizmami kalwińskimi tej epo- ki, są dostatecznym dowodem, aby twierdzić, że katechizm brzeski jest pracą oryginalną polskie- go autora, wielce odczytanego w literaturze obcej i w danym wypadku nie wolnego od pewnych grzechów kompilacyjnych. Ale ta kompilacyjność, jak na owe czasy, bardzo umiarkowana, nie zmniejsza bynajmniej zasług autora polskiego, który w dziele tym wypowiedział wiele osobistych przekonań i za kompilatora, lub „przekładacza” dzieł obcych, wcale poczytanym być nie może. Ale kim był ten autor.

To pytanie jest najtrudniejszym do rozwiązania. Dane jakie zebraliśmy nie są dostateczne w tej mierze. Czy był nim Wojewódka, Trepka, Zacius, czy Trzeciecki—trudno twierdzić. W każdym razie nie był to Rej, jakby to można sądzić na pierwszy rzut oka, chociaż poszlak w tym kierunku jest bez liku. Z obowiązku wydawniczego cytujemy je, nie poddając się jednak wcale tym nęcącym i zwodniczym sidłom. Oto szereg tych danych:

Katechizm.

1) Trzeciecki w żywocie Reja powiada: „...pisał też przedtem (t. j. przed Postyllą) katechizm dyalogiem, ludziom młodym potrzebny”.

2) Postylla wyszła w 1557 roku, a jak twierdzi prof. Brückner,¹⁶ Rej pracował nad nią w latach 1555 i 1556.

3) Trzeciecki w d. c. swej biografii Reja powiada: „A wiele innych rzeczy pisał, co ich poginęło i księgi nie małe do neutralibus¹⁷ w Brześciu Litewskim i z impressorem utonęły.

4) Katechizm nasz, zgodnie z relacją Trzecieckiego pisany jest dyalogiem (katechizm większy), przyczem dyalog jest prowadzony między ojcem i synem, co odpowiada w zupełności określeniu Trzecieckiego „ludziom młodym potrzebny”.

5) Rej drukował w Brześciu w 1559 r. swoje tłumaczenie wydanych przez Wergieriusza dwu listów Lippomana i Radziwiłła,¹⁸ a jednocześnie wydano w tejże drukarni Komentarz Hozeasa, tłumaczony przez Reja i Lubelczyka.¹⁹

Te wszystkie dane powiadają: że Rej był w stosunkach z Mikołajem Radziwiłłem, Wojewódką i drukarnią brzeską, za życia i po śmierci Wojewódki, – że przysyłał Wojewódce (oczywiście dla druku) swoje dzieła, które tenże zagubił, że wreszcie napisał podobny katechizm także dyalogiem i właśnie w tym czasie.

Na podstawie tych wiadomości możnaby wysnuwać hipotezę, że Rej napisał swój Katechizm przed Postyllą, w 1552 lub 1553 r., że za pośrednictwem Trzecieckiego, lub wprost Wojewódce nadesłał rękopis do druku i ewentualnie dla poprawek i uzupełnień (może napisał tylko część drugą: Katechizm większy, bo tytuł, forma i treść bardziejby temu odpowiadały, a resztę dopisał Wojewódka?), że wreszcie Wojewódka utonął wraz z całym nakładem Katechizmu oraz z innymi

pracami Reja (jak twierdzi Trzeciecki), i to jest powodem rzadkości katechizmu i opisanych tu książeczek. Hipoteza ta jednak jest tylko hipotezą i to bardzo wątpliwą; od siebie wcale jej nie stawiamy, przeciwnie ośmielamy się twierdzić, że dzieło nie jest Rejowe, a twierdzenie to opieramy na fakcie, że ani język, ani forma nie mają charakteru właściwego temu pisarzowi.

Nie przypuszczamy także, aby autorem katechizmu miał być Trzeciecki, chociaż i co do tego autora są pewne poszlaki.

Jak wiadomo, Kalwin zwracał się do Trzecieckiego z propozycją, aby ten się zajął tłumaczeniem ksiąg religijnych na język polski. W pierwszym rzędzie musiała tu być mowa o katechizmie, jako o książce niezbędnej dla propagandy religijnej. Dalej mamy ślady, że współwyznawcy polscy powierzali Trzecieckiemu wykonanie pewnych tłumaczeń, ale są także dane, że on ich aż do 1556 r. nie wykonał. Bo oto na zjeździe w Secyminie uskarżał się na Trzecieckiego Feliks z Szczebrzeszyna, mówiąc, „że mu zawierzyli niektórych rzeczy braci naszych, które były bardzo pilne, aby je przekładał na polskie i miejscem spokojnym k temu opatrzyli go (Brześć zapewne?) ... a on, przyjąwszy to k sobie, odjechał przecz bez odpowiedzi i bez wiadomości naszej, a te wsze rzeczy tak potrzebne i pilne i poniekąd tajne z sobą zabrał”²⁰ Ztąd oburzenie było tak wielkie, że pomawiano o wykluczeniu Trzecieckiego ze zgromadzenia. Jeszcze jeden szczegół: Trzeciecki w epigramacie do Wergeruszowego *Lac Spirituale* zapowiedział *Katechizm polski* wierszem, ale było to w 1556 r., to jest w dwa lata po wydaniu *Katechizmu Brzeskiego*. Autorstwo więc Trzecieckiego zdaje się być wyłączone.

Oprócz Reja i Trzecieckiego mógł jeszcze być autorem *katechizmu* *Wojewódka*, *Trepka* lub *Zacius*, co do nich jednak ani potwierdzających, ani przeczących danych nie mamy. Nie mieliśmy pod ręką dzieł *Zaciusa*, którego najbardziej o autorstwo posądzać można, a *Wojewódki* *Algorytm* mało pod względem językowym jest podobny do *katechizmu*.

Nie mogąc na razie udowodnić, kto był autorem tego dzieła, musimy tylko zaznaczyć, że to był człowiek czytany w literaturze nowowierczej, szczególnie zaś luterskiej, nowator o własnych, oryginalnych pomysłach teologicznych, ciążący najbardziej ku kalwinizmowi, ale nie zawsze z nim w zgodzie pozostający, a przytem człowiek nie chcący jeszcze stanowczo zrywać z niektó-

remi tradycjami katolickimi, i rozumiejący, że do katolickiego kraju, a szczególnie do Litwy, nie można przychodzić ze zbyt radykalnymi i nagłymi zmianami w wierzeniach. Zkąd w katechizmie jego przebija stale wysoka oględność i niejako kompromisowość. I w określeniach swoich jest on pod tym względem prawdziwym wirtuozem, i ztąd trudno nieraz dojść, czy więcej w danym zdaniu jest wpływów i zasad kalwinizmu lub osyandryzmu, czy też własnych subiektywnych autora przekonań.

Nie rozbieramy na tem miejscu (w przedmowie wydawniczej) tej różnobarwnej mozaiki wierzeń i poglądów nowatora litewskiego. Nie staramy się tu wykazać wszystkich wpływów, jakim ulegał, i uwydatniać jego subiektywnych zapatrywań. Stanowi to ciekawy temat i bogate pole dla studyów specjalnych, które będą tem ciekawsze, o ile ktoś z naszych historyków literatury osobistość autora odsłoni i udowodni.

Na tem miejscu streszczając nasze wywody pozwalamy sobie twierdzić, że:

- 1) Katechizm brzeski i obie opisane tu książeczki są pierwszymi drukami Brzeskimi i były wydane przez Wojewódkę w 1553 i 1554 r.
- 2) Że katechizm nie jest dosłownem tłumaczeniem z obcego źródła, że przeciwnie jest pracą oryginalną polską, ale pod pewnym względem kompilacyjną.
- 3) Że jest to katechizm kalwiński, ale nie pozostający w zupełnej zgodzie z tym wierzeniem i nie wolny od naleciałości osyandryzmu i tradycyi katolickich.
- 4) Że autorem nie jest Rej ani Trzeciecki, ale inny wytrawny pisarz polski obeznany z literaturą obcą i być może pochodzący ze wschodniej połaci kraju, za czem przemawiają niektóre właściwości językowe.

Przytem jest to pierwszy owoc propagandy nowatorskiej Mikołaja Radziwiłła, owego znienawidzonego przez katolików „bożyszczka Brzeskiego”. Zarówno jak pierwszy krok Seklucyana w jego działalności literackiej i karierze religijnej w Królewcu było wydanie małego Katechizmu dla pospolitego ludu, – tak samo pierwszym krokiem Radziwiłła w jego pracy nowatorskiej na Litwie, było wydanie niniejszego Katechizmu.

W przedruku naszym zwyczajem ogólnie przyjętym, zmodernizowałem pisownię, pozostawiając jednak niezmiennione wyrażenia, formy i brzmienia, przestrzegając ściśle wszelkie em i ym. Skróty rozwiązałem. Myłki drukarskie (co prawda b. nieliczne) oraz usiłowania wyrażenia dźwięków sposobem nieprawidłowym poprawiłem, ale w ostatnim wypadku zawsze w odsyłaczu dając pisownię pierwodruku; więc odforzono (3), otforzyć (4), podłuk (9), zetrfać (28) łewica (135), xksięgi (11). Uzupełnienia własne i dodane litery ująłem w nawias łamany []. Liczby w nawiasie zwykłym () oznaczają strony pierwodruku.

Modernizując pisownię, wydawca jest obowiązany wylegitymować się z poczynionych zmian (co nie zawsze bywa wypełnianem). Czyniąc zadość temu obowiązkowi, cytuję tu właściwości pisowni oryginału, które w przedruku nie zostały uwzględnione:

a najczęściej kreskowane, ale bez żadnego w tym względzie prawidła.

e (nigdy nie kreskowane), wyrażane bywa przez ę: temu (zawsze), za nią zam. za nie l. m. często; wyjątkowo: tęt (96), tętże (94), obiętnica (35), uczestnik (88).

i najczęściej przez y: zbawyon, cyało, niekiedy przed spółgłoskami i prawie zawsze na końcu przez i: wszelki, iż.

j przez y: yest, przyjmuyemy (23), oraz przez i: iego, Synai, poimany, iuż, Moizesz, nigdy przez j o nigdy nie jest kreskowane.

S równorzędnie przez krótkie i długie S, niekiedy przez ss: inssi (68), pierwssi (65); przez ś: śifa rzadko przez z: waz (44).

SZ najczęściej przez SS: ssukaycie, wsselki; wyjątkowo przez S: oczyscion (30).

Ś kreskowane i niekreskowane równorzędnie; także przez z: abyzmy (często).

t przez th: tho, thako, kthory, Matheusz, żywoth, również bez h.

U na początku stale przez v: vczynić, vbłagać, vbostwo, także w słowach złożonych, np. twarodvstego (73).

W niekiedy przez u w obcych wyrazach: Daid (67).

y często przez i: ktorzi, przikazanie, przigotowanie, Kristus, przyjmuyemy, tim, wsziscy, abismy (112), prziczina, ale także: przykazanie (12).

z często przez s: przes, bes; w przedimku stale s:

s niego, s nim.

ż niekiedy przez ss; naywysssy, wyssszej (52).

Miękczenie spółgłoski bywa prawie zawsze znaczone pomimo następującego i: ocyec, barzyey (80), odpuszczenia (84), mnie (95); zastępuje niekiedy na końcu i: wątp', odstęp' (100), dostęp' (117) także: krew' (87).

Łączenie przeczenia nie i przyimka z (s) jest dowolne.

Formy gramatyczne są prawidłowe, odpowiadają zupełnie danej epoce, są wszystkie w przedruku zachowane.

Słowa i wyrażenia dziś nie używane lub też używane w innym znaczeniu pomieściłem w Słowniczku.

Franciszek Pułaski.

¹ Maciejowski w Piśmiennictwie T. II, str. 494 z notatki, udzielonej sobie przez K. Świdzińskiego, cytuje to dziełko, ale mylnie podaje nazwisko autora „Hadamacyusz”, a tytuł daje nieco skrócony: „Summaryusz Dziesięciora Przykazania Bożego przez Krzysztofa Hadamacyusza, popisany z łacińskiego na polskie”. Sądząc z tego tytułu, przypuszczać można, że wspomniana przez Maciejowskiego książeczka, była pierwszym wydaniem tego dzieła, bo w naszym egzemplarzu czytamy: „teraz nowo wyłożony Roku 1553”. Drugie przypuszczenie: że notatka Świdzińskiego była nieścisłą. I to prawdopodobniejsze. W bibliografii Estreichera T.XVIII, str. 11 notatka Maciejowskiego w całości powtórzona, pod Hadamacyusz, ale żaden egzemplarz nie jest cytowany. Właściwie autor tej książki nazywał się: Imler Krzysztof z Hadamaru, a tytuł w oryginale brzmiał: Summarium Decem Praeceptorum, quo seu in speculo pellucido conspicitur, quibus & quot rationibus

homo in Dei mandatis, etiam in cautis, delinquat. Christophoro Imlero Hadamario autore. Francoforti apud Chr. Egenolphum (1541 r.). Egzemplarz tej rzadkiej dziś książki, znajduje się w bibliotece Uniwersyteckiej w Heidelbergu.

² Dr. Tad. Grabowski wspomina o egzemplarzu z bib. Czartoryskich z datą 1554. Jest to jednak najpewniej omyłka druku, powinno być 1559, bo ani w bibliografiach o tem wydaniu wzmianki, ani w studyach prof. Brücknera i Chrzanowskiego, którzy specjalną uwagę na to dzieło zwrócili, jako na utwór w części Rejowi przypisywany. (Z dziej. lit. kalwiń. 395).

³ Urban Regius, właściwie Rhegius, bo tak sam się podpisywał, jeden z filarów Luterskiego wyznania i bliski Lutra powiernik, organizator reformy w Augsburgu, a potem w Luneburgu. Napisał wielką ilość dzieł teologicznych i polemicznych, z których najważniejsze nosi tytuł: *Formulae cautae loquendi de praecipuis christianae doctrinae locis*. Było ono wydane po raz pierwszy w Wittenberdze w 1535 r. i z tego zapewne wydania Wojewódka powyższe tłumaczenie polskie ułożył (O Regiusie ob. G. Uhlhorn: *Urbanus Regius, Leben und ausgewählte Schriften*. Elberfeld 1861.—Keim: *Schwäbische Reformationsgeschichte*. — A. Wrede: *Einführung der Reformation in Fürstenthum Lüneburg*. Göttingen 1887).

⁴ Czytamy tam: ... aby fałszywa nauka miejsca żadnego u O. M. waszej nie miała, jakoby się tym lepiej O. M. waszej w pamięć wpoilo toż też na pokoju swem czasu swego czytając, co i od kaznodzieje swego często na kazaniu słycha, tedy Urban Regiusa ... książki małe... z łacińskiego języka wiernie i pilnie przełożył.

⁵ *Acta hist. res gest. Polon. illustr. T. IX, N°. 1223 i 1224, str. 426-430.*

⁶ I. c. N° 1132, str. 379. „...Voievodkam et Tricesium jussu Radzivillonis imprimere in Breschie Lithuanico vulgari sermone Lutheranorum nenas et caritillare missam vernaculo contextu...

⁷ I. c. N° 1182, str. 402. „...Bernardus Voyevodka, civis Cracoviensis, distractis rebus suis Brestiam, quae in Lithuania est, commigravit, ubi auctoritate Palatini Vilnensis Radzivilii vertit Lutheranos libros in linguam polonicam, ac in vulgum edit. Emisit jam Brencii catechismum, Luteri item.

⁸ Oto wykaz druków brzeskich XVI w.: R. 1559. 1.) Komentarz Hozeasza (tłumaczenie Lubelczyka i Reja) (Wierzb. 2336);

2) Akta zboru wileńskiego (W. 1332); 3) Bulingera o Prawdziwym przyjmowaniu, ciała i krwi P. Jezusa (W. 1371); 4) Zacius: O pościech (W. 1387); 5) Tegoż Wyznanie wiary (W. 1388); 6) Reja Tłumaczenia dwu listów Lippomana i Radziwiłła. R. 1563. R. 1563. 7) Biblia (W. 235). R. 1566 8) Wtore księgi Łukasza (W. 1428). 9) Falkoniusz: Sprawy i słowa J. Krystusa (W. 1429); R. 1567 Bazylik Cypr. Historia o srog. prześladowaniu Kościoła (W. 285). R. 1569. Berlecyusz Historia Jerz. Kastryota (W. 1450). R. 1597. Ektesis, albo zebranie spraw na synodzie w Brześciu 1597. (W. 3024).

⁹ Leleweł: Bibl. ks. dw. I 195, II 209. Bandtkie: Hist. Druk. I 56. Łukaszewicz: Dzieje kośc. helw. II. 178, 179. Dr. Tad. Grabowski: Z Dziejów literatury kalwińskiej. Rozpr. Ak. Um. Wydz. Fil. S. II T. XXVIII. 429, mówiąc o Biblii, powiada: „wspaniała strona typograficzna była chwałą brzeskich pras Krakowianina Wojewodki”.

¹⁰ I. c.

¹¹ Acta hist. res gest. Polon, illustr. IX. N° 1264. str. 457. Dr. Sabinus do Hozyusza dn. 1 sierpnia 1554: „... impressor ille Brestensis ante unam hebdomadam in fluvio Brestensi est submersus...”.

¹² Pragnącego bliżej się zapoznać z naszymi wywodami odsyłamy do artykułu pomieszczonego przez nas w Pamiętniku Literackim b. r.

¹³ Właściwie, jak to udowodnił x. pr. Warmiński jest ten katechizm przeróbką z katechizmu lutrowego 1529 r., dokonaną przez Lib. Schadzilkę. Jedyne egzemplarz tego katechizmu posiada bibl. Krasieńskich.

¹⁴ Katechizm brzeski ma dekalog ułożony w kalwińskim obrządku w ten sposób, że 2-gie przykazanie równa się trzeciemu, 3-cie czwartemu, i t. d., a 9 i 10 są złączone w jedno.

¹⁵ Pamiętnik Literacki 1908. Zesz. III-ci.

¹⁶ Brückner. M. Rej str. 95.

¹⁷ t. j. o rzeczach, na które możnaby się z katolikami godzić

¹⁸ Brückner. M. Rej, str. 86-90. Chrzanowski.

¹⁹ Że Komentarz Hozeasza w części jest dziełem Reja udowodnił naprzód Chrzanowski w piśmie zbiorowym „Myśl”, Warszawa 1904, str. 41-48, potem rozszerzył to twierdzenie na liczniejsze w tym dziale ustępy Briickner (M. Rej, str. 403-411).

²⁰ Łukaszewicz: Dzieje wyzn. helw., 74, także Liubowicz.

ZBIORY KRASIŃSKICH NA WYSTAWACH POLSKICH I ZAGRANICZNYCH

KOLEKCJE HISTORYCZNE W BIBLIOTECE ORDYNACJI KRASIŃSKICH

KSIĄŻKI Z BIBLIOTEKI ZAŁUSKICH

Pojedyncze egzemplarze książek pochodzących z osiemnastowiecznej Biblioteki braci Załuskich, następnie Rzeczypospolitej, wywiezionej w roku 1794 na rozkaz carycy Katarzyny do Petersburga, trafiły do zbiorów Biblioteki Krasieńskich najprawdopodobniej z innymi przekazywanymi im kolekcjami. Dublety Załuskich, darowywane bądź sprzedawane jeszcze za ich życia, krążyły w następnym stuleciu wśród kolekcjonerów i bibliofilów. Pewną część książek z Biblioteki Załuskich rozsprzedano lub rozkradziono podczas kilkumiesięcznej drogi do Petersburga, one również znalazły się w większości w prywatnych zbiorach. Wiadomo, że były także w księgozbiorze Konstantego Świdzińskiego. Na zachowanych w zbiorze starych druków BOK załuscianach widoczne są ślady ręki Józefa Andrzeja Załuskiego: zapisywane sangwiną oznaczenia, dedykacja dla siostry, Ludwiki Załuskiej oraz przedstawiana na stronie tytułowej czarna pieczęć: „I.A.ZALUSKI”.

KSIĄŻKI Z KSIĘGOZBIORÓW KRÓLEWSKICH I W OPRAWACH DONACYJNYCH

W zbiorach rodzinnych Krasińskich i w powierzanych im Bibliotece kolekcjach nierzadko zdarzały się książki pochodzące z dawnych księgozbiorów monarszych, polskich i obcych, a także egzemplarze w królewskich oprawach donacyjnych, może nieco mniej cenne lecz równie efektownie oprawiane. W kolekcji zachowanych starych druków BOK znajdują się książki z superekslibrisami: Zygmunta III Wazy, Augusta II, Stanisława Augusta Poniatowskiego (wytłoczony złotem maleńki Ciołek) oraz modlitewniki w oprawie donacyjnej Marii Leszczyńskiej, królowej Francji.

KOLEKCJE RODZINNE KRASIŃSKICH

W prywatnej kolekcji Wincentego Krasińskiego, która stanowiła podstawę biblioteki ordynackiej, znajdował się między innymi iluminowany modlitewnik holenderski z XV wieku, zachowany obok czterech innych średniowiecznych rękopisów BOK. Liczne egzemplarze były opatrzone jego imienną pieczętką bądź też wspólnym ekslibrisem małżonków, Wincentego i Marii Urszuli z Radziwiłłów. Przez niemal sto lat przekazywano do BOK księgozbiory, archiwa i pamiątki innych gałęzi rodu: z Krasnego, Sterdyni, Radziejowic,

Krasonsielca. Były wśród nich rękopisy i dyplomy pergaminowe ofiarowane przez Huberta Krasińskiego, autografy Zygmunta Krasińskiego przekazane przez jego wnuka Adama, zbiory radziejowickie Edwarda Krasińskiego i wiele innych cennych obiektów. Zachował się m. in. modlitewnik Emilii Krasińskiej, egzemplarz *Sonetów Adama Mickiewicza* z dedykacją poety dla Waleriana Krasińskiego, dwadzieścia dwa tomy albumów z fotografiami, wycinkami prasowymi i kometarzami Heleny ze Stadnickich Krasińskiej, niektóre dokumenty i książki zgromadzone przez jej syna Edwarda.

KOLEKCJA TOMASZA HUTTEN-CZAPSKIEGO

Tomasz Hutten-Czapski (1711-1784), starosta knyszyński, bibliofil, kolekcjoner dzieł sztuki, właściciel doborowej biblioteki. Jego książki, w znacznej części dzieła obce, głównie łacińskie, francuskie i niemieckie, były opatrywane (na wewnętrznej okładzinie przedniej lub na stronie przytytułowej) ekslibrisem portretowym właściciela, wykonanym przez wybitnego artystę Marcina Deischa. Z tyłu książek wklejano ekslibris herbowy. Księgozbiór ten, wraz z pałacem, w którym zbiory były przechowywane, odziedziczyła w roku 1809 wnuczka Tomasz Czapskiego, Maria Urszula z Radziwiłłów Krasieńska, żona Wincentego Krasieńskiego. W roku 1844 zespół ten wszedł, razem z księgozbiorem Wincentego i innymi zbiorami Krasieńskich, do utworzonej wówczas biblioteki ordynackiej.

KONRAD AJEWSKI
KOLEKCJONERSTWO
TOMASZA CZAPSKIEGO

MUZEUM POLSKIE KONSTANTEGO ŚWIDZIŃSKIEGO

Konstanty Świdziński (1793-1855), historyk, bibliofil, kolekcjoner, biblioman. Twórca wielkiej kolekcji rękopisów, druków, dzieł sztuki, numizmatów, medali, dyplomów, dokumentującej historię i kulturę narodu polskiego. Kilkudziesięciotysięczny zbiór, nazywany przez swego twórcę Muzeum Polskim lub Muzeum Świdzińskiego, stał się po śmierci kolekcjonera przedmiotem publicznych dyskusji, sporów i procesów sądowych za sprawą Aleksandra Wielopolskiego, którego pieczy został powierzony zapisem testamentowym. W roku 1860 przekazano go prawnie jako dar dla ordynata Władysława Krasieńskiego, w marcu 1862 roku książki i dzieła sztuki Świdzińskiego przewieziono do dawnego pałacu Czapskich w Warszawie, siedziby Biblioteki Ordynacji Krasieńskich. Stanowiły najbogatszą kolekcję w jej zbiorach.

KONRAD AJEWSKI
MUZEUM POLSKIE
KONSTANTEGO ŚWIDZIŃSKIEGO

KOLEKCJA HIPOLITA SKIMBOROWICZA

Hipolit Skimborowicz (1815-1880), dziennikarz, bibliograf, bibliotekarz, bibliofil. Współtwórca ożywienia kulturalnego Warszawy w latach 40., zwłaszcza w zakresie czasopiśmiennictwa, gospodarz salonu literackiego i naukowego, związany towarzysko i zawodowo ze środowiskiem demokratyczno-patriotycznym. Redaktor, współredaktor, wydawca wielu postępowych czasopism, między innymi „Gazety Porannej”, „Piśmiennictwa Krajowego”, „Przeglądu Warszawskiego” i „Przeglądu Naukowego”, później „Kuriera Codziennego”, „Tygodnika Ilustrowanego”. Związany więzami osobistymi i intelektualnymi z grupą Entuzjastek, więzień polityczny w latach 1848-1851 (w związku z działalnością żony, Anieli Sokolowskiej). Od roku 1863 do 1871 był pracownikiem Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, przez ostatnie trzy lata pełnił funkcję zastępcy kierownika.

Do zbiorów Biblioteki Ordynacji Krasieńskich trafiła jego kolekcja sztychów i druków z pierwszej połowy XIX wieku, ofiarowana wiele lat po jego śmierci przez ks. Trawińskiego z Wilanowa.

KOLEKCJA JÓZEFA WOLFFA

Józef Wolff (1854-1900) historyk Litwy, heraldyk, genealog. Autor monografii historyczno-monograficznych *Pacowie* (1885), *Ród Gedymina* (1886), a zwłaszcza *Kniaziowie litewskoruscy od końca XIV w.* (1895) zawierającej monografię 112 rodzin kniaziowskich pochodzenia litewskiego, ruskiego i tatarskiego. Opracował też spis *Senatorowie i dygnitarze W. Księstwa Litewskiego 1386-1795* (1885).

Do zbiorów BOK przekazano pośmiertnie księgozbiór Wolffa liczący około 2100 tomów, związany z dziejami Litwy: rękopisy, druki i dokumenty. Szczególną wartość miały odpisy wykonane przez Wolffa z setek tomów *Metryki Litewskiej* oraz wyciągi z dokumentów archiwum kapituły wileńskiej sporządzone przez ks. prałata M. Herburta. Wśród materiałów znajdowało się, w czterech tomach gotowych do druku, opracowanie *Herbarz szlachty litewskiej* – kilkadziesiąt monografii znaczniejszych rodzin litewskich, z filiacją doprowadzoną do połowy XVIII wieku. BOK zamierzała wydać drukiem to monumentalne dzieło Wolffa w roku 1911 – zabrakło jednak środków. Na zachowanych książkach Wolffa, które w Bibliotece Ordynacji Krasieńskich stanowiły odrębny zbiór, widnieje jego pieczęć.

KSIĘGOZBIÓR WŁADYSŁAWA POBÓG GÓRSKIEGO

Władysław Pobóg-Górski (1822-1902) ziemianin, historyk. Po ukończeniu studiów na uniwersytecie charkowskim osiadł w odziedziczonym po ojcu majątku w powiecie mohylewskim. Prowadził aktywną działalność społeczną w środowisku ziemiańskim. W 1872 roku przeniósł się do Żytomierza, a w 1878 do Warszawy, skąd w 1887 roku wyprowadził się do majątku córki.

Realizując swe pasje naukowe i kolekcjonerskie zgromadził bogate archiwum, bibliotekę (głównie dzieła z zakresu historii i literatury polskiej) oraz zbiór rycin i numizmatów. Utrzymywał serdeczne stosunki z historykami, między innymi A. Jabłonowskim, J. Rolle, K. Pułaskim, a jego zbiory były otwarte dla badaczy. Kolekcje sztychów i drzeworytów oraz rękopisów przeznaczył dla Biblioteki Jagiellońskiej, a zbiory biblioteczne ofiarował Bibliotece Ordynacji Krasieńskich – ponad 500 dzieł oraz wiele rękopisów związanych z dziejami Rusi (między innymi rękopis zawierający ważną korespondencję dyplomatyczną z Krymem z lat 1715-1726). W zbiorach BOK księgozbiór Władysława Górskiego stanowił wydzieloną kolekcję.

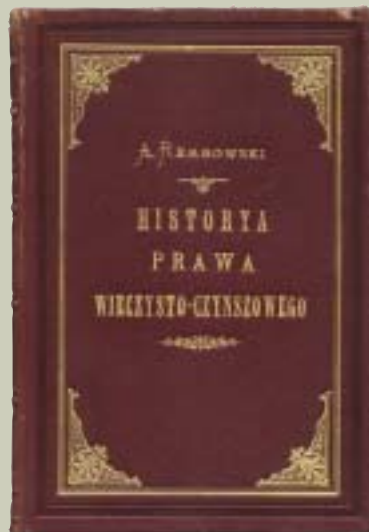
KOLEKCJA JÓZEFA DRÈGE'A

Józef Drège (1866-1908) badacz historii ogrodnictwa w Polsce, zbieracz książek, bibliograf. Zamiłowany bibliofil, zgromadził unikatowy księgozbiór tematyczny obejmujący publikacje z zakresu ogrodnictwa, rolnictwa, gospodarstwa domowego i przyrodoznawstwa, a także stare druki, rękopisy, ryciny, fotografie, albumy polskie i obce z tych dziedzin. Nierzadko były wśród nich cenne uniakty. Książki, opatrzone charakterystycznym ekslibrisem, właściciel zaczął katalogować wspomagany przez bratanicę Helenę. Zgodnie z wolą Józefa Drège'a, jego zbiór przekazano Bibliotece Ordynacji Krasieńskich jako osobną, niepodzielną całość, miał też zostać w pełni skatalogowany. Sporządzony wówczas prowizoryczny spis liczył 4258 pozycji i obejmował druki, rękopisy, fotografie, dyplomy itp., ilustrujące dzieje polskiego ogrodnictwa w najszerszym znaczeniu tego pojęcia. W znacznej części zachowana kolekcja Józefa Drège'a została włączona w Bibliotece Narodowej do różnych kategorii zbiorów.

KOLEKCJA WŁODZIMIERZA SPASOWICZA

Włodzimierz Spasowicz (1829-1906) prawnik, polityk, publicysta, krytyk i historyk literatury. Współzałożyciel i wydawca ważnych czasopism społeczno-kulturalnych: „Ateneum” w Warszawie i „Kraju” w Petersburgu, profesor prawa na Uniwersytecie Petersburskim, członek Akademii Umiejętności. Znamyca literatury polskiej i rosyjskiej, autor licznych prac poświęconych czołowym dziewiętnastowiecznym pisarzom obu narodów. Jego bogata biblioteka miała charakter zawodowy: prawniczy i literacki. Zawierała książki, dokumenty, materiały redakcyjne, teksty autorskie, a także kilka rękopisów na pergaminie oraz zbiór szekspirjanów.

Związany zawodowo i towarzysko z pracownikami Biblioteki Ordynacji Krasieńskich (na stronie tytułowej *Historii prawa wiczysto-czynszowego* dedykacja dla Spasowicza od autora książki, Aleksandra Rembowskiego), zaprzyjaźniony z Ignacym Baranowskim, zapisał swój księgozbiór Bibliotece Ordynacji Krasieńskich. Po śmierci Spasowicza, jego siostra Alicja Hasfortowa dokończyła – opracowywaną przez niego od początku lat 90. XIX wieku – dziewięciotomową edycję jego pism historycznoliterackich (przygotowała do druku ostatni, dziewiąty tom *Pism*). Po zakończeniu prac redakcyjnych przekazała w roku 1909 zbiory brata do BOK wraz z kwotą 4000 rubli na budowę gmachu Biblioteki (dotacji finansowej Edward Krasieński nie przyjął).

KOLEKCJA LEOPOLDA MEYÉTA

Leopold Meyét (1850-1912) adwokat, edytor, publicysta, kolekcjoner. W 1884 roku z inspiracji Meyéta powstało wydawnictwo Spółka Nakładowa Warszawska, w którym ukazało się 16 pozycji w 27 tomach (m.in. dzieła Władysława Smoleńskiego, Bolesława Prusa, Aleksandra Świętochowskiego, Marii Konopnickiej). Jako kolekcjoner interesował się szczególnie okresem romantyzmu, chociaż w jego księgozbiornie znajdowały się także pozycje przypadkowe bądź okolicznościowe, jak „Kalendarz Katolickiego Towarzystwa Dobroczynności przy Kościele Św. Katarzyny w Petersburgu na Rok Pański 1900”, z dedykacją prezesa zarządu tego Towarzystwa. Swoje kolekcje artystyczne zapisał Muzeum Miejskiemu w Warszawie, a książki i autografy literackie Bibliotece Ordynacji Krasieńskich. Zbiór ten obejmował, oprócz cennych druków i rycin, archiwum rodzinne Słowackich i Januszeuskich, autografy utworów Juliusza Słowackiego, jego listy do matki oraz zbiór autografów i fotografii niemal wszystkich współczesnych zbieraczowi literatów (z kilkudziesięciu lat). Pozostawione na Okólniku spłonęły w 1944 roku.

KOLEKCJA KAZIMIERZA REYCHMANA

Kazimierz Reychman (1882-1936) dyplomata, bibliofil, znawca ekslibrisów. Jego zbiór ekslibrisów oraz książek na ich temat należał do największych w Polsce. W 1913 roku, przed wyjazdem do Ameryki Południowej, sprzedał swój księgozbiór Bibliotece Ordynacji Krasieńskich (między innymi zbiór publikacji z dziedziny ekslibrisologii). Lata I wojny światowej spędził za granicą – walczył we Francji, a od 1919 roku pracował w polskiej służbie konsularnej w Argentynie i Brazylii. Z pasji kolekcjonerskiej nie zrezygnował – nawiązane za granicą kontakty sprawiły, że stał się wkrótce właścicielem nowego, pokaznego zbioru.

FOTOGRAFIE BOK W ZBIORACH BIBLIOTEKI NARODOWEJ

Pracownicy Biblioteki Krasieńskich Helena Drège oraz Piotr Dembowski w sali bibliotecznej. Przed 1913 r.

W opustoszałych wnętrzach pawilonu dawnego pałacu Czapskich spakowane zbiory biblioteczne Krasieńskich oczekują na przeniesienie do nowoczesnych pomieszczeń magazynowych w gmachu przy ul. Okólnik 9. Październik 1913. Fotografie ze zbiorów Biblioteki Narodowej.

KRONIKA
BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

1844 - 1944

1844

30 lipca zostaje oficjalnie ustanowiona ordynacja opinogórska hrabiów Krasieńskich. Zapisem w art. 2 jej statutu powołano też Bibliotekę Ordynacji Krasieńskich z siedzibą w części dawnego pałacu Czapskich przy Krakowskim Przedmieściu w Warszawie. Pałac ten wniósł w posagu, wraz z doborowym księgozbiorem Tomasz Hutten-Czapski, jego wnuczka Maria Urszula Radziwiłłówna (1777-1822), żona Wincentego Krasieńskiego (1782-1858), faktycznego twórcy ordynacji i jej biblioteki.

Podstawę ordynackiego księgozbioru stanowiły kolekcje rodzinne, a przede wszystkim zbiory własne Wincentego Krasieńskiego, w których szczególne miejsce zajmowały dokumenty, pamiątki, dzieła sztuki i militaria związane z epoką napoleońską.

Gen. Wincenty Krasieński systematycznie powiększa ordynackie zbiory biblioteczne i muzealne poprzez planowe zakupy oraz przyłączanie kolekcji rodowych, m.in. z Radziejowic (archiwum rodzinne linii oboźnińskiej oraz rękopisy po Radziejowskim – siedemnaście pak i dwie skrzynki).

1844-1858

Gen. Wincenty Krasieński systematycznie powiększa ordynackie zbiory biblioteczne i muzealne poprzez planowe zakupy oraz przyłączanie kolekcji rodowych, m.in. z Radziejowic (archiwum rodzinne linii oboźnińskiej oraz rękopisy po Radziejowskim – siedemnaście pak i dwie skrzynki).

2/14

1856

Najcenniejsze zbiory Wincentego Krasieńskiego (125 obiektów) są prezentowane na „Wystawie starożytności i przedmiotów sztuki” w pałacu hr. Augusta Potockiego w Warszawie.

1858

Umiera gen. Wincenty Krasieński. Zgodnie ze statutem majątek ordynacji (znacznie nadwerżony), a zatem i Bibliotekę, przejmują jego syn, Zygmunt, jakkolwiek ojciec w prywatnym testamencie zupełnie go pominął, czyniąc wykonawcą swej ostatniej woli synową, Elżbę z Branickich Krasieńską.

1859

Po rychłej śmierci Zygmunta Krasieńskiego (trzy miesiące po zgonie ojca) ordynacja przechodzi na jego małoletniego syna Władysława (1844-1873), którego prawnym opiekunem zostaje Ludwik Krasieński (1833-1895) z Krasnego, wkrótce, po ślubie z Elżbą Krasieńką, ojczym młodego ordynata.

1860

Do zbiorów BOK przechodzi księgozbiór po Leonie Napoleonie Łubieńskim z zaleceniem udostępnia go czytelnikom.

Ludwik Krasieński zgłasza chęć przyjęcia do Biblioteki Ordynacji Krasieńskich cennych zbiorów Muzeum Polskiego (ok. 30 tys. wol.)

Ludwik hr. Krasiński.

w związku z zrzeczeniem się przez Aleksandra Wielopolskiego praw do zapisanych mu w testamencie kolekcji Konstantego Świdzińskiego, zmarłego w 1855 r. (na rzecz krewnych testatora).

W czerwcu Ludwik Krasiński wraz z Karolem Krasińskim z Radziejowic podejmują pertraktacje z rodziną Świdzińskich, dotyczące warunków przejęcia opieki nad zbiorami Muzeum Polskiego.

– Ludwika i Karola Krasińskich. Postanowiono, że obu połączonym księgozbiорom zostanie nadany charakter publiczny, zgodnie z wolą twórcy Muzeum Polskiego, Konstantego Świdzińskiego. Zbiory będą przechowywane i udostępniane w dotychczasowej siedzibie biblioteki ordynackiej w Warszawie.

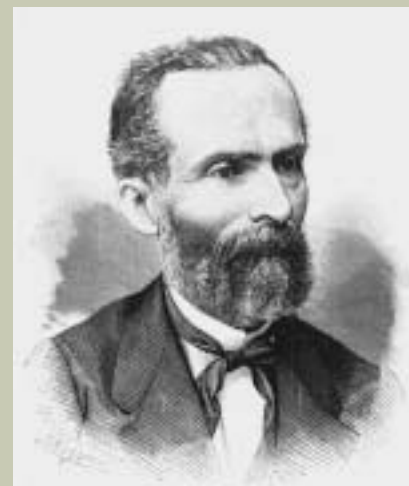

Pracownia w dziale Bibliotek Ord. in. Krasnosielca

28 czerwca podczas spotkania w mieszkaniu Aleksandra Przeddzieckiego określono skład Rady Bibliotecznej (zgodnie z testamentem K. Świdzińskiego). Weszli do niej: Władysław Krasiński, Władysław Małachowski, Aleksander Przeddziecki, Julian Bartoszewicz, Leon Łubieński, Józef Korzeniowski, Józef Ignacy Kraszewski, Kazimierz Wójcicki, Edward Rulikowski, Adam Jakubowski, Ludwik Krasiński. Członkami honorowymi zostali: Erazm Małachowski i Edmund Rulikowski.

3 lipca następuje podpisanie dwóch aktów urzędowych i jednego prywatnego, w których zostały określone warunki przejęcia – w formie darowizny dla ordynata Władysława Krasińskiego – kolekcji K. Świdzińskiego przez Ordynację Krasińskich. Fundusz ustanowiony dla utrzymania połączonych zbiorów stanowić miały: zapis rodziny Świdzińskich na Sulgostowie (9 tys. rubli) oraz wieczyste renty na Krasnem (15 tys. rubli) i na Krasnosielcu (6 tys. rubli)

Karol Krasiński przekazał Bibliotece swój księgozbiór (z Krasnosielca) liczący 1692 dzieła w 2117 tomach.

Bibliotekarzem Biblioteki Ordynacji Krasińskich i Muzeum Polskiego zostaje Władysław Chomętowski, który w latach następnych będzie przyjmował do BOK i opracowywał połączone zbiory Konstantego Świdzińskiego i ordynacji Krasińskich. Podejmie także prace edytorskie.

1861

W lipcu Świdzińscy rozpoczynają, z opóźnieniem, przekazywanie zbiorów Muzeum Polskiego do Falent, majątku A. Przeddzieckiego, gdzie odbiera je, w liczbie 46 pak, i wstępnie porządkuje W. Chomętowski.

28 listopada, po wielomiesięcznych staraniach, zezwolono, ukazem carskim, na przewiezienie zbiorów Świdzińskiego do Warszawy i włączenie ich do Biblioteki Ordynacji Krasieńskich.

Aleksander Wielopolski, kończąc wieloletni spór o losy Muzeum Polskiego, przekazuje Krasieńskim krakowski księgozbiór Konstantego Świdzińskiego.

1862

Według katalogu sprzedanego przed przyjęciem kolekcji Świdzińskiego, księgozbiór rodowy Krasieńskich zgromadzony w dawnym pałacu Czapskich liczy 4 688 dzieł, w większości historycznych i literackich.

27 marca przewieziono do Warszawy zbiory Muzeum Polskiego zostają protokolarnie przekazane do Biblioteki Ordynacji Krasieńskich i umieszczone w bocznym skrzydle dawnego pałacu Czapskich (od strony ul. Berga, obecnie Traugutta). Kolekcje Świdzińskiego włączone do zbiorów BOK liczyły łącznie: 21 912 dzieł w 25 317 tomach, 1031 rękopisów, 12 492 ryciny, ok. 3000 monet, 246 zabytków archeologicznych oraz 136 obrazów.

4/14

1865

Opiekę nad Biblioteką Ordynacji Krasieńskich przejmuje, po osiągnięciu pełnoletności, hr. Władysław Krasieński (1844-1873), syn Zygmunta.

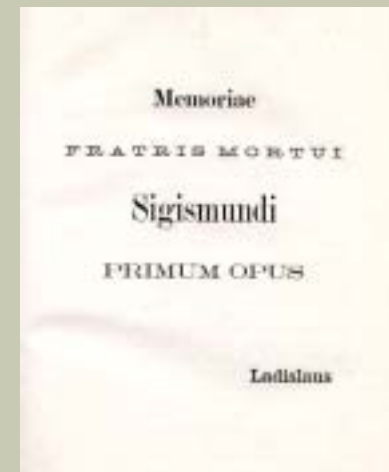
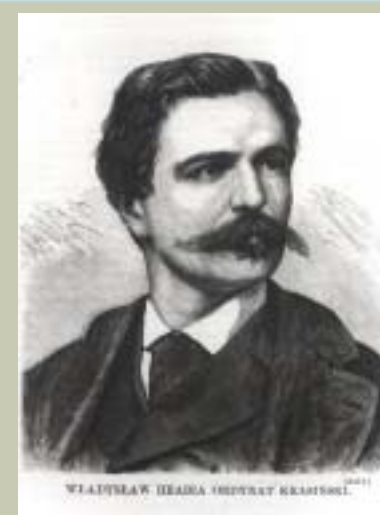
1866

W listopadzie powraca do BOK archiwum radziejowickie zarekwirowane przez władze carskie.

Powstaje program serii wydawnictw źródłowych o nazwie: Biblioteka Ordynacji Krasieńskich, opracowany przez nowego ordynata i realizowany na jego koszt w związku z niewywiązywaniem się Świdzińskich z przyjętych zobowiązań finansowych.

1868

Ukazuje się pierwszy tom serii Biblioteka Ordynacji Krasieńskich. Jest to edycja naukowa *Diariusza sejmu piotrkowskiego r. p. 1565, poprzedzonego kroniką 1559-1562*, w opracowaniu Władysława Chomętowskiego. Pierwszy tom serii, tak jak i następne, opatrzył przedmową Władysław Krasieński, który, rozpoczynając działalność wydawniczą Biblioteki, poświęcił *Diariusz* pamięci swego ojca, Zygmunta Krasieńskiego.

1869-1872

Ukazują się w kolejnych latach cztery tomy akt podkanclerskich, poselskich i korespondencji biskupa Franciszka Krasińskiego z lat 1558-1576 (w serii Biblioteka Ordynacji Krasińskich).

1873

We Francji umiera Władysław Krasiński, opiekę nad jego nieletnim synem Adamem, a tym samym ponownie nad ordynacją oraz Biblioteką, obejmuje Ludwik Krasiński.

1874

Do zbiorów Biblioteki Ordynacji Krasińskich trafia cenny zbiór dyplomów pergaminowych i rękopisów, nabyty od Romualda Hubeego.

1875

Odbywa się pierwsze posiedzenie Rady Redakcyjnej, powołanej umową z 1860 r. do opieki nad wydawnictwami BOK. Po uzyskaniu gwarancji wpłat od Świdzińskich, opublikowano pierwszy tom nowej serii wydawnictw, noszącej podwójną nazwę: Biblioteka Ordynacji Krasińskich – Muzeum Konstantego Świdzińskiego, a ogłaszanej „nakładem Świdzińskich”. Są to *Korespondencje Jana Karola Chodkiewicza, poprzedzone opisem rękopisów z Archiwum Radziwiłłowskiego*, w opracowaniu W. Chomętowskiego.

5/14

1876

Umiera Władysław Chomętowski. Jego prywatny księgozbiór powiększa, zgodnie z jego wolą, zbiory BOK.

Obowiązki bibliotekarza oraz edytora dokumentów rękopiśmiennych BOK przejmuje Ignacy Janicki (1823-1886), dawny wychowawca synów Zygmunta Krasińskiego.

1878-1885

W opracowaniu Janickiego ukazują się kolejne tomy serii Biblioteka Ordynacji Krasińskich-Muzeum Konstantego Świdzińskiego, między innymi *Pamiętniki J.W. Poczobuta Odlanickiego*, *Akta historyczne do panowania Stefana Batorego*, *Pamiętniki do historii życia i czynów Jana III Sobieskiego*.

1886

Po śmierci Ignacego Janickiego, jego następcą w BOK zostaje Aleksander Rembowski (1847-1906), historyk państwa i prawa, badacz, wydawca wielu źródeł historycznych BOK.

Pracę w Bibliotece rozpoczyna też Józef Wolski (1862-1931), w którego gestii pozostają sprawy biblioteczne.

1891

Osiąga pełnoletność ordynat Adam Krasieński (1870-1909), jednak z powodu złego stanu zdrowia, a także studiów za granicą przejmujecie swe obowiązki w ograniczonym zakresie. W Bibliotece opiekujecie się pracami wydawniczymi.

22 października Adam Krasieński przejmujecie aktem notarialnym zobowiązania Świdzińskich wobec Biblioteki, ustanawiając zarazem dla niej rentę wieczystą w kwocie 450 rubli rocznie.

Ludwik Górski i Kazimierz Krasieński ofiarowujecie Bibliotece ważne zbiory ze Sterdyni (archiwa Butlerów i Ossolińskich).

1893

Ukazuje się, po kilku latach, nowy tytuł serii Biblioteka Ordynacji Krasieńskich–Muzeum Konstantego Świdzińskiego, pierwszy przygotowany przez Aleksandra Rembowskiiego – *Rokosz Zebrzydowskiiego. Materiały historyczne*.

1895

Po śmierci Ludwika Krasieńskiego, ordynat Adam Krasieński obejmuje opiekę nad całą ordynacją. Jego aktywność publiczna oraz decyzje finansowe i merytoryczne dotyczące Biblioteki nadajecie jej działalności wysoką rangę, co w połączeniu z osobistymi kontaktami ordynata przyczynia się też do wzbogacania zbiorów o dary i depozyty.

6/14

Pracę w BOK podejmuje Wiktor Ziajowski, magazynier, pracownik czytelni, związany z Biblioteką Krasieńskich przez czterdzieści sześć lat, niemal do końca jej istnienia.

Ukazuje się następny tom serii BOK w opracowaniu A. Rembowskiiego – *Diariusz wojny moskiewskiej 1633 r.*

1897

Biblioteka nabywa znaczną część wyprzedawanych przez Józefa Weysenhoffa zbiorów, między innymi 60 tek materiałów do dziejów Polski, głównie w XVII wieku.

1899

Wychodzą drukiem monumentalne *Źródła do historii pułku polskiego lekkokonnego gwardii Napoleona I*, których edytorem jest A. Rembowski, a nakładcą ponownie, obok Świdzińskich, ordynacja Krasieńskich. Jest to najobszerniejsza, najstaranniej i najokazalej wydana publikacja BOK.

1900

Do Biblioteki wpływa, dzięki zabiegom Adama Krasieńskiego księgozbiór i archiwum Józefa Wolffa, zawierajecie cenne materiały do dziejów Litwy, odpisy dokumentów oraz rękopis czterotomowego *Herbarza szlachty litewskiej*.

1901

Zapada decyzja o oddzieleniu obowiązków bibliotekarza od zadań redaktora wydawnictwa, którym nadal pozostaje A. Rembowski. Nowym bibliotekarzem, dyrektorem BOK, mianowano Józefa Kallenbacha (1861-1929), historyka literatury, badacza poezji romantycznej, zwłaszcza twórczości Juliusza Słowackiego i Zygmunta Krasińskiego.

Trwają prace nad inwentaryzacją księgozbioru zainicjowane przez Józefa Kallenbacha, prowadzone przy udziale Franciszka Pułaskiego.

1904

Od 1 września, w wyniku rezygnacji Józefa Kallenbacha z funkcji dyrektora Biblioteki Ordynacji Krasińskich, na stanowisku tym pracuje historyk Stanisław Kętrzyński (1876-1959).

1902

Przestaje pracować w Bibliotece, po kilkunastu latach pełnienia obowiązków pomocnika bibliotekarza, Zygmunt Wolski.

1903

Zbiory Biblioteki powiększają się o fragment bogatej kolekcji (rękopisy, druki) Władysława Pobóg-Górskiego, przekazanej BOK przez jego córkę (druga część zawierająca sztychy i drzeworyty trafiła do Biblioteki Jagiellońskiej).

Ukazuje się kolejny tom serii wydawniczej Biblioteka Ordynacji Krasińskich – *Głos wolny króla Stanisława Leszczyńskiego*.

W kwietniu obowiązki pomocnika bibliotekarza w BOK obejmuje historyk Franciszek Pułaski (1875-1956), wcześniej sekretarz i bibliotekarz Adama Krasińskiego.

1905

Rozpoczynają się systematyczne prace inwentaryzacyjne i katalogowe prowadzone przez Kętrzyńskiego i Pułaskiego, powstaje pierwszy katalog alfabetyczny, rozpoczęto wydzielenie dubletów i porządkowanie księgozbioru.

Zapoczątkowanie prac, z inicjatywy Adama Krasińskiego, nad nową serią wydawniczą: *Collectanea Biblioteki Ordynacji hr. Krasińskich*, która służyć miała prezentacji cennych zabytków ze zbiorów rękopisów i starych druków BOK.

1906

Znaczna część księgozbioru Aleksandra Rembowskiego trafia po jego śmierci do BOK, na mocy zapisu testamentowego.

1907

Ukazuje się kolejny tom serii Biblioteka Ordynacji Krasińskich-Muzeum Świdzińskiego, zatytułowany *Źródła do poselstwa Jana*

Gnińskiego wojewody chełmińskiego do Turcji w latach 1677-1678, w opracowaniu Franciszka Pułaskiego.

1908

Serię Collectanea Biblioteki Ordynacji hr. Krasińskich inauguruje *Katechizm brzeski 1553/1554*, ogłoszony jako „nowodruk” z unikatowego egzemplarza ze zbiorów Biblioteki Ordynacji Krasińskich.

Do Biblioteki trafia interesujący księgozbiór po zmarłym Józefie Drège'u, obejmujący liczne publikacje z zakresu ogrodnictwa, rolnictwa, gospodarstwa domowego i przyrodoznawstwa, a także stare druki, rękopisy, ryciny, fotografie, albumy polskie

i obce związane z tą problematyką (według prowizorycznego spisu 4258 pozycji).

1909

Umiera bezdzietnie Adam Krasiński, ostatni ordynat linii opinogórskiej. W testamencie zapewnił Bibliotece stosownym legatem rentę wieczystą na systematyczne zakupy książek oraz finansowanie pracy bibliotekarzy i funkcjonowania instytucji. Przekazał też cenne archiwum rodzinne (m.in. materiały związane z Wincentym i Zygmuntem Krasińskimi).

8/14

Ordynacja przechodzi na linię oboźnińską rodu, którą reprezentuje Józef Krasiński (1848-1918) z Radziejowic. Poważnie chorego ordynata od początku zastępuje syn Edward (1870-1940). Biblioteka zyskuje oddanego, twórczego opiekuna, traci jednak prawo do siedziby w pałacu Czapskich (odziedziczonym przez innego członka rodu).

Wychodzi drugi tytuł serii Collectanea – *Dialog Palinura z Charonem, utwór Pseudo-Lukiana w tłumaczeniu Biernata z Lublina*, fragment unikatowego, szesnastowiecznego druku z oficyny Wietora, odnaleziony w starej oprawie przez Franciszka Pułaskiego.

1 października pracę w Bibliotece rozpoczyna, jako pomocnik S. Kętrzyńskiego, Ignacy Tadeusz Baranowski (1879-1917), wkrótce dyrektor BOK. Od tego roku pracują też Helena Julia Drège (1888-1956), Piotr Dembowski (1840-1928), Jan Plinkiewicz.

1910

Po śmierci mec. Mierosławskiego Biblioteka otrzymała jego księgozbiór (ok. 1000 tomów) o tematyce historyczno-ekonomicznej. Do Biblioteki trafiają też zbiory po Włodzimierzu Spasowiczu, przekazane, zgodnie z jego wolą, przez siostrę, Alicję ze Spasowiczów Hasfortową.

5 marca Edward Krasieński realizując swoje wcześniejsze zamierzenia, nabywa plac w Warszawie, przy ul. Okólnik 9, jako miejsce pod przyszłą siedzibę zbiorów bibliotecznych i muzealnych ordynacji. Fundusze na ten zakup uzyskuje ze sprzedaży rodzowego majątku Radziejowice.

W kwietniu E. Krasieński zleca architektowi Juliuszowi Nagórskiemu wykonanie projektu gmachu Biblioteki oraz opracowanie kosztorysu budowy.

Ukazuje się nowy tomik „collectaneów” – *Inwentarze pałacu Krasieńskich, później Rzeczypospolitej*, przygotowany do druku przez Ignacego Baranowskiego oraz *Inwentarz zbrojowni* opracowany przez Franciszka Pułaskiego.

Edward Krasieński odbywa wraz z Ignacym Baranowskim podróże zagraniczne (Austria, Francja, Niemcy, Belgia) w celu zapoznania się z nowoczesnymi rozwiązaniami w budownictwie bibliotecznym i muzealnym oraz z organizacją pracy w dużych europejskich instytucjach kultury.

Z końcem roku ustępuje ze stanowiska dyrektora BOK Stanisław Kętrzyński, zatrzymując przez następnych pięć lat, na prośbę ordynata Edwarda Krasieńskiego, ogólny nadzór nad Biblioteką.

9/14

1911

Z początkiem stycznia dotychczasowy pomocnik bibliotekarza, historyk Ignacy Tadeusz Baranowski zostaje dyrektorem Biblioteki Ordynacji Krasieńskich.

W coraz intensywniej prowadzone prace architektoniczne i budowlane związane z przyszłą siedzibą Biblioteki przy Okólniku włącza się inż. Henryk Gay, projektant i następnie realizator części magazynowej gmachu.

Poza bieżącymi znacznymi nabytkami poczynionymi w tym okresie przez Edwarda Krasieńskiego dla Biblioteki, ordynat przekazał zbiory z Radziejowic, a jego matka, Helena ze Stadnickich Krasieńska – kolekcję cennych rękopisów.

1912

Z początkiem roku przestaje pracować w BOK Franciszek Pułaski.

Od 1 stycznia na stanowisku bibliotekarskim zajmowanym dotychczas przez Pułaskiego zatrudniono Augusta Zaleskiego (1883-1972).

Funkcję wicedyrektora w Bibliotece Ordynacji Krasieńskich obejmuje historyk Witold Kamieniecki (1883-1964), przyszły dyrektor BOK w latach 1936-1939.

Do Biblioteki wpływa dar Leopolda Méyeta – księgozbiór, obszer-
na kolekcja XIX-wiecznych rękopisów literackich, archiwum ro-
dzinne Słowackich i Januszewskich, autografy utworów Juliusza
Słowackiego, jego listy do matki oraz mickiewicziana.

Pracę w BOK podejmuje Maria Gorzechowska (1883-1961).

Trwają prace budowlane na Okólniku wykonywane przez polską
firmę Martens i Daab, a prowadzone pod osobistym nadzorem
Edwarda Krasieńskiego.

10 grudnia, w setną roczni-
cę urodzin Zygmunta Kra-
sieńskiego, odbywa się uro-
czyste poświęcenie funda-
mentów pod gmach Biblio-
teki, połączone z wmurowa-
niem aktu erekcyjnego.

1913

Pod koniec pierwszej połowy roku firma Martens i Daab wykoń-
czyła główne skrzydło magazynowe gmachu na Okólniku. Na sze-
ściu piętrach ustawiono żelazne ruchome regały o łącznej długości
dwa i pół kilometra (wykonawcą było przedsiębiorstwo „Żeleziński”).

Zakupiono, oferowany przez Kazimierza Reychmana przed jego
wyjazdem z Polski, zbiór ekslibrisów oraz tematyczny księgozbiór,
jeden z największych w Polsce.

10/14

W październiku rozpoczyna się –
trwająca cztery tygodnie i doko-
nywana przez osiem osób – prze-
prowadzka zbiorów BOK (1400
pak) z pałacu Czapskich (Krakow-
skie Przedmieście) do wykończone-
go już skrzydła magazynowego
w gmachu przy ul. Okólnik.

1914

W styczniu ponownie udostępnio-
no użytkownikom zbiory biblio-
teczne, otwierając prowizoryczną,
niewielką czytelnię w lokalu znaj-
dującym się na parterze lewej ofi-
cyny mieszkalnej gmachu, w czę-
ści przylegającej do magazynów;
przedłużono też godziny otwarcia
Biblioteki dla czytelników.

Rozpoczęto intensywne rozbudo-
wywanie zbiorów poprzez zakupy
i dary.

Jesienią, w związku z wydarzenia-
mi I wojny światowej, następuje
wstrzymanie budowy gmachu Bi-
blioteki na Okólniku.

Fragment dolny sali. Od góry do dołu: pp. Jodko-
Kamieniecki, Zaleski, Plinkiewicz, Gorzechow-
ska, Drogę, Kowarski, Dembowski (przy filarze).

Wagonetka do rozwożenia książek po
bibliotece.
Fot. Maryana Fukan.

W grudniu przestaje pracować w Bibliotece Ordynacji Krasińskich August Zaleski, przyszedłszy minister spraw zagranicznych.

1915

Pod kierunkiem Ignacego Baranowskiego zakończono prace nad katalogiem rzeczowym i działowym zbiorów (karty wypełniane na maszynie do pisania), który udostępniono użytkownikom. Rozpoczęto tworzenie działów: rękopisów, dyplomów, starych druków, rycin i map.

Ukazuje się drukiem katalog rękopisów BOK opracowany przez Franciszka Pułaskiego (w znacznym stopniu na podstawie materiałów przygotowanych wcześniej przez S. Kętrzyńskiego) – *Opis 815 rękopisów Biblioteki Ord. Krasińskich*.

Od jesieni odnotowuje się znaczny wzrost frekwencji i zainteresowania zbiorami Biblioteki Ordynacji Krasińskich (około 3000 odwiedzin rocznie). Biblioteka czynna jest 42 godziny tygodniowo (w poniedziałki, środy i piątki również wieczorem).

Przestaje pracować w BOK Witold Kamieniecki.

1915-1917

Podczas wojny Biblioteka służyła pomocą innym instytucjom i właścicielom zbiorów, ukrywając dokumenty i kolekcje zagrożone rekwizycją przez Rosjan, a następnie Niemców. Przechowano między innymi akta unii horodelskiej i lubelskiej z archiwum nieświeskiego, inwentarze zamku królewskiego w Warszawie, archiwum POW.

11/14

1917

Ukazuje się publikacja autorstwa I. Baranowskiego – *Biblioteka Ordynacji hr. Krasińskich w Warszawie*. Zbiory BOK liczą ponad 77 000 dzieł w dwustu kilkudziesięciu tysiącach tomów, 700 pergaminowych dyplomów, około 7000 rękopisów, kilka tysięcy planów i map.

26 listopada umiera niespodziewanie Ignacy Tadeusz Baranowski, co stanowi dotkliwą stratę dla Biblioteki.

Funkcję kierownika Biblioteki Ordynacji Krasińskich powierzono przejściowo Helenie Drège (do końca 1919 r.).

1918

Umiera Józef Krasiński. Ordynację oficjalnie przejmuje Edward Krasiński, od dziecięciu lat faktyczny opiekun Biblioteki.

Po dotkliwych stratach wojennych, jakie poniosła ordynacja, budowa gmachu Biblioteki nie została wznowiona z powodu braku funduszy na dalsze prace. Część gotowych lokali w obu skrzydłach mieszkalnych wynajęto w celach zarobkowych.

1920

W styczniu dyrektorem Biblioteki Ordynacji Krasińskich zostaje Jan Muszkowski (1882-1953), bibliotekarz i bibliograf. Pod jego kierunkiem BOK staje się wyspecjalizowanym, wysoko cenionym warsztatem pracy naukowej.

Z Biblioteki odchodzi Helena Drège.

Lata 20.

Zbiory BOK w pierwszych powojennych latach, z powodu wstrzymania zakupów, są rozbudowywane niemal wyłącznie dzięki darom.

Wznowiono, dzięki wpływom z wynajęcia części pomieszczeń, prace budowlane we frontowej części gmachu na Okólniku.

1924

W centralnej części gmachu, nad drzwiami do sali bibliotecznej umieszczono tablicę, na której powtórzony został tekst aktu erekcyjnego, zamurowanego w fundamentach przyszłej siedziby BOK.

1926

Systematycznie wzrasta, dzięki powiększonej czytelnicy i coraz lepiej opracowanym zbiorom, liczba czytelników (7500 odwiedzin rocznie).

12/14

1927

Rozpoczął się ostatni etap prac wykończeniowych w gmachu Biblioteki i Muzeum Ordynacji Krasińskich.

1928

Pracę etatową w Bibliotece podejmuje Maria Hornowska, autorka ogłoszonego dwa lata później katalogu *Rękopisy Biblioteki Ordynacji Krasińskich dotyczące dziejów szkolnictwa polskiego*.

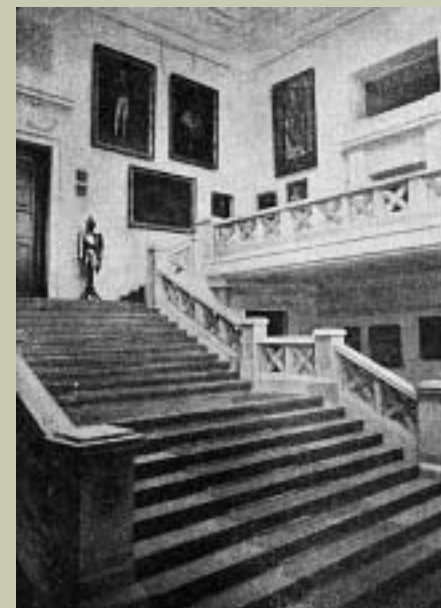
1929

Dzięki korzystniejszej sytuacji finansowej zintensyfikowano zakupy do zbiorów, wpływają też liczne dary, m.in. E. Krasińskiego, K. Morawskiego, „Wiadomości Literackich”.

1930

W czerwcu całkowicie wykończony pałac przy Okólniku został przekazany do użytku; pomieścił wszystkie zbiory biblioteczne oraz bogate muzealia oraz kolekcję dzieł sztuki ordynacji Krasińskich.

W związku z planowaną uroczystością otwarcia Biblioteki i Muzeum Ordynacji Krasińskich, ukazują się okolicznościowe publikacje: katalog rękopisów, sprawozdanie z działalności oraz zarys dziejów Biblioteki Ordynacji Krasińskich.

2 grudnia, w siedemdziesiątą rocznicę połączenia Biblioteki z Muzeum Polskim, odbyła się uroczystość otwarcia nowej siedziby zbiorów bibliotecznych i muzealnych Krasińskich, z udziałem prezydenta Rzeczypospolitej

Polskiej Ignacego Mościckiego oraz najwyższych władz państwowych i kościelnych. Gości zwiedzających biblioteczne i muzealne wnętrza sfotografowano w galerii na drugim piętrze.

1933

W nocy z 29 na 30 listopada pałac na Okólniku został okradziony. Łupem złodziei, którzy dostali się do gmachu przez szklany dach, padły przede wszystkim cenne muzea eksponowane w reprezentacyjnej części gmachu.

1935

Przestaje pracować w BOK Jan Muszkowski. Kierownictwo Biblioteki przejmuje osobiście ordynat Edward Krasiński.

1936

W styczniu stanowisko dyrektora BOK obejmuje Witold Kamieniecki.

Do wybuchu II wojny światowej Biblioteka Ordynacji Krasińskich funkcjonuje jako ceniony w kraju i w Europie warsztat naukowy.

1939

24 i 25 września w gmach Biblioteki trafiają bomby, niszcząc centralną część budynku z salą biblioteczną i księgozbiorem podręcznym.

Niemcy zamykają Bibliotekę Ordynacji Krasińskich (do sierpnia 1940). Zbiorami opiekuje się Wiktor Ziajowski.

1940

W sierpniu Edward Krasiński przekazuje opiekę nad Biblioteką prof. Stanisławowi Kętrzyńskiemu. Prowadzone są prace zabezpieczające, porządkowe. Uczestniczą w nich m.in.: Józef Siemieński, Janusz Woliński, Marian Łodyński, Wiktor Ziajowski.

8 grudnia, w wieku siedemdziesięciu lat umiera, zamęczony w obozie koncentracyjnym w Dachau, ordynat Edward Krasiński.

1941

W maju władze niemieckie włączyły Bibliotekę Ordynacji Krasińskich do Staatsbibliothek Warschau (instytucji utworzonej 27 lipca 1940 roku z Biblioteki Narodowej i Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie).

Rozpoczęło się przemieszczanie zbiorów bibliotecznych. Druki nowsze BOK, polskie i obce, trafiły do Bibliotek: Narodowej i Uniwersyteckiej. Do pałacu na Okólniku przeniesiono zbiory specjalne obu tych bibliotek i połączono z rękopisami, starymi drukami, zbiorami muzycznymi i teatralnymi, kartograficznymi i ikonograficznymi Krasińskich.

1942-1944

Trwają prace nad porządkowaniem zbiorów. Przy połączonych kolekcjach rękopiśmiennych w gmachu Krasińskich (ok. 50 tysięcy jednostek) pracują: Stanisław Bodniak, Irena Śliwińska, Józef Zathey.

1944

Po wybuchu powstania warszawskiego podjęto w Bibliotece działania zabezpieczające zbiory: organizowane były całodobowe dyżury, najcenniejsze zbiory przenoszono do piwnic.

5 września gmach Biblioteki Ordynacji Krasińskich został zbombardowany. Zburzone zostały niemal całkowicie magazyny, na wyższych piętrach wybuchł pożar, który strawił znaczną część zbiorów. Pewną ich partię uratowano, wyrzucając woluminy przez okna na podwórze. Zbiory ukryte w piwnicach pozostały nienaruszone.

W połowie października oddziały Brandkommando, na specjalny rozkaz władz niemieckich, podpaliły wszystkie pozostałe jeszcze w gmachu Biblioteki zbiory. Łącznie „na Okólniku” spłonęło niemal 80 000 starych druków (w większości cenne polonika z XVI-XVIII wieku), 26 000 rękopisów, 2500 inkunabułów, 100 000 rysunków i grafik, 50 000 nut i teatraliów. Przepadły bogate zbiory kartograficzne, duża część katalogów i inwentarzy.

W listopadzie, specjalna komisja polsko-niemiecka, której powołanie zapewniał akt kapitulacji Warszawy, odnalazła w spalonej siedzibie Biblioteki popioły najcenniejszych, bezpowrotnie utraconych zażytków polskiego i europejskiego piśmiennictwa oraz nieliczne częściowo spalone woluminy trzech warszawskich księżnic: Biblioteki Narodowej, Biblioteki Uniwersyteckiej oraz – unicestwionej wraz ze swą siedzibą – Biblioteki Ordynacji Krasińskich.

KRONIKA WOJENNA
BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH
1939 - 1944

1913. STAN ROBÓT PRZY NOWEJ BIBLIOTECE ORDYNACJI HR. KRASIŃSKICH, WEDŁUG PROJEKTU ARCHITEKTA H. GAYA.

KRONIKA BUDOWY GMACHU BIBLIOTEKI I MUZEUM ORDYNACJI KRASIŃSKICH WARSZAWA, UL. OKÓLNIK 9

1909 - 1930

GMACH BOK W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ

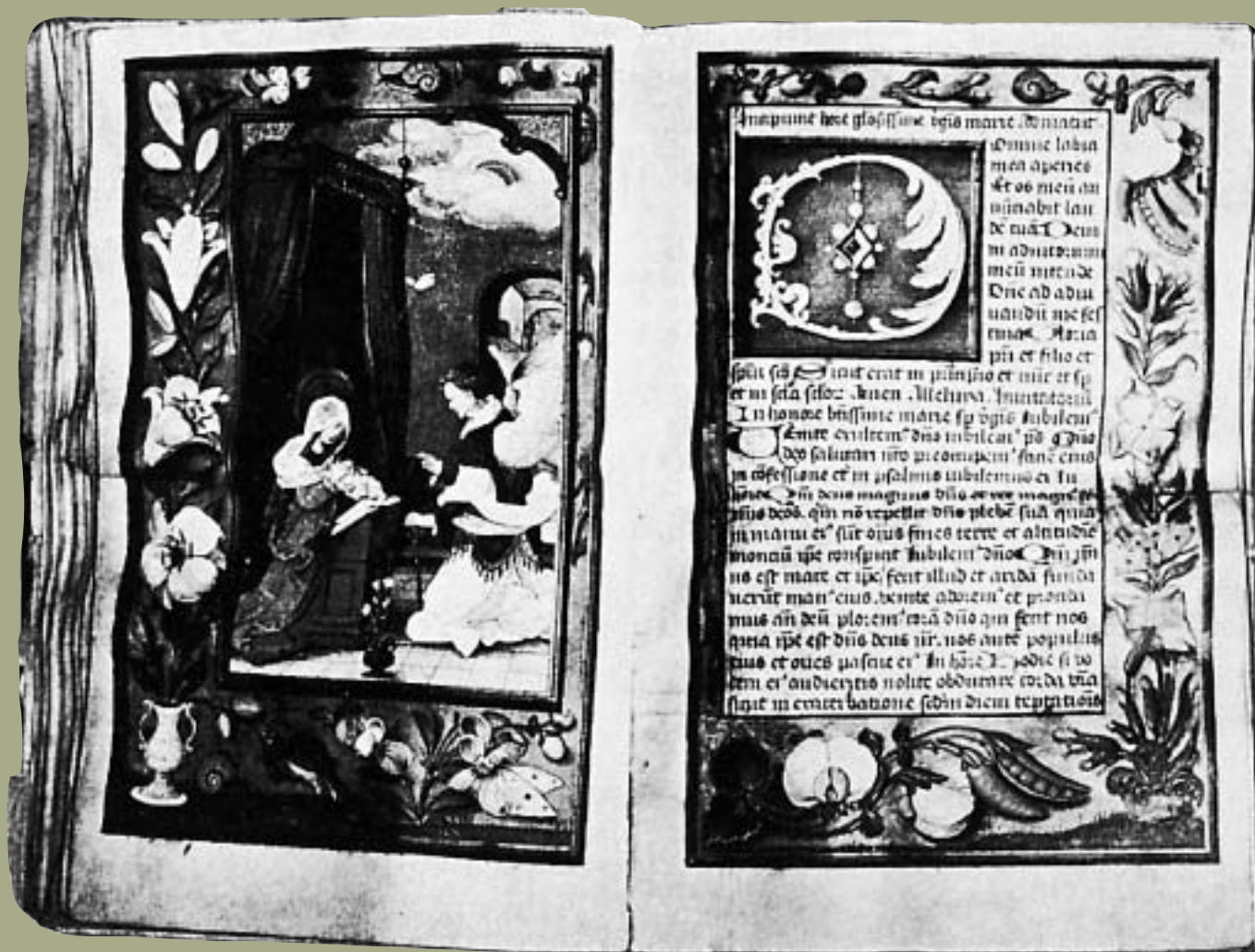
Gmach przy Okólniku ucierpiał już podczas wrześniowych walk o Warszawę. Podczas bombardowania stolicy uległa zniszczeniu w dniach 24 i 25 września 1939 roku centralna, reprezentacyjna część pałacu wraz z salą biblioteczną i doborowym księgozbiorem podręcznym. W następnych miesiącach Biblioteka była zamknięta, prace nad porządkowaniem i zabezpieczaniem zbiorów podjęto w sierpniu 1940 roku. Od maja 1941 gmach BOK stał się siedzibą III oddziału Staatsbibliothek Warschau. Złożono w nim, obok pozostawionych tu cymeliów i kolekcji specjalnych Krasieńskich, najcenniejsze zbiory największych bibliotek warszawskich: Narodowej i Uniwersyteckiej. W czasie powstania warszawskiego w gmachu na Okólniku trwały prace nad zabezpieczaniem zbiorów, najcenniejsze przenoszono do piwnic. Na początku września 1944 roku w gmachu BOK ulokowano Departament Spraw Wewnętrznych. 5 września, podczas bombardowania budynku niemal całkowicie zostały zburzone magazyny biblioteczne, zwłaszcza środkowe piętra: drugie, trzecie i czwarte. Pożar strawił znaczną część księgozbioru. Po kapitulacji, w połowie października, podczas celowego niszczenia Warszawy, gmach Biblioteki oraz złożone w nim najcenniejsze zabytki piśmiennictwa, do tego momentu jeszcze zachowane, z premedytacją spalono.

PRZEDWOJENNE KATALOGI I INWENTARZE

Z zachowanych katalogów BOK: ręcznie wypisane karty starych druków oraz dziewiętnastowiecznych wydawnictw ciągłych.

ZBIORY BOK ZACHOWANE NA PRZEDWOJENNYCH REPRODUKCJACH

Liber precum (Modlitewnik).

Kodeks pergaminowy w języku łacińskim, iluminowany. XV w. 149 k. + 3 k. papier., 17x11,5 cm.

Oprawa z XIX wieku (czarna skóra). Na k. 2 papierowej napisy: „*Ce beau manuscrit contient huit grandes miniatures de la plus grande beaute. Les bordures representent sur un fond d'or des fleurs, des fruits et des insectes... Il est de la Bibliotheque du Prince de Soubise*”.

Sygn. nr inw. 20 (Pułaski, Katalog nr 49).

Kodeks spisany po roku 1484, gdyż w pierwszej modlitwie po kalendarzu jest wzmianka o papieżu Innocentym VIII (1484-1492).

Na k. 13 verso miniatura *Zwiastowanie*.

Reprodukcja zamieszczona [w:] Franciszek Sie-dlecki *Biblioteka Ordynacji Krasieńskich „Grafika”* 1930 z. 2.

Liber precum (Modlitewnik).

Kodeks pergaminowy w języku łacińskim, iluminowany. XV w. 149 k. + 3 k. papier., 17x11,5 cm.

Oprawa z XIX wieku (czarna skóra). Na k. 2 papierowej napisy: „*Ce beau manuscrit contient huit grandes miniatures de la plus grande beaute. Les bordures representent sur un fond d'or des fleurs, des fruits et des insectes... Il est de la Bibliotheque du Prince de Soubise*”.

Sygn. nr inw. 20 (Pułaski, Katalog nr 49).

Kodeks spisany po roku 1484, gdyż w pierwszej modlitwie po kalendarzu jest wzmianka o papieżu Innocentym VIII (1484-1492).

Na k. 28 — Dawid i Betsabea.

Reprodukcja zamieszczona [w:] Franciszek Siedlecki *Biblioteka Ordynacji Krasieńskich* „Grafika” 1930 z. 2.

OVIDIVS.

Albo przeciwko płomienistej miłości
Książ dwoie. Przez Malchera Kurzolewczyka
w Polski język z Łacińskiego przełożone.
Wszytkim stanu w Helakiego ludziom
potrzebne y pożyteczne.

Ocia si tollas periere Cupidinis Arcus,
Ovidius. 1. de remedio Amoris.

Bierz kto meznego/ Żołnierza przed oczy/
Ktoremu fejeszcie/ powoli sie toczy.
Weźmi też z domu/ Ktory w Książ leży/
Kzeczysz tu stawie/ y ten y ow bieży.
Ale wždy gaday/ Ktory s tych dwu predzey/
Srogiey miłości/ zdać sie wkręc wiecey.
Kychley sie mnie zda/ ten co sie Książ pyta/
Cia co Lekárstwa/ w piśmie sie doczyta.
Ale iesłby/ spytał o drugiego/
Ja niechay muleż/ posłuchay inego.

Mars Pater infans Veneris turbatus amore
Deduceterribilisfactus amator erat,
Ovidius lib. 2. de arte Amandi.

W Krakowie.
Z Drukarnie Macieia Wierzbiety.

Ovidius albo przeciwko płomienistej miłości książ dwoie. Przez Malchera Kurzolewczyka na Polski język z Łacińskiego przełożone. Wszytkim stanu wszelkiego ludziom potrzebne y pożyteczne. W Krakowie z drukarnie Macieia Wierzbiety [1584?]

Reprodukcja zamieszczona [w:] Franciszek Siedlecki *Biblioteka Ordynacji Krasińskich „Grafika”* 1930 z. 2.

Jedyny odnotowany egzemplarz tej edycji, przechowywany w zbiorach Biblioteki Ordynacji Krasińskich.

91
Gościńiec, Albo
Zjem się zdywiał/gdym zoczył/
Chyżem na koniu postoczył;
Abym się właśnie dowiedział
Czy to Dwor: y potym wiedział

NOWY SWIAT.

Vlica od Viądowa.

Nowy świat się położył/
Dostę w krotce dołączył;
Znaczyć się pobudowali/
Rolnicy ich fundowali:
Na Stárościnych/ na Wiewskich/
Szpitalnych gruntach/ na Miewskich
Siedzą, pewne Czynię dają/
Co rok się w polu wydają
Z budynkami/ wredla drogi/
Zajeli plac bardzo srogi.

° Ziawienie, Vlica, naprzeci-
wko Folwarkom.

A ziawienie z druga stronie/
Od Folwarkow ma obrone:
Tam sa Dwory w przestrojności
Na gorze/ y w wstrojności.

Dwor

Opisanie Wkraszawy.

92
Dwor pally, Książecia Ie^o. M,
Dominiká, nád wisła.

Złeny był Dwor starodawny/
Pána Krakowskiego/ dawny;
Seaynia przy nim ná sto koni/
Dawno zmešiona/ nie loni.
Ten plac wšyſtke/ co tam leży/
Książeciu to przynależy.
Nie maš tam ani orzecha
Włoskiego/ mala pociecha.
Ani Parkan w okolo/
Ze wšytkich stron wšedzie goło.
Tam krynice z gory bieżą/
Trzy Sadzawki niżej leżą.
Sadeczke tuż między niemi/
Wisła w kompaniey z niemi.

Dwor I. M. P. Osmolskiego/
Giżinski nazwany.

Godzien pochwały/ ná dole
Ten Dwor leży/ iak w padole;
Tam Sadzawki/ Sady/ Gumno/
Role/ y w budynki gumno.
Jest Poddanych kilkanaście /
Szegulnie/ pewnie dwanaście.

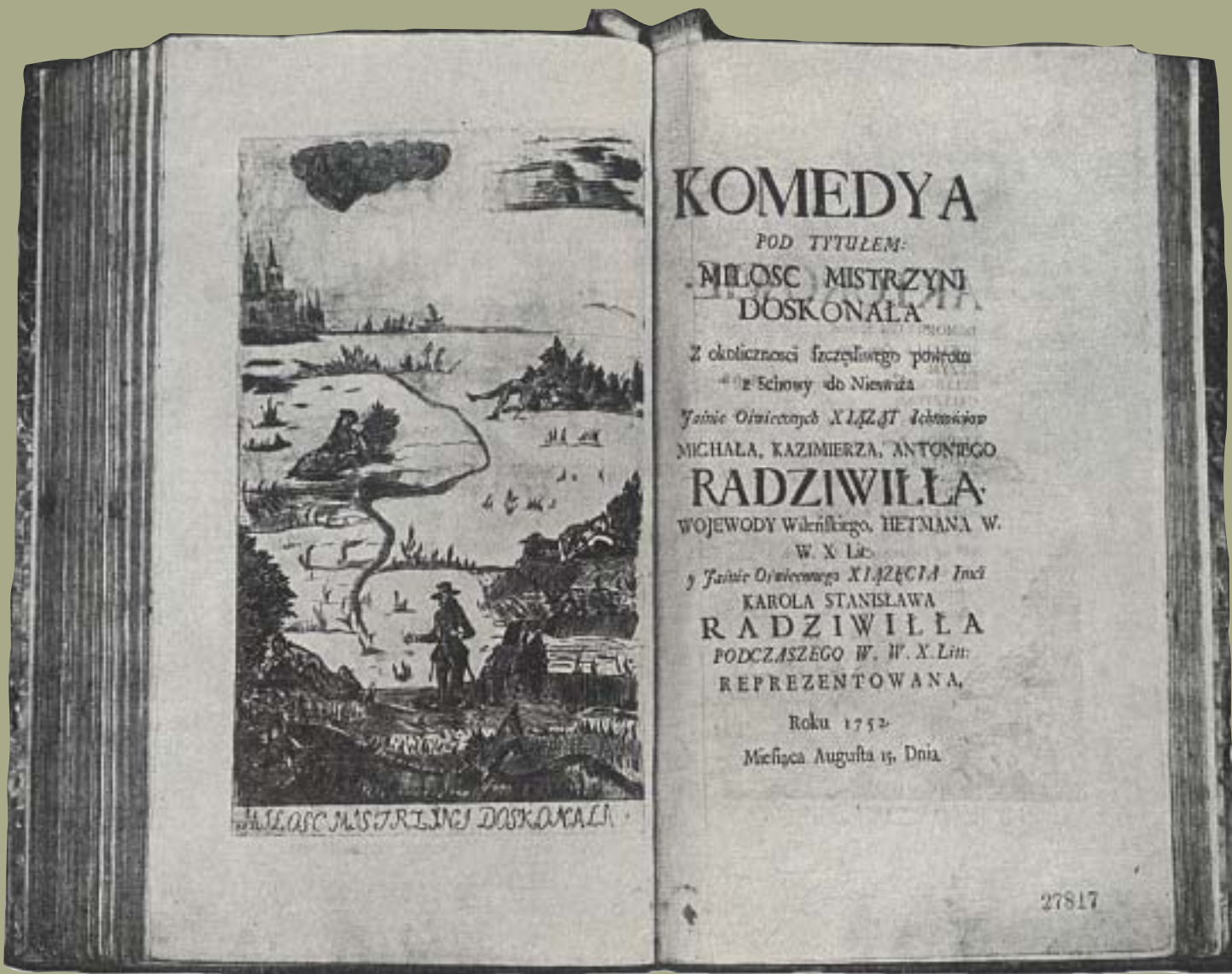
Est

Adam Jarzębski (Jarzembski) *Gościńiec albo Krótkie opisanie Warszawy z okolicznościami jej, dla komaniej dworskiej ... wydany*, Warszawa 1643.

Reprodukcja zamieszczona [w:] F. Siedlecki *Biblioteka Ordynacji Krasieńskich „Grafika”* 1930 z. 2.

Pierwszy itinenariusz warszawski, łączący informację przewodnikową z satyrą i anegdotą. W Bibliotece Krasieńskich znajdował się unikatowy egzemplarz pierwszego wydania poematu, który stał się podstawą edycji z roku 1909.

Urszula Radziwiłłowa *Komedia i tragedia*.
 Warszawa 1754.

Reprodukcja zamieszczona [w:] F. Siedlecki
Biblioteka Ordynacji Krasińskich „Grafika”
 1930 z. 2..

Egzemplarz pierwszego wydania utworów
 dramatycznych Urszuli Radziwiłłowej przy-
 gotowanego z inicjatywy Załuskich.

Faksimile karty unikatowego druku *Katechizm brzeski 1553/1554*, wydanego jako „nowodruk” przez Bibliotekę Ordynacji Krasińskich w serii *Collectanea Biblioteki Ordynacji hr. Krasińskich nr 1*, Warszawa 1908.

Facsimile 133 strony:

W na inssym myysciu/ Chodźcie do mnie Mat. 11
wssyicy ktorzyście obczyeni grzechami a
ya ochłody was ic.

Syn

A dobrych uczynków z cipliwoścya dla
czego jest potrzeba ?

Ocyec

Dla tego abyśmy imi poświęcili/ w nas
wyare prawa w pana Chrystusa.

Synu/ Summa/ stanu krześcijańskiego
zalecy w uprzeymcy bożaimi Bożey a w
wyczerz swożey. A tak we sprawy a do
stanyca tu synu łaski Bożey y grze
chom odpuszczenia / y po smierci
dusznego zbawienia/ a wywota
wyczerz przez Jezusa Chry
sta Pana y pośredni
ka redynggo na
ff^a Amen.

Aby karta prosta nieszostala przydatk.

- świebodnie (203) = swobodnie.
 szczęsno (104) = szczęśliwie, pomyslnie.
 trucizna (186, 325) = truciźna.
 umierzony (483) = umiarkowany.
 † wiarować się (296, 511) = chronić się (Biernat z Lublina).
 widek (769) = powiat, państwo (z macedziarskiego; według prof. Brücknera znajduje się w Regulach augustianek z 1540).
 włodować (361) = panować, rządzić.
 wodzić (104) = powodzić (wszystko się im szczęsno wodzi).
 † wycięstwo (242) = zwycięstwo.
 † względność (544) = spojrzied.
 zawždy (190) = zawsze.
 zbyty (240) = stracony (poddane zbyte w boju).
 zdrowie (73) = zupełnie, dokładnie (nie rozumiesz tego zdrowie).
 zwolnstwo (388) = wolność (Raj: O dostojne zwolnstwo nad wszystkie świętości).
 żądanie (401) = pożądanie (żądanie na cześć i na panowanie).
 † żądliwość (505) = pożądliwość.

Facsimile strony 51.

Czo mu może przost dobrego
 Niemoże wsskiego rzdzić
 Wszi je drugim polecie.
 Wietz wśednichy diaipaig
 Żadney lucosci niemają
 Wskoburęć niesprawiedliwie
 Grog rkecz mnożę i wto Aciecie
 Ludzi dobre wciżają
 Kro orwie oco niedbaig
 Czo tam płaczu nierozumego
 Wśed wśistkiem spiarcech ilogo.
 Wśi - ktoze nādādiga
 Cni i poeym obradiga
 Dyr ... Acy ... mmi hroig
 Swym pāton. i gargfa stog.
 Ludzi nanie pobudiga
 Spokoia walti djiatiga
 W niegdyc sie o przygadga
 Sluga krola i oia b sadga.
 Wszi masz iustrowa wielmożne
 Od niwolech nież wierodnie

Faksimile karty *Dialogu Palinura z Charonem*, z unikatowych fragmentów druku Wietorowskiego, odnalezionych w starej oprawie przez F. Pułaskiego i przez niego wydanych w serii Collectanea Biblioteki Ordynacji hr. Krasińskich nr 2, Warszawa 1909.

ZBIORY BOK W PRZEDWOJENNYCH RELACJACH PRASOWYCH

Franciszek Siedlecki *Biblioteka Ordynacji Krasieńskich*. „Grafika” 1930 z. 2.

1057

WSPÓŁPRACOWNICY TEGO ZESZYTU

Cieślowski Tadeusz (syn), Warszawa, Dolna 90. Siedlecki Franciszek, Warszawa, Osadzińskich 6. Cymowski Tadeusz, Warszawa, N. Świat 49. Ina. Tupalski Aleksander, Sanguski 1. Mucha Roman, Warszawa, Bednarska 9.

ILUSTRACJE

Rękopisy i Druki Biblioteki Ordynacji Krasińskich. Drukarstwo Mieszczańskiego Stefana. Znaki pocztowe. Okładki. Załączniki literne. Ilustracje do działu technicznego.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA

Warszawa, Trybicka 10, tel. 647-06. Związek Polskich Artystów Grafików. Naczelny redaktor przyjmuje w poniedziałki, środy, piątki, 5-7. Administracja czynna osiedlenie 4-8. Prenumerata w Warszawie roczna 20 zł, z przesyłką poczt. 25 zł, półroczna 10 zł, z przesyłką poczt. 12,50 zł. Cena pojedynczego zeszytu 4 zł, z przesył. 5 zł. Kores. PKO: „Grafika” Czasopismo 24-238.

CENY OGŁOSZEŃ

Na okładce: II str. - 600 zł., 1/2 str. - 350 zł., III i IV str. - 500 zł., 1/2 str. - 300 zł. Przed tekstem: 1/2 str. - 400 zł., 1/4 str. - 250 zł., 1/8 str. - 150 zł., 1/16 str. - 80 zł. Za tekstem: 1/2 str. - 300 zł., 1/4 str. - 200 zł., 1/8 str. - 125 zł., 1/16 str. - 70 zł. Wkładki kolorowe reklamowe za dołączenie jednorazowe - 300 zł.

OKŁADKA DRUKOWANA W ZAKŁADACH GRAFICZNYCH E. I. B. K. KOZIŃSKICH, WARSZAWA. NA PAPIERZE KREIDOWYM T. ARC. J. FRANKCZAK, WARSZAWA. KLISZE ZNACZKÓW POLITYCZNYCH WYKONANO W POLSKIEJ WYDROBNI PAPIERÓW WARTOSKOŚCIOWYCH DRUK. ZESZYTU WYKONANO W ZAKŁAD PRZEMYSŁU GRAFICZNEGO, WARSZAWA. FARRÉMESP. ARC. „CHEMISZNA FABRYKA DE BATTNER”, WARSZAWA.

X

BIBLIOTEKA ORDYNACJI KRASIŃSKICH.

W grudniu odbyło się uroczyste otwarcie Biblioteki Ordynacji Krasińskich. Wspaniały ten zbiór książek, inkunabułów, rękopisów i rycin po długiej, kilkowiekowej wędrówce, dzięki niezrządzonej energii i ofiarności hr. Edwarda Krasińskiego znalazł się wreszcie we swym własnym gmachu. Pom. zupełnie nowoczesnym urządzeniem dla konserwacji i przechowywania książek, nie zapomniano, że biblioteka służy do cichej, spokojnej pracy, a całe otoczenie powinno stwarzać nastrój wciągający uczo-

F. Siedlecki *Biblioteka Ordynacji Krasińskich*. „Grafika” 1930 z. 2.

nego w sfery nawiązań intelektualnych zdobywczy, złożonych z pietyzmem w księgach, tych amatersko wykonanych przeżyć pamięci i myśli ludzkiej. Biblioteka Ordynacji Krasieńskich jest księgozbiorem o charakterze polonistycznym, ze szczególnym uwzględnieniem historii i literatury, w tym też kierunku rozwija swoją działalność. Początki jej sięgają szesnastego wieku, w którym Stanisław Krasieński, archidjakoł krakowski i Jan Krasieński, kanonik gnieźnieński zapisali swe księgozbiory kościelnemu parafjalnemu w rodzinnym Krasnem. W 160 lat później wojewoda Jan Dobrogost Krasieński zebrał w swym słynnym pałacu Kra-

sieńskich w Warszawie wspaniałe księgozbiory składający się z dzieł głównie z zakresu historii i geografii. Zbiory te uzupełniane różnemi innymi, przeważnie drogą posagów i spadków, zachowały swój prywatny charakter, dopiero Ludwik Krasieński w połowie dziewiętnastego wieku, po przyłączeniu do nich biblioteki Konstantego Świdzińskiego, zsummiawszy, jakie znaczenie dla kultury narodowej mają biblioteki, otworzył je dla uczynnych polskich, zapożyczając bibliotekę w łódki na utrzymanie koniecznego personelu. Pierwszym bibliotekarzem połączonych zbiorów Krasieńskich i Świdzińskich zamianowany został Chomętowski,

odznaczający się wielką miłością przeszłości i pracowitością. Po jego śmierci biblioteka rozwijała się coraz silniej, gromadząc coraz to bogatsze zbiory pod dyktando Aleksandra Rembowskiego, potem prof. Józefa Kalenhacha, prof. Kętrzyńskiego, prof. Baranowskiego, wreszcie obecnego dyrektora dr. Jana Muszkowskiego. Bogaciła się biblioteka głównie cennymi zbiorami prywatnymi, bo właściciele ich bądź to za życia, bądź testamentowo przekazywali swoje zbiory bibliotecze, wiedząc, że mając one w niej nie tylko doskonałe umieszczenie, lecz korzystał z nich będą wszyscy ci, których wiedza i wiadomości naukowe do tego spo-

walniają. Typ archiwalny zbiorów, jak również ich stanowisko w stosunku do innych bibliotek warszawskich — spowodowały uzasadnione życzenia właściciela, aby biblioteka zachowała charakter prezencyjny t. zn. by, udostępniając korzystanie ze swych kolekcji na miejscu, nie rozpościerała ich nazewnątrz. Stanowisko to jest zupełnie słuszne wobec bezcennych skarbów jakie zawiera biblioteka. W rękę to można się dokładnie zapoznać pod względem typograficznym z drukiem polakiem, w niej znaleźć śmiało pomysły układu kart tytułowych, kolumny na stronicy i pozycji; zastosowanie różnych rodzajów i charakteru czcio-

F. Siedlecki *Biblioteka Ordynacji Krasieńskich*. „Grafika” 1930 z. 2.

nek w różnych czasach i stylach, począwszy od szesnastego wieku aż do dni dzisiejszych. Żadne muzeum zagraniczne nie powstydziłoby się zbioru satychów, znajdującego się w bibliotece. Zostały one doskonale uporządkowane przez prof. Kallenbacha i Hieronima Wildera. Zbiór ten zawiera ryciny Falka, Chodowieckiego i innych rytowników polskich i gdańskich. Obok niego jest specjalny dział zawierający widoki miast polskich, głównie zaś Warszawy, wśród których jest również rycina Canaletto'a: *Prospekt palacu przed rz. Bernardynami* w Warszawie, biorąc wejście z nad

brany krakowskiej 1771 r. Również dla nas ważnym jest zbiór książek dotyczących *Ex-librisologii* przekazany bibliotece przez Kazimierza Reichmana. Ze zbiorów rękopisów biblioteczki podajemy w reprodukcji perełkownie iluminowane *Modlitewnik* łaciński z piętnastego wieku, pisany na białym cienkim pergaminie—pismem równym, wyraźnym i czystym, dający doskonały wzór traktowania rękopisów w epoce wynalazenia druku. Jako świetny okaz drukarstwa polskiego z szesnastego wieku dajemy reprodukcję karty tytułowej z niemieckiego rzadkiej książ-

ki p. t. *Ovidius* albo przeciwko plomienistej miłości książ dwuie przez Malchera Kuralewcyka w Polski język z łacińskiego przełożone. Wszelkim stanu wszelkiego ludzkości potrzebne y pożyteczne. W Krakowie — z Drukarni Macieja Wirzięty. Siedemnasty wiek drukarstwa okazujemy w reprodukcji książki unikat p. t. *Gućciniec* albo krótkie opisanie Warszawy z okolicznościami *tey*. Dla kompanii Dworskiej przez Adama Jarzemańskiego muzyka I. K. M. y Badenwicznego Wiazłowskiego, wydany Roku P. 1645.

Nietylko druk lecz i szycharstwo rodzi-

me widzimy w książce z osiemnastego wieku p. t. *Komedye i Tragedye* Przesnio-dowcipnym wynalazkiem, wyborym wiersza kształtem, huśnością Rzeczy, y Poważeni Przykładami Znamienite, przez Iasnie Oświeconą Xiężnę z Xsiążąt Wiskowieckich Korybutów Radziwillową Wójewożdzinę wileńską, Hetmanową wielką W. X. Lit: złożone. Na wspaniałym Theatre Xiążęcym w Nieświżu, sprawą Najzaczniejszych Dam, y Najzaczniejszych Kawalerów na widok sierz pokazane, zawsze jednostajnym, Najgodniejszym Widzów y Słuchaczów zdaniem, wychwalone, te-

raz przez przystojnego Świadka y wier-
nego Damu Xiążęcego służyć do Druku
Podane Roku jak się wcielone Słowo sły-
sząc i widzieć dało 1754.

Przed każdą komedją po lewej stronie do-
dany jest wtych, niektóre podpisane Micha-
łem Żukowski S. Sępiący te komponowane
z całą naiwnością, mają urok pierwotności
i szerości, i dużo bardziej są zbliżone do
dzisiejszych naszych upodobań w sztuce, niż
do ówczesnych. Rysunek jest w nich nie-
szyc wyuczony, zdradza artystę rodzimego,

lecz przez tę właśnie prostotę i pierwotność
w stosunku do tematu posiada artystyczne
wartości, które dziś lepiej umiemy ocenić,
niż choćby 20 lat temu w okresie czystego
naturalizmu.

Jednocześnie z biblioteką zostało otwarte
Muzeum, zawierające cenne zbiory rodzin-
ne obrazów, zbroji i pamiątek historycznych.

Akt erekcyjny nowego gmachu Bibliote-
teki Ordynacji Krasińskich zamierzony
w fundamentach w 1912 roku, wyznacza
w sposób jasny i głęboki myśl właściciela,
mianem i wytycza kierunek w jak-
im ta nowa instytucja pracować
winna. Oto jego początek:

W setną rocznicę urodzin Zyg-
munta Krasińskiego ku nieśmiertelnej
rzeczy pamięci Edward Krasiński syn
Ordynata Józefa i Heleny ze Stańskich, szac-
śliwy z podjęcia dzieła o jakim
marzył Konstanz Świdziński i ro-
dzina Krasińskich, kładzie ka-
mień węgielny pod gmach dla
Biblioteki i Zbiurów Ordynacji
Krasińskich własnym stawionym
sumptem, pragnąc w tych mu-
rach zabezpieczyć skarby przesz-
łości, skracając ręką minionych
pokoleń gromadzone i ozalone
od zagłady, udostępnić je współ-
czesnym, a przekazać potomnym
ku chwale i pożytkowi nauki
polskiej, kraju i rodzinnej War-
szawy.

F. S.

W Bibliotece Krasieńskich

CENNE ZBIORY W SKARBCU

Z okazji zjazdu historyków odbył się w Bibliotece Krasieńskich odczyt p. Alberta Dépréaux, konserwatora archiwum fundacji Thlesa p. t. „Legja północna i początki armii Księstwa Warszawskiego, 1806 — 1808”. Prelegent w barwnym i ciekawym wykładzie przedstawił dzieje Legji, jej rozwój, trudności, z jakimi walczyła, chłód, głód, nadzieje lepszej przyszłości, wreszcie jej udział w zdobyciu Gdańska w roku 1807.

Zgromadzeni słuchacze podziękowali prelegentowi hucznymi oklaskami, poczem hr. Edward Krasieński pokazał gościom piękny skarbiec, zawierający cenne zbiory wszystkich epok od starożytnego Egiptu aż do czasów ponapoleońskich. Wielkie zainteresowanie, zwłaszcza francuskich uczonych wzbudziła akwarela gen. Wincentego Krasieńskiego, przedstawiająca szablę, którą ojciec wieszca ofiarował Napoleonowi. Szabla ta była własnością Stefana Batorego, później, zdaje się używał jej Sobieski, wreszcie posiadał ją Stanisław August. Klinga nosi złocony napis z nazwiskiem Batorego, garda, bardzo piękna, pochodzi z czasów późniejszych. Szabla ta znajduje się obecnie w Paryżu. Napoleon wymienia ją w swym testamencie jako „szablę Sobieskiego”. Na rysunku, który oglądali zaproszeni goście, widnieje objaśnienie,

wypisane ręką generała. Uczeni francuscy z wielkiem zaciekawieniem słuchali dziejów znanej im z Paryża i z testamentu cesarza szabli.

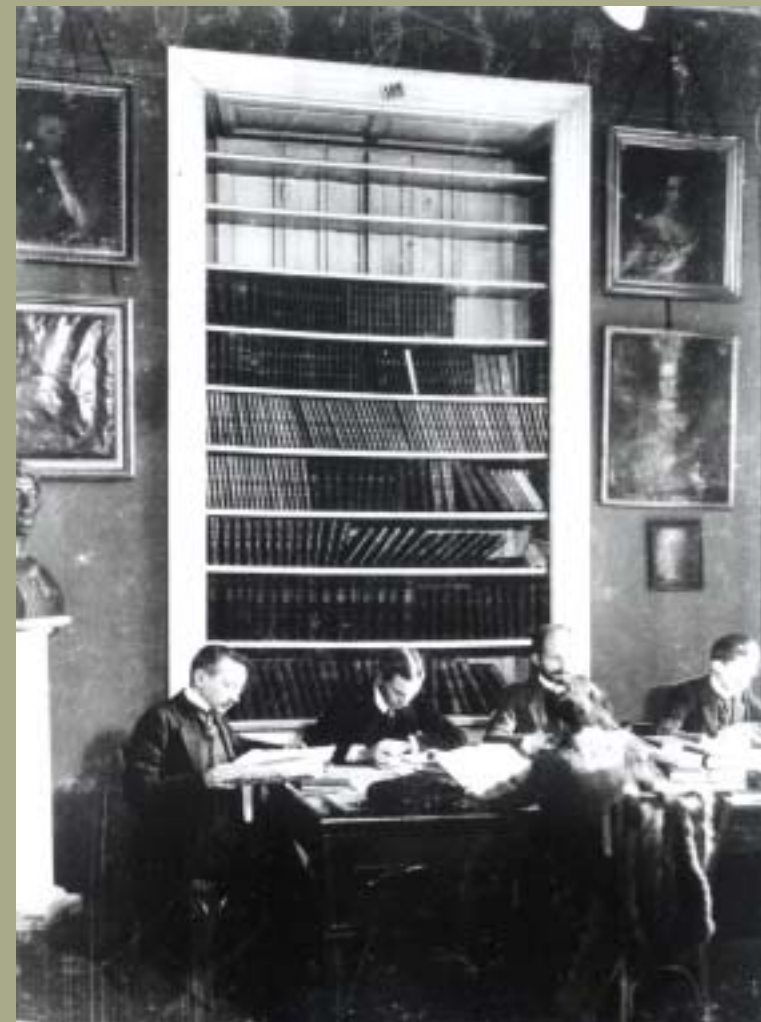
Zaznaczyć należy, iż cudzoziemcy zachwyceni byli biblioteką Krasieńskich, jej architekturą i jej przepięknym muzeum, tak mało znanem nawet rdzennym warszawiakom a tak wartem obejrzenia. Świadczy ono chlubnie o rodzie Krasieńskich, tak korzystnie wyróżniającym się (razem z Zamoyskimi, Czartoryskimi i kilkoma jeszcze rodzinami), z ogółu arystokracji polskiej, szczególnie zaś piękne świadectwo wystawia obecnemu ordynatowi opinogórskiemu, który spełnia wielką swą ambicję: oddania pałacu i tradycji rodowej w służbę nauce i kulturze polskiej. Gdy szereg dworów magnackich tchórzliwie ukrywa swe biblioteki przed okiem uczonych, snąc w poczuciu niezbyt chlubnej przeszłości, ordynat Krasieński nie tylko udostępnił całość swych zbiorów badaczom, lecz w dodatku własnym sumptem stwarza im znakomite warunki pracy. Społeczeństwo polskie nie zapomni tych zasług wielkiego obywatela, godnego spadkobiercy podkanclerzego Franciszka, biskupa Adama, generała Wincentego i poety Zygmunta Krasieńskich.

*„Gazeta Warszawska” (Warszawa)
N z 31 sierpnia 1933.*

W Bibliotece Krasieńskich. Cenne zbiory w skarbcu.
„Gazeta Warszawska” 1933 (z dnia 3 sierpnia).

UDOSTĘPNIANIE ZBIORÓW W DAWNYM PAŁACU CZAPSKICH

Do połowy roku 1913 sale biblioteczne w danym pałacu Czapskich przy ul. Berga w Warszawie były otwarte dla czytelników.
Na zdjęciu z prawej: H. Mościcki, Łopaciński, Konopczyński.

„Wobec ciągłego wzrastania zbiorów stawało się księgozbiorowi Krasieńskich coraz ciasniej w oficynie dawnego Pałacu Czapskich, która jakkolwiek składała się z 6 pięknych sal, była zbyt szczupłą na pomieszczenie tak wielkiej ilości ksiąg. Z drugiej strony ówczesne sale biblioteczne, znajdujące się w budynku mieszkalnym, nie izolowanym od innych lokali nie dawały należytego zabezpieczenia od ognia, nie pozwalały zastosować najnowszych urządzeń, z których wielkie europejskie księgozbiory już dawno korzystały.”

[Ignacy Baranowski] *Biblioteka Ordynacji Krasieńskich w Warszawie*. Warszawa 1917 s. 31

Sala biblioteki Ordynackiej.
(Z ryciny Dymitrowicza).

PRZEPROWADZKA I UDOSTĘPNIANIE ZBIORÓW W GMACHU NA OKÓLNIKU

„Obszerna, jasna i wspaniale urządzo-
na czytelnia ułatwi i uprzyjemni pra-
cę uczonym i studiującym, zapewnia-
jąc im warunki przyczyniające się do
zwiększenia jej wydajności.”

S. Łoś *Biblioteka Krasieńskich*.
„Więści z Polski” 1931, nr 4.

Na fotografiach zespół pracowników Biblioteki Ordynacji Krasieńskich we wnętrzach wykończonej części magazynowej siedziby na Okólniku. Na schodach stoją: Jodko, Witold Kamieniecki, August Zaleski, Jan Plinkiewicz, Maria Gorzechowska, Helena Drège, Michalina Konarska. Przy filarze na pierwszym planie: Piotr Dembowski. Na zdjęciu poniżej: przy wózku do przewożenia książek Wiktor Ziajowski. „Świat” 1914 nr 6.

Fragment dolny sali. Od góry do dołu: pp. Jodko, Kamieniecki, Zaleski Plinkiewicz Gorzechowska, Dregé, Kowarska i Dembowski (przy filarze).

Wagonetka do rozwożenia książek po bibliotece.

Fot. Maryona Fuksa.

„Ponieważ główny pawilon, zawierający czytelnię i biura nie był jeszcze ukończony, połączono prowizorycznymi drzwiami magazyny z parterowym lokalem w jednej z oficyn dochodowych i urządzono tam tymczasową salę czytelnianą i biura. Dzięki temu urządzeniu prowizorycznemu w styczniu 1914 roku mogła już Biblioteka otworzyć swe podwoje dla żądnych wiedzy czytelników. Pomimo szczupłości tymczasowej czytelni ilość czytelników wzrastała w nowym lokalu, dochodząc do bez mała 3000 osób rocznie.”

[Ignacy Baranowski] *Biblioteka Ordynacji Krasieńskich w Warszawie*. Warszawa 1917 s. 31

OPRACOWYWANIE ZBIORÓW BIBLIOTECZNYCH

MATERIAŁ FOTOGRAFICZNY Z UROCZYSTOŚCI OTWARCIA OKÓLNIKA

La Bibliothèque et le Musée Krasinski.
„La Pologne littéraire” (15 grudnia
1931)

ZACHOWANE RĘKOPISY BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

Biblioteka Ordynacji Krasińskich została ufundowana w 1844 roku przez generała Wincentego Krasińskiego w oparciu o opinogórską ordynację majątkową Krasińskich. Znalazły się w niej jego własne zbiory, biblioteka Tomasza Czapskiego (1711-1784), włączone później księgozbiory z rodowych siedzib, kolekcje rękopisów, archiwalia Krasińskich i rodzin z nimi związanych, galeria obrazów i zbiór militariów. W roku 1861 zawarta została umowa łącząca z Biblioteką Muzeum Świdzińskich. Założone przez Konstantego Świdzińskiego (1793-1855) z Sulgostowa (dawny powiat opoczyński), liczyło ponad 20 000 książek i czasopism, ponad 1000 rękopisów, blisko 12 000 rycin, ponadto monety, obrazy i zabytki archeologiczne.

Zawartość zbiorów Biblioteki Ordynacji Krasińskich, gromadzonych przez kilkadziesiąt następnych lat, odzwierciedlała zainteresowania twórców Biblioteki, ich patriotyczne ambicje utworzenia publicznej placówki o randze biblioteki narodowej, także kierunki zainteresowań kolejnych dyrektorów. Księgozbiór kompletowany był przede wszystkim jako podstawa naukowego warsztatu dla humanistów. W 1938 roku zbiory wynosiły ok. 88 000 jednostek (w 250 000 woluminach), w tym blisko 7000 rękopisów. Te ostatnie zawierały między innymi archiwa Krasińskich z Radziejowic, Zegrza, Krasnego, Złotego Potoku, Ossolińskich i Butlerów ze Sterdyni na Podlasiu, zbiory Józefa Weysenhoffa, Leopolda Meyéta, kolekcje Muzeum Konstantego Świdzińskiego i inne.

Zachowane w Bibliotece Narodowej rękopisy z dawnej Biblioteki Ordynacji Krasińskich w Warszawie liczą obecnie 78 jednostek. Zawierają między innymi cenne pamiątki po Juliuszu Słowackim, jego dokumenty osobiste pochodzące z akt Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu, dokumenty dotyczące śmierci i pogrzebu, utwory literackie:

Odpowiedź na Psalmy przyszłości i wiersze w albumie matki Salomei Bécu; listy Zygmunta Krasińskiego do Bronisława Trentowskiego i do Joanny Bobrowej, a także jego notatki szkolne. Zachowało się jedynie pięć kodeksów średnio-wiecznych, z których jeden zawiera między innymi utwory muzyczne Mikołaja z Radomia, a inny teksty pieśni Władysława z Gielniowa. W 1987 roku udało się odkupić iluminowany modlitewnik holenderski z XV wieku, pochodzący ze zbiorów BOK. Wiele dokumentów i not rękopiśmiennych znajduje się w dwudziestu dwóch tomach *Silva rerum*, komponowanych w pierwszej ćwierci XX wieku przez Helenę ze Stadnickich Krasińską, matkę Edwarda Krasińskiego.

Z depozytów, złożonych w Bibliotece Ordynacji Krasińskich przed II wojną światową, a przechowywanych obecnie w Bibliotece Narodowej pochodzą:

- archiwum redakcji czasopisma „Kraj” w Petersburgu, zawierające materiały redakcyjne, artykuły oraz korespondencja redakcji i dokumenty z okresu 1882-1907, gdy redaktorem był Erazm Piltz (publicysta, polityk; 1851-1929), a także jego spuścizna, w tym artykuły, materiały do działalności, korespondencja. (Część spuścizny dotycząca działalności w komitetach polskich w Szwajcarii i we Francji w latach 1915-1919 oraz papiery z okresu służby dyplomatycznej przekazano do Archiwum Akt Nowych)
- spuścizna Leona Orłowskiego (1891-1976), dyplomaty, zawierająca dokumenty osobiste, korespondencję, papiery rodzinne i jego zbiory z okresu pracy w konsulacie generalnym w Nowym Jorku i Pittsburgu, w tym materiały do dziejów polskiej emigracji w Stanach Zjednoczonych i stosunków polsko-amerykańskich; spuścizny między innymi Henryka Kałusowskiego (1806-1894), księgarza, nakładcy, działacza emigracyjnego (dokumenty osobiste, korespondencja, papiery rodzinne) oraz dokumenty osobiste i korespondencja działacza politycznego Jana Józefa Tyssowskiego (1811-1857)
- archiwum rodzinne Szaszkiewiczów, składające się z dokumentów prawno-majątkowych (z Wołynia) oraz materiałów genealogicznych i korespondencji, głównie Leonarda Szaszkiewicza (1745-1914), oraz drobnych materiałów, między innymi wspomnienia Miłosza Gembarzewskiego
- archiwum rodzinne Römerów z lat około 1558-1895, zawierające akta prawno-majątkowe i gospodarcze oraz dokumenty osobiste i rodzinne, przede wszystkim linii Michała Józefa Römera (1778-1852), marszałka szlachty powiatu wilkomirskiego.

Maria Wrede

ZACHOWANE STARE DRUKI BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

Zbiór druków Biblioteki Ordynacji Krasińskich w roku otwarcia jej gmachu przy Okólniku liczył 1755 druków z XV i XVI stulecia oraz 86 292 tytuły dzieł nowszych (czyli traktowanych łącznie książek z XVII, XVIII, XIX i XX wieku) w ponad 200 000 woluminach (stan z dnia 1 października 1930 roku). W nielicznej grupie inkunabułów był między innymi florencki druk z biblioteki Zygmunta Augusta oraz krakowska edycja *Explanatio in Psalterium* Joannesa de Turrecrematy. Także w znacznie obszerniejszym zespole druków obcych z XVI wieku miejsce równie ważne

zajmowały polonika, wśród nich bazylejskie wydanie *De republica emendanda* Andrzeja Frycza Modrzewskiego. W cennej kolekcji dzieł pochodzących z szesnastowiecznych oficyn polskich, szczególnie starannie przez Krasińskich kompletowanej, znajdowały się niemal wszystkie pierwsze wydania dzieł Mikołaja Reja, także kilka pierwodruków Jana Kochanowskiego, Piotra Skargi. Były słynne Biblie: Leopoldy z oficyny Szarfenbergów (1561) i Wujka z 1599 roku (Januszowskiego), a wśród druków różnowierczych Biblia brzeska zwana Radziwiłłowską (1563) oraz tak zwana Biblia Budnego, wydana w roku 1572 w Nieświeżu. W zespole druków cyrylickich znajdował się jeden z najwspanialszych zabytków drukarstwa ruskiego – Biblia ostrogska z 1581 roku. Ignacy Tadeusz Baranowski w roku 1917 oceniał zespół najstarszych druków Biblioteki Krasińskich następująco: *...samyh druków z XV i XVI wieku liczy biblioteka około 1700 sztuk, a są wśród nich takie perły, jak katechizm brzeski, jak Zielnik Stefana Falimierza, jak prawie kompletny zbiór dzieł Glicznera, Niemojewskiego, Stopnicy, jak rozmowa Charona z Palinurem Biernata z Lublina (Biblioteka Ordynacji Krasińskich w Warszawie, Warszawa 1917 s. 28).*

Znacznie obszerniejsze były zbiory polskie z siedemnastego (w tym unikatowy egzemplarz *Gościńca albo krótkiego opisanie Warszawy* Adama Jarzembkiego) i osiemnastego stulecia (staranne edycje Wawrzyńca de Kolof, Piotra Düfoura

i Michała Grölla). Z druków obcych znajdowały się w księgozbiorze Krasińskich książki z najlepszych europejskich oficyn: Elzevierów w Lejdzie i Amsterdamie, druki plantynowskie z charakterystycznym sygnetem, osiemnastowieczne eleganckie druki z oficyny Didotów. Najobszerniejszą grupę w zbiorach obcych Krasińskich stanowiły książki francuskie, gromadzone tak licznie nie tylko z racji edytorskiej urody, co przede wszystkim treści.

Z innych jeszcze względów – proveniencyjnych, historycznych, rodzinnych, sentymentalnych – cenne były książki w artystycznych, bogatych oprawach, z supereklibrisami monarchów polskich i europejskich czy ze znakami własnościowymi uczonych lub kolekcjonerów, także egzemplarze pochodzące ze znanych księgozbiorów, przede wszystkim z Biblioteki Załuskich.

Zdecydowana większość najstarszych zbiorów książkowych Biblioteki Ordynacji Krasińskich spłonęła na Okólniku – wszystkie inkunabuły, szesnasto-, siedemnasto- i osiemnastowieczne druki polskie, których liczbę nie sposób precyzyjnie określić, gdyż nie stanowiły przed II wojną światową kolekcji wyodrębnionej z całego księgozbioru BOK. Przepadła też znaczna część druków obcych. Wkrótce po wojnie uratowana część ordynackich zbiorów trafiła do Biblioteki Narodowej. Pisała o tym niegdyś Paulina Buchwald-Pelcowa:

*Z ocalałych zbiorów Biblioteki Ordynacji Krasińskich w Warszawie wpłynęło ponad 5 tys. dzieł w ok. 10 tys. wol. Z wyraźną przewagą druków XVIII w. – ponad 3500 dzieł w ok. 8 tys. wol., z tego ponad 400 poloników. Stosunkowo duży uratowany zespół jest jedynie fragmentem zasobu starych druków tej biblioteki – samych dzieł XV i XVI w. miała ona 1755. Wiele rzadkości bibliograficznych zanotowano w Bibliografii Estreicherów jedynie na podstawie jej zbiorów. Biblioteka Krasińskich dostarczała unikatów i dzieł bardzo rzadkich również do edycji naukowych. W czasie powstania druki polskie, pozostawione w gmachu przy ul. Okólnik, w większości spłonęły, ocalały natomiast druki obce przeniesione do Biblioteki Uniwersytetu. Wśród przekazanych Bibliotece Narodowej jest wiele cennych edycji, często w artystycznych oprawach, z zachowanymi znakami własnościowymi członków rodziny Krasińskich. Przeważają książki francuskie z szeregu dziedzin wiedzy, bogato jest reprezentowana też literatura piękna. (Paulina Buchwald-Pelcowa *Zakład Starych Druków i Ośrodek Opieki nad Dawną Książką* [w:] *50 lat Biblioteki Narodowej Warszawa 1928-1978*. Warszawa 1984, s. 164-165).*

UTRACONE CYMELIA BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

RĘKOPISY ILUMINOWANE W ZBIORACH BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

„Biblioteka Krasieńskich powstała z zasobów kilku prywatnych bibliotek z księgozbiorem Wincentego Krasieńskiego na czele — w I-iej poł. XIX w. Od r. 1860 została udostępniona jako biblioteka o charakterze instytucji użyteczności publicznej. Od tej pory weszło do niej wiele cennych księgozbiorów prywatnych. Szczególnie zasobna w dziale historyczno-heraldycznym, dziejów literatury polskiej, zawierająca bezcenne źródła i materiały do wszystkich niemal dziedzin kultury polskiej. — W zasadniczym swym zrębie została spalona doszczętnie przez niemiecką Brand-kompagnie w październiku 1944 r., a więc po zakończeniu akcji militarnej i po kapitulacji Warszawy. Nieznaczna tylko część pomieszczo-

nych tam zbiorów przed spaleniem Biblioteki wywiózł oficer SS; najcenniejsze zbiory, zniesione dla zabezpieczenia ich do piwnic, umyślnie spalono. Ponieważ rękopisy iluminowane w Bibliotece Krasieńskich nie były nigdy monograficznie opracowane — możemy podać straty w rękopisach iluminowanych tej Biblioteki tylko według opublikowanego przez F. Pułaskiego katalogu, obejmującego w swej cz. I — jedynie opublikowanej — 815 rękopisów.

Według wszelkiego prawdopodobieństwa rękopisy te padły pastwą ognia w pożarze, który strawił Bibliotekę Krasieńskich, a z nią najcenniejsze zasoby wszystkich bibliotek warszawskich. Jest ich ogółem 6.

64. PSALTERIUM (Psałterz Czecha Wacława, z r. 1423).

Zawiera kroniczkę czeską z lat 1310—1432 i modlitewnik łaciński, XV w.

Fol. 183—inicjał A — św. Hieronim.

Sygn. nr inw. 7 (Pułaski, Katalog nr 29).

65. LIBER PRECUM (Modlitewnik i Psałterz łaciński).

Kodeks perg., kart 309, wym. 70x49 mm. — XV w. — Oprawa w czarną skórę. Pismo jednej ręki. Inicjały pięknie malowane. Ozdobne inicjały; fol. 3, 48, 75. Sygn. nr inw. 3492 (Pułaski, Katalog nr 44).

66. LIBER PRECUM (Modlitewnik).

Kodeks perg., w języku łacińskim, kart 149 + 3 papier., wym. 170x115 mm. — XV w. — Oprawa z XIX w. w skórę czarną. Na fol. 2 (papier.) napisy: „*Ce beau manuscrit contient huit grandes miniatures de la plus grande beaute. Les bordures representent sur un fond d'or des fleurs, des fruits et des insectes... Il est de la Bibliotheque du Prince de Soubise*”.

Kodeks pisany po r. 1484, gdyż w pierwszej modlitwie po kalendarzu jest wzmianka o papieżu Innocentym VIII (1484—1492).

Miniatury: fol. 10 v° — Ukrzyżowanie, fol. 13 — Zwiastowanie, fol. 28 — Dawid i Betsabea, fol. 37 — Aniołowie ratują dusze z piekła, Bóg Ojciec i M. Boska z Dzieciątkiem, fol. 78 — ozdobny inicjał A. Sygn. nr inw. 20 (Pułaski, Katalog nr 49).

68. LIBER PRECUM (Modlitewnik).*

Rękopis holenderski, iluminowany. Perg. Kart 125,

wym. 141x103 mm. XV w. —

Oprawa w skórę ze złotymi wyciskami i napisem na grzbiecie:

„Getydenboek”. Brak miniatur w 5 miejscach. Sygn. nr inw. 8 (Pułaski, Katalog nr 16).

68. LIBER PRECUM (Modlitewnik).

Perg., kart 350, wym. 134X98 mm. — XV w. — Należał do księżny Joanny Otylii z Zweibrücke.

Sygn. nr inw. 30 (Pułaski, Katalog nr 18).

69. LIBER PRECUM (Modlitewnik).

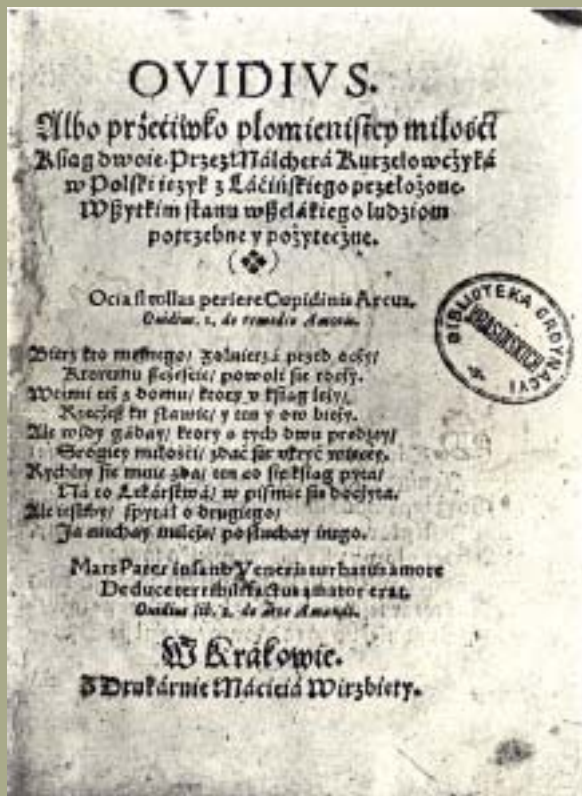
Perg., kart 87 + 8 papier., wym. 123x91 mm. Pisany w języku łacińskim. Koniec XV lub początek XVI w. Zawiera inicjały złote ozdobne, malowane. Sygn. nr inw. 19 (Pułaski, Katalog nr 61).”

Stanisława Sawicka *Straty wojenne zbiorów polskich w dziedzinie rękopisów iluminowanych*. Warszawa 1952, s. 33-34

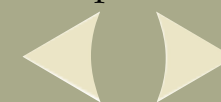
* Modlitewnik ocalał, prawdopodobnie został wywieziony z gmachu przy Okólnik; w 1991 roku zakupiony do zbiorów Biblioteki Narodowej.

STARE DRUKI W ZBIORACH BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

Ovidius albo przeciwko płomienistej miłości książ dwoie. Przez Malchera Kurzolewczyka na Polski język z Łacińskiego przełożone. Wszystkim stanu wszelkiego ludziom potrzebne y pożyteczne. W Krakowie z drukarnie Macieja Wirzbięty. [1584?].

Zbiór druków Biblioteki Ordynacji Krasińskich w roku otwarcia jej gmachu przy Okólniku liczył 1755 druków z XV i XVI stulecia oraz 86 292 tytuły dzieł nowszych (czyli traktowanych łącznie książek z XVII, XVIII, XIX i XX wieku) w ponad 200 000 woluminach (stan z dnia 1 października 1930 roku). W nielicznej grupie inkunabułów był między innymi florencki druk z biblioteki Zygmunta Augusta oraz krakowska edycja *Explanatio in Psalterium* Joannesa de Turrecrematy. Także w znacznie obszerniejszym zespole druków obcych z XVI wieku miejsce równie ważne zajmowały polonika, wśród nich bazylejskie wydanie *De republica emendanda* Andrzeja Frycza Modrzewskiego. W cennej kolekcji dzieł pochodzących z szesnastowiecznych oficyn polskich, szczególnie starannie przez Krasińskich kompletowanej, znajdowały się niemal wszystkie pierwsze

wydania dzieł Mikołaja Reja, także kilka pierwodruków Jana Kochanowskiego, Piotra Skargi. Były słynne Biblie: Leopoldy z oficyny Szarfenbergów (1561) i Wujka z 1599 roku (Januszowskiego), a wśród druków różnowierczych Biblia brzeska zwana Radziwiłłowską (1563) oraz tak zwana Biblia Budnego, wydana w roku 1572 w Nieświeżu. W zespole druków cyrylicyckich znajdował się jeden z najwspanialszych zabytków drukarstwa ruskiego – Biblia ostrogska z 1581 roku.

Znacznie obszerniejsze były zbiory polskie z siedemnastego (w tym unikatowy egzemplarz *Gościńca albo krótkiego opisanie Warszawy* Adama Jarzembkiego) i osiemnastego stulecia (staranne edycje Wawrzyńca de Kolof, Piotra Düfoura i Michała Grölla). Z druków obcych znajdowały się w księgozbiorze Krasińskich książki z najlepszych europejskich oficyn: Elzevierów w Lejdzie i Amsterdamie, druki plantynowskie z charakterystycznym sygnetem, osiemnastowieczne eleganckie druki z oficyny Didotów.

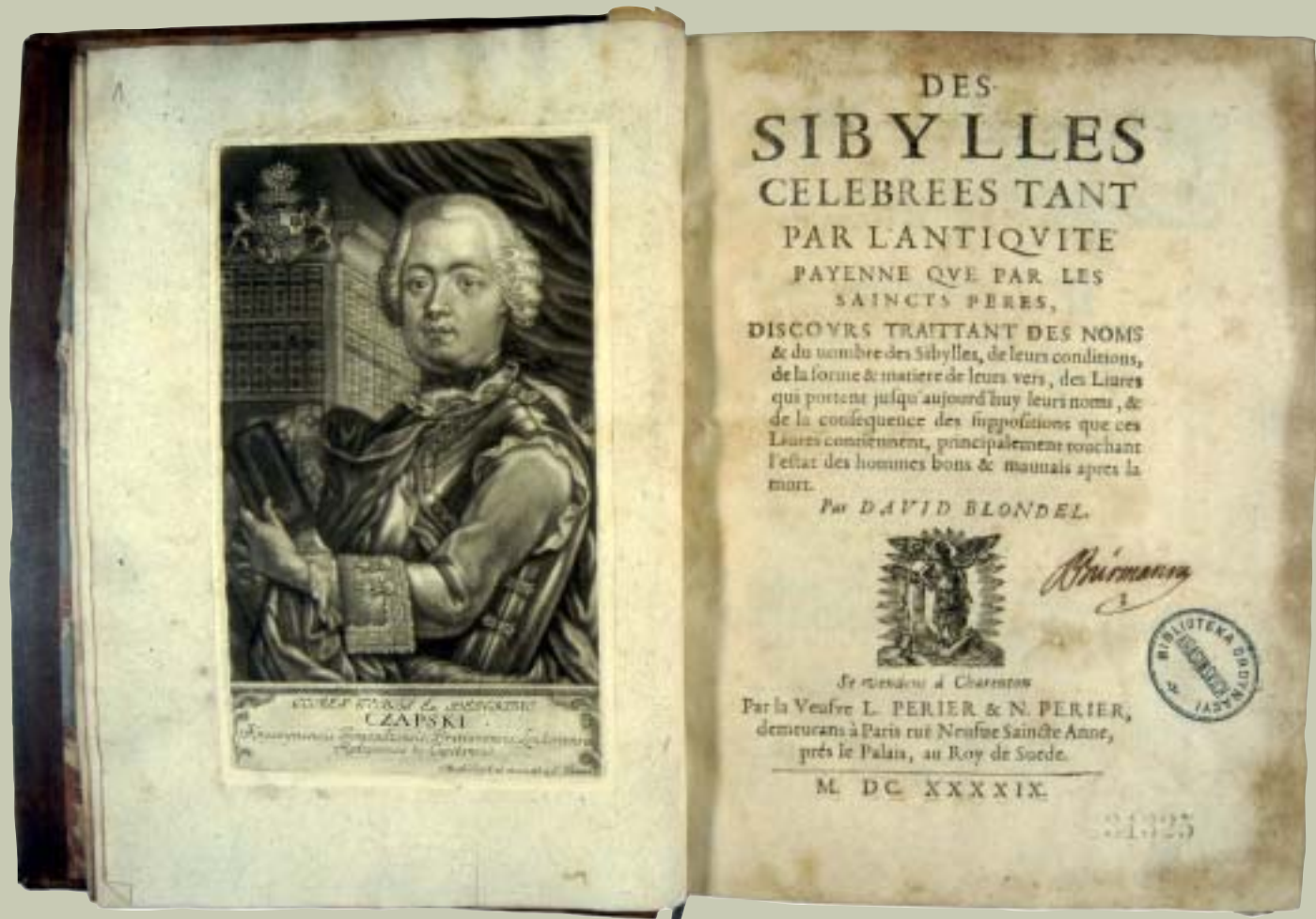

Adam Jarzębski (Jarzembski) *Gościńiec albo Krótkie opisanie Warszawy z okolicznościami jej, dla komandii dworskiej ... wydany, Warszawa 1643.*

Pierwszy itinenariusz warszawski, łączący informację przewodnikową z satyrą i anegdota. W Bibliotece Krasińskich znajdował się unikatowy egzemplarz pierwszego wydania poematu, który stał się podstawą edycji z roku 1909.

ZNISZCZENIA WOJENNE GMACHU BIBLIOTEKI ORDYNACJI KRASIŃSKICH

Konrad Ajewski

Kolekcjonerstwo starosty knyszyńskiego Tomasza Czapskiego
U źródeł Biblioteki Ordynacji Krasińskich

Konrad Ajewski

Kolekcjonerstwo Konstantego Świdzińskiego
Z dziejów Biblioteki i Muzeum Ordynacji Krasieńskich

BIBLIOTEKA ORDYNACJI KRASIŃSKICH W ZBIORACH I PUBLIKACJACH BIBLIOTEKI NARODOWEJ

Zakład Redakcji
Czasopism Biblioteki
Narodowej

Wydawnictwo
Biblioteki Narodowej

ISBN 83-7009-539-9

Wszelkie prawa
zastrzeżone

Biblioteka Narodowa
Warszawa 2004

Publikacja elektroniczna Biblioteki Narodowej

Koncepcja merytoryczna i plastyczna publikacji, struktura i realizacja

□ Halina Tchórzewska-Kabata, Wojciech Buksowicz

Współpraca

□ Małgorzata Józefaciuk, Ewa Kaca-Chojecka, Helena Kamińska

Projekt graficzny etui płyty

□ Kasia Trzeszczkowska

Autorzy fotografii

□ Grzegorz Dymarski, Michał Kabata, Jarosław Komorowski, Krzysztof Konopka, Roman Stasiuk, Leszek Stokłosa, Wojciech Tyszka, archiwum BN.

Skanowanie

□ Andrzej Dybowski

Przygotowanie opisów bibliograficznych prezentowanych na płycie obiektów

□ Maria Brynda, Zofia Żurawińska (stare druki), Anna Kałudzka (druki nowsze), Barbara Michalik (czasopisma), Hanna Widacka (ryciny), zespół autorsko-redakcyjny (pozostałe).

KRAJOWY DEPOZYT
PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

Publikacja elektroniczna poświęcona Bibliotece Ordynacji hr. Krasieńskich została przygotowana dzięki finansowej pomocy wieloletniego mecenasa czasopism wydawanych przez Bibliotekę Narodową, zarazem sponsora ważnych publikacji bibliotecznych - Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

- ❑ K. Ajewski *Kolekcjonerstwo starosty knyszyńskiego Tomasza Czapskiego. U źródeł Biblioteki Ordynacji Krasińskich*
- ❑ K. Ajewski *Kolekcjonerstwo Konstantego Świdzińskiego. Z dziejów Biblioteki i Muzeum Ordynacji Krasińskich*
- ❑ P. Bielecka *Rysunki z kolekcji Ordynacji Krasińskich - charakterystyka zbioru*
- ❑ S. Czajka *O historii „Okólnika”*
- ❑ Z. Głowicka *Dokumenty życia społecznego z Biblioteki Krasińskich*
- ❑ A. Jabłonka *Średniowieczne rękopisy z Biblioteki Krasińskich*
- ❑ A. Kałudзка *Kolekcja druków zwartych nowszych ze zbiorów BOK*
- ❑ E. Mahrburg *Kolekcja katalogów ze zbiorów Biblioteki Krasińskich*
- ❑ B. Majewska *Zbiory kartograficzne Biblioteki Ordynacji Krasińskich*
- ❑ J.S. Majewski *Pod złą wróżbą...*
- ❑ B. Michalik, M. Nowik *Czasopisma Biblioteki Ordynacji Krasińskich. Do przekatalogowania z autopsji...*
- ❑ R. Słoma *Album fotograficzny Edwarda Krasińskiego*
- ❑ H. Tchórzewska-Kabata *„Pod znakiem światła”. Biblioteka Ordynacji Krasińskich: idea-realizacja-znaczenie*
- ❑ H. Tchórzewska-Kabata *Ocalone dla potomnych. Serie wydawnicze Biblioteki Ordynacji Krasińskich. Propozycja badawcza*
- ❑ H. Tchórzewska-Kabata *Chwała i klęska „Okólnika”*
- ❑ E. Walczyk, H. Derlatka *Konserwacja rysunków i grafik z kolekcji Krasińskich*
- ❑ H. Widacka *Grafika w kolekcji Krasińskich*
- ❑ E. Wojnowska *„Kras. 52” - europejski zabytek polskiej kultury muzycznej z I połowy XV wieku*
- ❑ M. Wrede *Zachowane rękopisy ze zbiorów Biblioteki Ordynacji Krasińskich*

PIŚMIENNICTWO O BIBLIOTECE ORDYNACJI KRASIŃSKICH

ŹRÓDŁA PUBLIKOWANE I LITERATURA PRZEDMIOTU

